

УДАРНІК

літературно-художественно
да общественно-політичеськ
к о м і ж ч р н а л

8

1938

УВАЖАЮЩИМ

Литературно-художественно-педагогическому обществу
имени Л. Н. Толстого
К О М И Т Е Т

МН-29-1
5

У д А Р Н І К

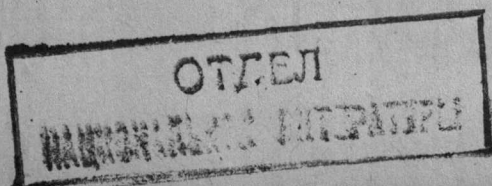
ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖЕСТВЕННОЇ
ДА ОБШЧЕСТВЕННО-ПОЛІТИЧЕСКОЇ
КОМІ ЖУРНАЛ

ЛЕЗО СОВЕТСКОЇ
ПИСАТЕЛЬСАС СОЮЗЛОН
КОМІ ОРГБЈУРО

№ 8

АВГУСТ 1938 ВО

У Д А Р Н И К

ЛИТЕРАТУРНО - ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ
И ОБЩЕСТВЕННО - ПОЛИТИЧЕСКИЙ
КОМИ ЖУРНАЛ

ОРГАН КОМИ ОРГБЮРО ССР

№ 8

АВГУСТ 1938 год

КОМІ АССР ВЕРХОВНӨЙ СӨВЕТЛӨН ПЕРВОЙ СЕССИЈА

Јул 29-дә лунә помаліс ассыс уж сә Комі АССР Верховнөй Сөветлөн 1-ој Сессіја. Сессіја бөрјіс Комі АССР Верховнөй Сөветса председателәс да сылыс вежысјасәс, Мандатнөй Коміссіја, Верховнөй Сөветса постојаннөй коміссіјајас, Верховнөй Сөветлыс Презідіум, Презідіумса председателәс, сјјәс вежысјасәс, секретарәс да Презідіумса шленјасәс, образуйтис Комі АССР-лыс правітелство—Народнөй Коміссарјаслыс Сөвет. Комі Автономнөй Сөветскөй Соціалістическөй Республікалән высшөй орган да сылән јукөнјас заводітисны ужавны. Мірын меҫа демократическөй Сталинскөй Конституція подув вылын бөрјөм высшөй органлән облікыс ем подліннөй народнөй властлән облік. Татчө пырисны комі народ пөвсыс медбур представітелјасыс — знатнөй вөрлеҫыс-мастерјас, тракторістјас, шабдівөдітысјас, скөтвөҫысјас, сөветскөй да партіјнөй работнікјаслән, интеллігенціјалән, НКВД-са да міліціјаса работнікјаслән медбур представітелјасыс.

Мандатнөй коміссіја докладыс тыдалә, мыј Комі АССР Верховнөй Сөветын 5 орфеноносец, 64 морт Ставсоюзса Коммунистическөй (большевјкјаслән) партіјаса шленјас да кандидатјас, 15 морт беспартіјнөјјас. 79 депутат пөвсын лыдҫысә 20 депутат, кодјаслән ем высшөй образованіје, 20 депутатлән среднеј образованіје.

Комі АССР Верховнөй Сөвет составын 19 нывбаба. І зев вескыда висталіс аслас речын депутат С. М. Попова јорт, мыј „міјан соціалістическөй строітелствоса став участокјас

вылын ужалдны нывбабајас. Нывбаба учітел, нывбаба врач, нывбаба вөрлеҫыс, нывбаба лотчик і, медбөрын, нывбаба—Верховнөй Сөветса депутат“.

Со на піыс некымынјас: Јекатеріна Кірілловна Васілјева. Сіјә том-на, чужіс 1916 воә, гөл крестанінлән ныв. 1936—37-дә воҫа вөрлеҫан сезонны сјјә ужаләма кујім вөлән да кыскөма 3000 кубометр вөр. Пелагеја Васілјевна Сүбленнікова—том учітелныца. Лүдміла Кузмінічна Катајева—выдвіженка. Оні ужалә Веслана сіктсөветса „Југыд лун“ колхозса МТФ-ын јуралысән. Фермаын 150 гөгөр јурјәла гырыс скөт да віт во чөжөн пөшти абу вөлөма скөтлән кулөм. Катајева јорт-жә і поре вөҫан фермаын јуралыс, көні ем 90 гөгөр поре.

Сөмын міјан соціалістическөй государствын Ленинлән—Сталинлән партіја вескөдлөм улын вермөны лоны ташөм нывбабајасыс.

Комі АССР Верховнөй Сөвет Первој Сессіјалән ужыс муніс вылын ідејно-політическөй уровенын. Сессіја уж бөрсә комі народ следітис ыжыд інтересән да нымкофлундн. І сјјә кывјасыс, кодјасәс вөлі ыстөма Сессіјабн телеграммын великөй Сталинлы, вөліны став комі народ нымсаң кывјасән. Сені шусә:

„Тіјавлы, Комі АССР Верховнөй Сөветса первој депутатлы, великөй Ленинлыс делә воә геніалнө нүбдылы, міјан славнөй большевістскөй партіјалән мудрөй вождлы да учітеллы, соціалізмлыс великөй победајас кырттыслы да вдохновлајтыслы, радејтана батлы да друглы, мі, комі

Комі АССР Верховној Сѳветса Председатель Пітірім Івановіч Размыслов

Комі АССР Верховној Сѳветса Председательс вежыс Улашова Парасковја Івановна

Комі АССР Верховној Сѳветса Председательс вежыс Жіганов Ілја Яковлевіч

народлѳн ізбраныкјас, Комі АССР-са Верховној Сѳветлѳн асланым Первој Сессіја вылѳ чукѳртчѳмѳн, ыстам асыным пѳс большевістскѳј чѳлѳм.

...Мі ескѳдам Тіјанѳс, Сталін жѳрт, мыі комі народлѳн морально-політїческѳј ѳтувлалуныс кыз некѳр крепыд да Комі АССР-са ужалыс іѳз кыз некѳр ѳтутчѳмаѳс коммуністїческѳј партїја гѳгѳр, Тіјан гѳгѳр, дѳна Іосїф Віссарїоновїч“.

Гырысѳс да јарјугыдѳс вермѳмјасыс мїјан Сѳветскѳј Сојузса унанаціоналноста народјаслѳн. Гырысѳс најѳ і комі народлѳн. Народлы быдыкаса врагјаскѳд дугдывтѳм тышын героїческѳј рѳч рабѳчѳј класс ѳтсѳгѳн, коммуністїческѳј партїја да лїчнѳ Сталін жѳрт вескѳдлѳм улын комі народ бѳрѳ колѳм народностыс лоїс возынмуныс радјасын. Комі Сѳветскѳј Соціалїстїческѳј республіка кыз некѳр зѳрїзалѳ. Комі республікаса народнѳј ѳвмѳсын вѳр промышленностлѳн уѳелнѳј сѳктаыс составлѳтѳ 56,7 прѳцент. 1937-ѳд воын лої

сетѳма страналы 4655 сурс кубометр вѳр. Сѳмын 1937-ѳд воын вѳр промышленностын капїталовложенїејасыс вѳліны 6445 сурс шайт дѳн, а 1938-ѳд воын 50 мїлїон шайт дѳн. Вѳрын уж лої механїізуїтѳма, рабѳчѳјјаслы лѳсѳѳма культурнѳј да кыпыд ѳлѳм.

Партїја да правїтелство сувтѳдісны могѳн Комі республіка терріторїја вылѳ лѳсѳдны енергетїческѳј база Војвылын, јїтны заполярїеѳс Сѳветскѳј Сојузса краснѳј пролетарскѳј столїцакѳд—Москвакѳд—кѳрттуј магїстралѳн. І тајѳ ужыс паскыда-нын мунѳ. 1929-ѳд восаң заводїтѳмѳн 1937-ѳд воѳз Комі республіка терріторїја вылын перїѳма 136 сурс тонна нефтѳ, 545 сурс тонна ізшѳм, стрѳїтѳма-нын 100 кілометрыс унжык кѳрттуј.

Колхознѳј стрѳј сїктын мїјан победїтїс зїкѳз да бѳр бергѳдчывтѳм вылѳ. Комі АССР-ын став крестанскѳј ѳвмѳс пыс коллектївізуїтѳма 90,5 прѳцентсѳ. ѳні мїјан республікаын

683 колхоз, 4 совхоз, 16 машинно-тракторнӱ станціја 425 тракторӱн, 38 комбайнӱн. Колхозјасын 200 гӱгӱр автомашіна, 400 вартан, 500 дорыс унжык вундан, 2 сурс дорыс унжык ышкан машінајас. Сіктса овмӱсӱ машіна пыртӱмкӱд шӱщ содӱсны і уна сікас спеціалістјас—тракторістјас, комбайнерјас, шоферјас, агрономјас, зоотехнікјас, ветерінарнӱ врачјас. Ӳдӱс содӱ кӱза площада, воыс-воӱ содӱ урожајност. Ӳдӱс бурмӱ скӱтвӱдӱм.

Октябрскӱ револуціјаӱ населеніелӱн грамотностыс вӱлі сӱмын 27 прӱцент вылӱ, а Печорскӱ округса рајонјасын, Удора да Мылдін рајонјасын 10—20 прӱцент вылӱ. Ӳні Комі народ, кыҕі і Сӱветскӱ Сојузса став народ лоіс грамотнӱӱн, політїческі да ідејнӱ развӱтӱӱн. Народнӱ образованіе делӱ вылӱ партіја да правїтельство куш 1938-ӱд воын ассїгнујтӱ 26650 сурс шајт (педвуз, педрабфак да ведомственнӱ учебнӱ заведеііејас татчӱ артавтӱр). Комі АССР-ын здравоохраненіе куза 1938-ӱд во вылӱ общщӱ бјуджетыс 14550 сурс шајт.

Уна пыс тајӱ некымын лыдпасјасыс-нін јарјугыда вїсталӱны ғырыс вермӱјас јылыс, кодјасӱс шедӱдӱма коммуністїческӱ партіја да Сталін јорт вескӱдлӱм улын, троцкістјаскӱд, бухарїнецјаскӱд да буржуазнӱ націоналістјаскӱд неммірїтчытӱм тышын.

Ғырыс вермӱјаслыс лыдпасјас тӱдчӱдӱмкӱд шӱщ Верховнӱ Сѳветлӱн Первој Сессіја індіс ғырыс тырмытӱмторјас вылӱ некымын організацијајас да руководїтелјас ужын. Јос, большевістскӱ крїтіка улӱ вӱлі бостӱма Комі Ісполком торја отделјаслыс ужсӱ.

Сы вылӱ вїдӱдтӱг, мыј партіја да правїтельство вӱрпромышленностӱ воыс-воӱ пыртӱны унжык і унжык механизација, воыс воӱ кыптӱ вӱрпромышленностын ужалысјаслӱн благосостојанїејас, содӱ стахановскӱ двїженїе, но век-жӱ „вӱрпромышленност план тыртӱмын,—вїсталӱ Р‘азанов јорт,—талун кежлӱ делӱыс зев сӱкыд“.

Воӱд Р‘азанов јорт вїсталӱ, мыј вӱрпромышленност план тыртӱмын сӱкыд положенїејас артмӱ оз сы вӱсна, мыј лок культурно-бытовӱ условїејас рабочӱјаслӱн. „1937-ӱд воын мї вылыс стрӱїтїм олан площада 57 сурс квадратнӱ метр, мї вылыс стрӱїтїм зев бур 28 столӱвӱ, 78 клуб да гӱрд пелӱсјас... Вӱр промышленност лок ужын збыл помкајасыс со мыјын:

1. Наӱдн бырӱдӱсны вӱр промышленностын вредїтелстволӱн последствїејасыс.

2. Абу госуларственнӱ дїсціплїнаыс, абу большевістскӱ дїсціплїнаыс команднӱ составыслӱн.

3. Абу пӱрадокыс ужалан вын організујтӱмын.

4. Абу колана јїтӱдыс мїјан команднӱ составлӱн рабочӱјаскӱд, рабочӱјаслӱн предложенїејасыс оз аҕыны колана ногӱн внїманїе команднӱ составса.

5. Оз суҕы мїјан вескӱдлысјаслӱн буржык культурно-бытовӱ условїе вӱсна настојашщӱ тышыс да тӱждысӱмыс да медса лок сіјӱ, мыј вӱр частокјасса торја вескӱдлысјас кутӱны рабочӱјаслы уждон мынтӱм“.

Тајӱ тырвыјӱ справедлївӱ крїтікасӱ вӱр промышленностын ужалысјаслы, партїјнӱ да сѳветскӱ організацијајаслы нї ӱтї лун оз поҕ вундӱны, і кымын ӱдӱс лоӱ бырӱдӱма тајӱ тырмытӱмторјассӱ, сымын лоӱ бур.

Верховнӱ Сѳветлӱн Сессіја вылын большевістскӱ крїтіка улӱ вӱлі бостӱма Местпромӱс, Легпромӱс да Пішщепромӱс, кодјаслӱн ужыс вӱлі ҕїкӱҕ неудоветворїтелнӱ.

Вӱлі крїтікујтӱма вїзму овмӱс організасӱс, автогужтрестӱс, вавыв транспортлыс ужсӱ, індӱма учебно-воспїтателнӱ ужын неудоветворїтелнӱ состојанїе вылӱ, здравоохраненїејын ғырыс тырмытӱмторјас вылӱ, коммунално-жїлїщнӱ строїтельство жеб уж вылӱ.

Комі АССР Верховнӱ Сѳветлӱн Первој Сессіја вылын бӱрјӱм правїтельство да наркоматјас тӱдвылӱ бостасын тајӱ крїтікасӱ да тырмытӱмторјассӱ ӱдӱс бырӱдасын.

Комі народлӱн посланецјас обязаӱнос пыр помнїтны великӱ Сталічлыс

Комі АССР Верховної Совєтса Президіум

Комі АССР Верховної Свєт Президіумса Предсєдатель Геннадій Василєвич Вєтшкін

Комі АССР Верховної Свєт Президіумса Предсєдательсє вєжє Александра Нїколаєвна Корытовскаја

Комі АССР Верховної Свєт Президіумса Предсєдательсє вєжє Василій Іванович Ракін

Комі АССР Верховної Свєт Президіумса секретар Вјачєслав Нїколаєвич Фїлїпов.

Комі АССР Верховної Свєт Президіумса член Іван Смірїєвич Рязанов.

Комі АССР Верховної Свєт Президіумса член Іван Ілїч Косолапкін

Комі АССР Верховної Свєт Президіумса член Александр Міхалович Мішарін.

Комі АССР Верховної Свєт Президіумса член Грігорій Кїрїловїч Коцин.

Комі АССР Верховної Свєт Президіумса член Нїколаї Андрєєвич Лодьїн

Комі АССР Верховної Свєт Президіумса член Татїана Смірїєвна Коткова

Комі АССР Верховної Свєт Президіумса член Ягор Смірїєвич Голосов.

кывјассӧ, мыј мијан депутат—народлӧн слуга, мыј „бӧрјысысјаслӧн ем право требутны выль бӧрјысӧмјас назначӧм да депутатӧс, кодӧ кежӧ туј выльс, налӧн ем право катајтны воронӧјјас выльн“. Тајӧ сталинскӧй кывјас јывыс мијан депутатјаслы оз поӧ вунӧдлыны некӧр. Быдлунса ужын і олӧмын колӧ дорожитны народсаң сетӧм великӧй доверіеӧн, помнитӧмӧн, мыј народлӧн доверіе—ем зев ыжыд фелӧ. І комӧ народ тырвыӧ ескӧ, мыј налӧн депутатјас, Комӧ АССР Верховнӧй Сӧветлӧн Правител-

ствоын вескӧдлысјас лӧбны ленинско-сталинскӧй тӧпа государственнӧй деятелјасӧн, кутасны мунны ӧтув ужалыс паскыд массакӧд, некущӧм ногӧн оз леӧчыны политическӧй обывателјас уровеньӧ.

Абу некущӧм сомненије сын, мыј Комӧ АССР-са Верховнӧй Сӧветлӧн депутатјас асланыс ужын муӧлытӧг кутасны тышкасны народлӧн благо вӧсна, мијан великӧй социалистическӧй рӧфиналыс слава да величіе содтӧм вӧсна, коммунизмыс выль і выль вермӧмјас шедӧдӧм вӧсна.

КОМИ АССР-са НАРОДНӨЙ КОМИССАРЈАСЛӨН СӨВЕТ

Народнӧй Комиссарјас Сӧветса Председатель
Иван Лӧјич Оплесин

Народнӧй Комиссарјас Сӧветса Председательс вежыс Кузьма Семјонович Шебенен

Государственнӧй плановӧй Комиссијаса
Председатель Иван Тимофејевич
Коржинкин

Җемледелме куза Народнӧй Комиссар
Алексеј Михајлович Пахомов

Јустисија куза Народнӧй Комиссар
Николај Павлович Фозиев

Фінансас куза Народнѣй Комісар
Ніколај Андрејевіч Нефедов

Пышкѣсса дѣлѣяс куза Народнѣй
Комісар Семјан Грїгорјевіч Ковалев

Просвешченїе куза Народнѣй Комісар
Анна Јефімовна Худајева

Здравоохраненїе куза Народнѣй Ко-
місар Нафтаніл Васїлјевіч Ветошїн

Торговла куза Народнѣй Комісар
Лја Афрїкановіч Бутырев

Соціалнѣй Обеспеченїе куза Народ-
нѣй Комісар Александра Васїлјевна
Артїева

Местнѣй Промышленност куза
Народнѣй Комісар Прокопїј
Мїтрофановіч Попов

Заготовкајас куза СССР-са На-
роднѣй Комісарїатдѣн уполно-
моченнѣй Иван Владїмїровіч
Шїршов

Дорожнѣй Управленїеја
Началнїк Петр Ивановіч
Терентјев

Искусство дѣлѣяс Управле-
нїеја Началнїк Серафїма
Мїхаїловна Полова

БОЛЬШЕВИСТСКОЈА ДАГТЫГНЫ ПИСАТЕЛЬЈАС КОНФЕРЕНЦИЈА КЕЖЛО

В. ЛУХЫН

ВКП(б) Коми Обком бјуро шуом серті 1938 вога сентябр помын Сыктывкарын вога Коми АССР-са писательјаслн первој конференција.

Конференција воын сулалны зевгырыс могјас. Сіјо должен тырвыјо ердодны народлн врагјаслыс—троцкістско-бухарінскјо да буржуазно-націоналістическјо фашистскјо агентјаслыс пез ужсѳ, кодѳс најѳ воісны общественно-політическјо, хоѳажственнѳо да культурнѳо фронтјас вылын да торјѳн коми советскѳо художественнѳо література фронт вылын.

Конференцијалн став ужыс должен нуѳбены сешѳм ногѳн, медемскѳо сіѳ котыртис ужалыс јѳз паскыд массаѳс коми художественнѳо літератураын вредітелстволыс последствіејас ѳѳѳжык бырѳѳѳм вылѳ, літератураыс народлн врагјаслыс коласјас зікѳз весалѳм вылѳ.

Комі художественнѳо да критическѳо літературалн ѳніја состојаніе јылыс вескыда доњалѳмѳн, вынјас, кадрјас артыштѳмѳн, конференција должен индыны туј, сетны инѳѳѳјас художественнѳо да критическѳо література воѳѳ совѳмлы, быѳмѳмлы.

І, меѳѳѳрын, конференција бѳрјас коми советскѳо писательјас сојузлыс руковоѳашѳѳѳо орган, коді кутас нуѳдны коми советскѳо писательјаскѳѳ быѳлуја уж, леѳны „Ударник“ журнал, котыртны фольклор чукѳртѳм, отсавны том гіжысјаслы, котыртны налыс велѳѳѳѳм да с. в.

Ленінско-сталінскѳо партија вескѳѳлѳм улын, народлн врагјаскѳѳ неммірїтчытѳм тыш нуѳѳѳѳмѳн коми

народ, кызї і Советскѳо Сојузса став народјас, шедѳѳис вѳвлытѳм гырыс верѳѳмјас. 1937 воын Коми АССР-са промышленностлн валѳѳѳо продукцијаыс 1913 во серті соѳис да с пѳв. Кык сталінскѳо пјатїлетка војасѳо Коми АССР сетис страналы 34 мїлїон кубометр вѳр, куш таво сетас 8,4 мїлїон кубометр. Вѳр промышленностѳо ыжыѳ ѳѳјасѳн пыртсѳо механизација. Сѳмын ѳѳї 1938 воын тајѳ ѳелѳ вылас государство леѳѳо 50 мїлїон шайт. Воыс воѳ бурѳѳо работѳѳјаслн матерїалнѳо благадостојанїеыс.

Вїзму овѳѳс коллективїзїрујѳѳѳма 90,5 прѳцент вылѳ. ѳѳѳѳо соѳѳ МТС-јаслн, комбайнјаслн, автомобилјаслн да мукѳѳ сїкас машїнајаслн лыдыс.

Кыптѳо да зѳрзѳлѳ форма сертыс націоналнѳо, пыщкѳѳ сертыс социалїстическѳо культура. Пѳшті став челѳѳѳо шымыртѳма велѳѳѳѳѳѳн, ужалѳны уна со неполнѳо среднеј да полнѳо среднеј школајас, техникумјас, рабфакјас, вузјас.

Комі народ кызї некор топыда котыртѳма Ленин—Сталин партија гѳгѳр, великѳо Сталин гѳгѳр. Тајѳс сіѳѳ петкѳѳлїс СССР-са, РСФСР-са да Коми АССР-са Верховнѳо Советјасѳ бѳр-јысїгѳн, непобедїмѳо сталінскѳо блоклн кандидатјас вѳсна гѳлѳсјас сетѳѳѳѳн.

Но верѳѳѳѳѳѳыс вѳліны ескѳѳ нѳшта-на гырысѳѳ, нѳшта јарјугыѳѳѳ, не-кѳо народ врагјаслн подлѳѳо вредї-телскѳо, подрывнѳо ужыс. Тајѳо вре-дїтелскѳо ужыс зев јѳна тѳѳѳѳѳ і кѳ-

мі художественнѡй літэратураын. І тајѡ абу случајнѡ. Художественнѡй літэратура—ідеологічскѡй фронтлѡн вына ѡружје. Комі буржуазнѡй націаналістјас, троцкістјас, бухарінецјас орудујтисны художественнѡй літэратура руководстваын дыр кад чѡж. Комі художественнѡй літэратура вулгарізујтѡмѡн, народлѡн врагјас уна во чѡж літэратураын леісны контрреволюціоннѡй хлам.

Абу коланлуныс лыдѡдлыны ставсѡ, кодјас уна во чѡж орудујтисны комі художественнѡй літэратураын. Некамын прімер сѡмын на јылыс, кодјасѡс областнѡй руководстваын вѡвлѡм јѡз дыр кад чѡж ошкісны, подѡержівајтисны, хранітисны да кодјаскѡд ѡтув вредітисны.

Бостам сіѡ-жѡ К. Ф. Жаковѡс. Тајѡ вѡлі јарѡј реакціонер, містік, белоемігрант. Но буржуазнѡй націаналістјас сіѡс лыдѡісны асланыс „батѡн“. А кодыр кывлісны, мыј налѡн „батыс“ еміграціаын кулѡма, најѡ вѡчісны Жаковѡс казгыштлана фыт.

К. Ф. Жаковлѡн поклонік—В. І. Лыткін тѡдса кызі јарѡј буржуазнѡй націаналіст, фінскѡй фашістјаслѡн агент. Аслас гїжѡдјасын сіѡ проведујтис захватчычскѡй політіка. Комі ужалыс јѡзлыс отравлајтліс сознанијесѡ контрреволюціоннѡй ідеологіјаѡн.

В. Савіны (Њобдіна Віттор) сетлісны весіг пролетарскѡй пісателыс нїм. Но тајѡн сіѡ некѡр ез вѡвлы. Буржуазнѡй націаналістјас став вынғыныс лептісны тајѡ ідејнѡја да творчскѡја обанкрѡітчѡм врагсѡ, сылыс гїжѡдјассѡ ез дугдывны велѡдны школајасын.

Поповјас, Булышевјас, Којушевјас, Соронінјас да мукѡдјас уна во чѡж візісны да кыпѡдісны Чісталѡвѡс (Тїма Вен) сылѡн нарған гїжѡдјаснас, сѡветскѡй індустріалізаціјалы паныд муныс гїжѡдјаснас, комі народѡс бѡрѡ кыкыс гїжѡдјаснас. Художественнѡй літэратура пыр Чісталѡв нуѡдіс сіѡ-жѡ пеж ужсѡ, мыј і руковоѡшщѡј постјас вылѡ сујсывлѡм подлѡј врагјас.

І медбѡрын, пісателскѡй організаціаын вѡвлѡм руководство јылыс (М. Соронін, Шеболкін, Ізјуров, Н. Попов). Тајѡ презрѡннѡй врагјасыс дыр кад чѡж орудујтисны пісателскѡй організаціја руководстваын да вѡчісны ыжыд лѡктор комі сѡветскѡй художественнѡй літэратуралы. Аснысѡ ердѡдѡмыс полѡмѡн, најѡ зікѡз тупкывлісны комі художественнѡй літэратураѡ выл јѡз вѡмлы ѡѡсјас. Најѡ гусавлісны государтвеннѡй сѡм. Јубілејјас да банкетјас вѡчалѡм шум улын, том пісателјасѡс ѡтѡртѡмѡн да самокрітіка пѡдтѡмѡн, најѡ лептісны аснысѡс да пѡрісны зікѡз разлѡжітчѡм кастѡб.

Ыжыд вред најѡ вѡчісны комі народлы культура фронт вылын. І сѡмын бѡрја кадын славнѡй наркомвнуѡлецјас, сталінскѡй нарком Н. І. Жево вескѡдлѡм улын, ердѡдісны да разгромітисны культурнѡй фронт вылын і тајѡ презрѡннѡй бандалыс позсѡ.

Став комі сѡветскѡй пісателјаслѡн да том гїжысјаслѡн могыс ѡні сын, медем сѡветскѡй да партїнѡй організаціјајас ѡтсѡгѡн літэратура фронт вылын зікѡз бырѡдны вредітелствылыс коласјассѡ.

Ем-ѡ мїжан сещѡм вынјасыс да условїејасыс, медем ескѡ тајѡ могсѡ регыдја кадѡ пѡртны олѡмѡ? Та вылѡ колѡ вѡчавїчны сѡмын положїтельнѡја. Тајѡ вынјасыс і условїејасыс мїжан емѡс, сѡмын колѡ кужны најѡс іспѡлзујтны. Комі народ лѡі грамотнѡј да культурнѡј, політіческі да моралнѡј једїнѡј, кыз некѡр топыда јїтчѡма Ленин—Сталін партїякѡд. Мїжан емѡс вынјас, кодјас вермасны-нын сетны комі сѡветскѡй художественнѡй літэратураын сещѡм гїжѡдјас, кушѡмѡс требујтѡ партїја да сѡветскѡй власт, кушѡмѡс требујтѡны ужалыс јѡз. Колѡ бырѡдны сіѡ нужмасѡмјассѡ, кодјас емѡс ѡткымын комі сѡветскѡй пісателјас пѡвсын, сещѡм пісателјас пѡвсын, кызі Пед Ген, Лѡбеѡев, Сук Парма да мукѡд, кодјаслѡн ем літэратураын уна вога уж опыт да літэратурнѡј мастертво. Тајѡ јѡзыс

нѡј літературалыг кыптѡмсѡ ѡдѡд-ны фејственнѡјжык мерајасѡн—художественнѡј літератураын конкурсјас нубѡѡмѡн, творческѡј уж вылѡ торја јѡѡс пукѡѡѡмѡн.

Конференцијаѡѡ-кѡ Оргбјуролѡн ужыс вѡлі медгасѡ сыын, мыј сјјѡ кѡѡ і ез-на тырвыјѡ, а век-жѡ вер-міс мыјтакѡ котыртны ас бердас писателјасѡс, гјжны бостчыгјасѡс, выјавітис вынјас, то конференція бѡрын писателјас сојузлѡн руководство должен бостыны серјознѡј творческѡј ужјас бердѡ, серјознѡја велѡѡѡмѡ, выл писателјасѡс бытѡмѡ. Оз вермы лоны кушѡмкѡ-да сѡветскѡј писателѡн, поетѡн, драматургѡн сешѡм морт, коді зікѡѡ неграмотнѡј, коді оз тѡѡ маркѡзм—ленінізм, коді оз тѡѡ літератураын классікјасѡс, гырысжык ѡнја писателјасѡс. Лоны писателѡн, поетѡн, драматургѡн—сјјѡ медвоѡ колѡ лоны воѡынмунысѡн, політїческі развітѡн.

Писателјскѡј организацијалы колѡ нубѡны ыжыѡ уж комі фольклор чукѡртѡм куѡа, торја-нін сѡветскѡј кадса фольклор чукѡртѡм куѡа. Тѡѡмавыны да кыскыны актївнѡј літературнѡј ужѡ народнѡј сказїтелјасѡс, сылысјасѡс.

Комі художественнѡј література кызвыннас мездысїс літератураын ідеологїческі вреднѡј хламыс. Комі художественнѡј літератураѡ кыскѡма выл вынјас, кодјас свободнѡнѡс чуждѡј ідеологїяыс, преданнѡнѡс Ленин—Сталин партїја фелѡлы, соціалїстїческѡј рѡїналы.

Нарѡд врагјаслѡн художественнѡј літератураын петкѡѡѡмјаскѡѡ немїрїтчытѡм тышын комі сѡветскѡј художественнѡј літератураын долженѡс лоны сталинскѡј эпохалы достѡннѡј произведенїејас.

Конференція должен отсавны лѡѡѡѡны тащѡм гїжѡѡјасѡс. Та вѡсна конференція кежлѡ колѡ буржыка дастысны, медым ескѡ, медвоѡзын, конференціаыслѡн став ужыс мунїс ідеїно-полїтїческі вылын судтаын. дастыс-

ны колѡ став писателјаслы, гїжны бостчысјаслы, рабочѡјјаслы, колхознїкјаслы, ставнас мїян обшщественностлы. Вопросјас уна да кывкутанаѡс. Комі література вылѡ да сыкѡѡ јїтѡѡм торјас вылѡ колѡ віѡѡѡлыны болшевістскѡја, вїставны болшевістскѡј кыв, пыр кежлѡ орѡѡны народ врагјаслѡн вреднѡј установкајас коласјаскѡѡ.

Конференція вылын колѡ јостыны вопрос писателјаслы буржыка велѡѡѡчыны быѡ колѡм јылыс, обшщественно-полїтїческѡј олѡмкѡѡ буржыка јїтѡѡм јылыс. Неграмотнѡј да олѡмыс колчѡѡм морт оз вермы сетны мїянлы колана художественнѡј произведенїејас. Колѡ паскѡѡны крїтїка да самокрїтїка, мед отсавны ердѡѡны став тырмытѡмторјасѡс руководствоын, гїжѡѡјасын, писателјас поведенїеын да с. в. Сешѡм вопросјас, кызї Комі художественнѡј літератураын крїтїка; комі кывлѡн строїтельство да літературнѡј кыв; фольклор; челафлы література лѡѡѡѡм; художественнѡј гїжѡѡјаслѡн темајас; переводнѡј література јылыс вопрос да уна мукѡѡ, кодјас асныс торја темајас да кодјас јылыс конференція вылын колѡ сорнїтны фелѡвѡја, сорнїтны воѡывы дастысѡмѡн, сетны установкајас воѡѡ кежлѡ.

Писателјас конференціалыс ужѡс оз поѡ лыѡѡѡны сѡмын делегатјаслѡн ужѡн. Тајѡ конференція кежлѡ дастысѡмас да нубѡѡмас долженѡс актївнѡја участвужтны став комі ужалыс јѡѡ—рабочѡјјас, колхознїкјас, обшщественност. Республиканскѡј газетјас редакціајасѡс, писателјас сојузѡ торја вопросјас вылѡ пїсмѡјас да статїајас ыстѡмѡн најѡ щѡщ мѡѡасны отсавны кыпѡѡны комі художественнѡј література. Ужалыс јѡѡ массакѡѡ топыда јїтѡѡ кутѡмѡн, болшевікјаслѡн партїја вескѡѡлѡм улын, честнѡја ужалѡмѡн писателјас регыѡја кадѡ долженѡс і сетасны маркѡїстско-ленїнскї выфержаннѡј, вылын качества произведенїејас.

КОМІ ПОЕЗІЈА ЈЫЛЫГ

М. ЛЕБЕДЕВ

Колѡм војасын мѣ унаыс кывлѣм комѣ том авторјаслыс норасѡмјас, мыј налыс гѣжѡдјассѡ оз печатајтны комѣ журналын. Тајѡ норасѡмјасыс ез вѡвны подувтѡм норасѡмјасѡн. Вѡвлѣ сѣзі, мыј том автор (гѣжны бостыс) ыстас ассыс гѣжѡдсѡ „Ударнѣк“ редакціјаѡ, а сетыс сылы некущѡм јубр оз волы. Гѣжѡдыс бытѡ ваѡ војас. Мѣ огѡ шуѡ, мыј став гѣжѡдјас вѡліны шогмана лѣтературнѡј гѣжѡдјасѡн, кодјасѡс поѡ вѡлі лѣзны журналѡ. Гѣжны бостыслѡн первојааныс, ѡерт, ез вермыны артмыны стѣлістѣка боксањ да технѣка боксањ шылыд да мѣча гѣжѡдјас, торја-нын ез вермыны петны сѣјѡ перѡ улыс медвоѡза лунсањ бур качества кывбурјас, кодјасѡс сѡмын бост да печатајт. Гѣжны бостыс сы вылѡ і гѣжны бостыс, медым сылы лѣтературнѡј „пробасѡ“ вѣдлавы да индавын ѡшыбкајассѡ, нелучкѣјассѡ, донјавны не сѡмын технѣка боксањ, но і іѡеологіја боксањ, велѡдны воѡ гѣжѡм вылѡ, отсавны сылы пырны лѣтератураѡ. Гѣжны бостыс вѣчыыс отсѡг аслас завоѡтан ужын, а комѣ лѣтератураѡн вескѡдлѡмѡ сујсывлѡм врагјас не сѡмын бракујтлѣсны том авторјаслыс „жеб“ гѣжѡдјассѡ, но і бур гѣжѡдјассѡ ез лѣзлыны журналѡ. Налѡн вѡлі сещѡм мненѣје: „Комѣ лѣтература—тајѡ мѣ! Лыѡѡј мѣјанѡс да нѣмкоѡсѡј! А том авторјаслѡн кывбурјасыд да вѣстјасыд лыѡѡысјаслы нѣнѡмла!“

Буржуазнѡј націоналѣстјас Савѣн, Шеболкѣн да Чѣсталоѡв кыпѡдлѣсны асныс аснысѡ жужыд пѣѡѡсталајас вылѡ да чајтлѣсны, мыј најѡ-кѡ оз лѡны, оз лѡ і комѣ поезѣја. Но најѡ ез лѡны, а комѣ поезѣја олѡ, сѡвмѡ воѡ да јонжыка. Комѣ јѡз пыщкыс

петѡны вылѡ поетјас, вылѡ том гѣжысјас, кодјас петкѡдлѣсны-нын аснысѡ мѣча кывбурјасѡн. Таѡо мунѣс том авторјаслѡн конкурс, кытчѡ вѡлі ыстѡма 396 кывбур. Таыс тыдалѡ, мыј томјѡз локтѡ лѣтератураѡ, поезѣјаѡ, мыј поѡ вѣчыыны том талантјаслыс петѡм, комѣ поезѣјалыс јѡна кыптѡм. Тајѡс мѣ шуам сы вылѡ пыкѡмѡн, мыј унжыкысѡ завоѡтѡны гѣжны кывбурјас сещѡм јортјас, кодјасѡс кыскѡ тајѡ ужѡ, кодјаслѡн ем та вылѡ, кыѡ шуласны, дарѡванѣјеыс (кѡт первојааныс і озжык-на тырмы технѣка боксањ мастерствоыс).

Комѣ лѣтература руковѡдствоѡ сујсывлѡм врагјасѡс ердѡдѡм бѡрын „Ударнѣк“ журналын щѡкыджыка кутѣсны петны том авторјаслѡн кывбурјас.

Сук Пармалѡн лѣѡма журналѡ кывбура гѣжѡдјас „ѡмна“ (помавтѡм поемаыс) да „1919-ѡд“ (поемаыс отрывок). Ѳтѣкас вѣставѡ ѡмна Каликова подвѣг јылыс, мѡдас—белѡјјаскѡд кос вылѡ ужалыс јѡзѡн кыпѡдчѡм јылыс. Темајассѡ бѡрјѡма сещѡмјасѡс, кодјас некѡр оз важмыны, некѡр оз воштыны ассыныс інѡтерессѡ. Гѣжѡма мѣча лѣтературнѡј кывјѡн, размерсѡ да рѣфмасѡ чорыда соблудатѡмѡн, кыѣ вѡчлѣсны важ классѣјјас. А важ классѣјјаслы технѣка боксањ подражајтѡмыс абу омѡлтор. Но авторлы воѡ кѡжлѡ колѡ не сѡмын соблудатѣсны размер да рѣфма, а гѣжны сѣзі, медым вѡлі благозвучѣјеыс, музыкалностыс, медым кывбурас ез вѡв монотонностыс, а вѡлі двѣженѣјеыс, увлекатѣлностыс, револуціѡннѡј пафосыс, кодјас омѡла тѡдчѡны тајѡ гѣжѡдјасын. Мѣ чајтам, мыј Сук Парма вермас і кужас воѡ вылѡ сет-

ны бур да міча выль произведенијас.

А. Размысловлѳн петіс кујім кывбур: „Фемонстраціја бѳрын“, „Паскыд јенежыс“ да „Сіктса зон“. Темаяссѳ бостѳма ѳнїја олѳмыс. Медвозѳа кык кывбурыс сещѳм лїрічнѳјѳс, сещѳм музыкалнѳјѳс, мыј асныс вѳзјысѳны сылѳм вылѳ. Бостам кѳт „Паскыд јенежыс“ кывбурыс заводїтчѳмсѳ, кѳнї петкѳдлѳма шуда сѳветскѳј јѳзлыс асланыс герој-лѳтчїкїа-сѳн законнѳј гѳрфїтчѳмсѳ:

Паскыд јенежыс Сѳвет му вестын
Сещѳм жужыд да лѳзалан сѳз,
Ставсѳ ѳтчыдѳн лолыштан ескѳн,
Морѳс јѳрышыд сѳмын оз лез.
Сенї лебачјас—мїан геројјас
Возѳ лебѳны, пѳткајас моз,
Зумыд вынїѳрѳн, вежѳра, збоја,
Кычї мѳдлаын некѳнї оз.

Размысловлѳн ем тѳдчана поетїческѳј дарованїе, кодї вїсталѳ сы јылыс, мыј авторсаң поѳз вїтчѳсны нѳшта-на талантлївѳј гїжѳдјас.

Сер. Попов гїжїс, кывбур „Гожѳмын“, кѳнї петкѳдлысѳ ныла-зонлѳн рафејтчѳм, социалїстїческѳј мујас вылын ужалѳм. Кывбур заводїтчѳ таѳї:

Кѳнї бадјас
Сулалѳны чѳлѳс,
Нѳрыс сажын
Мунїс терыб ју,—
Асја кадѳ
Кыліс нывлѳн гѳлѳс,
Сылѳн сылѳм
Вѳтлїс менѳым ун.

Возѳ вїставсѳ, кычї нывлѳн сылѳмыс „вевтїс јулыс вїст“, кычї нылыс „асја кыалыс сыліс мїч“, кычї зонмыс „сылѳм бѳрса веж луд куѳа вѳтчїс“, медым кывзыны нывсѳ, кодлѳн „ковта вылас ѳзїс КИМ“, да с. в. Казтывсѳ трактор, код дїнын вѳлї нывлѳн зонкѳд азгыслѳмыс. Конкурс вылын тајѳ кывбурсѳ премїрујтѳма, мыјѳн тѳдчѳдѳма, мыј авторыс лѳбур том поетѳн.

Тајѳ-жѳ конкурс вылын премїрујтѳма А. Габовлыс сыланкыв „домна“ да Мївашековлыс кывбур „Мї сылам“. Конкурсса журїлѳн дѳнјалѳмыс ыштѳдѳ тајѳ јортјасѳс поезїја туж куѳа возѳ мунѳм вылѳ. Сы кынчї, Мївашековлѳн печатајтѳма кывбурјас „Вѳрын“ да „Рѳдїна—зарнїја мам“. Медбѳрја кывбурас вїставсѳ, мыј том-јѳз зїлѳ течны зарнїја рѳдїна—мам

јылыс сыланкыв, мыј томїѳз „пыр рѳдїна—мам вѳсна кылѳ тѳждысан, рафејтанлун“, мыј том јѳз „сылѳмѳн тѳдчѳдѳ шуд“. Помасѳ кывбур тащѳм кывјасѳн:

Сылам мї те вѳсна сїѳн,
Мед зорѳалѳм некѳр оз јам.
Гажаѳн лоас пыр мїан
Шудлунлѳн зарнїја мам.

С. Морозов гїжїс поэма „Сѳепутатлѳн мѳвпјас“. Поемалыс печатајтѳма медвозѳа јукѳнсѳ. Сенї автор серпасалѳ Верховнѳј Сѳветса депутатлыс Москва мунѳмсѳ да сылыс ѳнїја да важса олѳм јылыс мѳвпјассѳ.

Сѳепутат казтылѳ, кычї сїѳд быдмїс гѳл крестанїн семјаын, кычї батрачїтїс озырјаслы, кычї сїѳс бостїсны салдатѳ да нуїсны војна вылѳ, кычї револуціја бѳрын сїѳд служїтїс Краснѳј Арміјаын да косасїс белѳјјаскѳд. Поемаын паныдаслѳны кушѳм-сурѳ нелучкїјас содержанїе да технїка боксаң, тѳдчѳ-на неопытнѳј перѳыс, но зѳннас поэма—абу омѳл лїтературнѳј гїжѳд, кодї петкѳдлѳ, мыј авторлѳн ем став условїеыс развївајтны возѳ ассыс поетїческѳј дарованїјесѳ.

Мї лыдѳїм домашкїныс кывбура мојд „Авја Пі да гундырјас“. Сенї альегорїческѳја петкѳдлѳма врагјаскѳд, интервентјаскѳд тыш, кодї мунїс мїан странаын. Авја Пі—тајѳ Лѳенїа. Мудрѳј Морт—тајѳ Сталїн. Гундырјас—мїан врагјас, озырјас, кулакјас, интервентјас, фашїстјас. Домашкїн бостїс вывтї ыжыд тема і ежык вермы ськѳд справїтчїны, емѳс тырмытѳмторјас і кывбур те чѳмын, сравненїејасыс мукѳдлатї абу лѳсыдѳс, но авторлѳн тыдалѳнїн кужавсамыс, сїѳд вермѳ возѳ мунны тајѳ туж куѳа, сѳмын, сѳерт, колѳ та вылѳ пыр велѳдчыны і велѳдчыны.

Тајѳјас кынчї, „Ударнїк“ журналѳ лезѳма кывбурјас сещѳм гїжны бостсысјаслыс: ѳлѳш Сїмлѳн—„Том лун“, С. Јелфїмовлѳн—„Выл мїр“ да „долыдлун тыр“, А. Прошевлѳн—„Тувсов лунѳ“ да „Но, кычї-нѳ свѳтѳгыс овеас“, Јар Лѳнлѳн—„Вїнтовка“, Г. Пунеговлѳн—„Сѳз ју дорыа“ да „Ју вылын“, Теренѳјевлѳн—„Серпастор“, Мїтрук Јаклѳн—„Тувсов ры-

тын“, М. С. Просужіхлөн—„Шуда олём“. Ставныс најё гіжоны ёнја шуда олём жылыс, велікёј сталінскёј эпоха жылыс. Просужіхлөн кывбурас зев мічаа шубма:

Кыпыд шуда олём ёні олам мі.

Сталін јортлы чолём ставным ыстам мі.

Уна том авторлөн оз-на артмы кывбур течёмыс, мукёдјас бостёсны ыжыд темајас дінё, кодјас налы абу-

на вын сертыс, но најё олёны сешём кадё, кор шондіа луныс, аллегоріческёја шуны, оз куслы міјан странаын, кор на гёгёр кључён пуё јарјугыд соціалістическёј олёмыс. Колё отсавны том авторјаслы велёдчыны, медым лоны бур гіжысјасён, поетјасён, медым кыпёдны вылі шупёдё соціалістическёј пыщкёса, національнёј формаа комі поеэја.

КУЖИМ ВІСТ

Г. ФЕДОРОВ

1938-ёд вога јанвар-апрел тёлысјасё муніс том авторјаслён конкурс. Тајё конкурсын участвуйтисны 165 морт, кызвыннас томјёз, кодјас медвоззаыс-на кутчысисны гіжны художественнёј произведёніејас. Зев тёдчана, мыј конкурс вылё воём произведёніејасё пёштё ставсё вёлі гіжёма талуња темајас вылё. Том авторјаслён творчество јарјугыда петкёдлё, мыјён олёны міјан томјёз, налыс мёвпјассё да чувствојассё. Заводітчыс поетјас, прозаікјас уна произведёніе сіёны велікёј Сталінлы, Сталінскёј Конґітуціјалы, героическёј Краснёј Арміјалы, славнёј пограничникјаслы, ылёны СССР-са народјас дружба жылыс, радејтана Рёдіна-мам жылыс. Ёерт, уна произведёніелён емёс ғырыс тырмытёмторјас—прімітív, ріторіка, схематізм; но сы пыдфі најё озырёс кыпыд чувствоён, ыжыд кёс-ёмён.

Тајё статјаын мі жеңыфіка сувтлам кымынкё віст вылё.

Авторјасныс налён медвоззаыс-на пробуйтёны вынјаснысё тајё ужас.

І. Сельков медвоззаыс гіжіс віст „Јол жылын“. Вістёс печатајтёма „Ударнык“ журналыс (1938 во, №4). Тема: вёр кылёдём гёгёр классёвёј тыш мунём. Автор петкёдлё положітельнёј геројасёс—Машё, Гріша; најё—стахановецјас, став вынсыныс зілёны срок кежлё кылёдны ас участоксыныс став вёрсё.

Сіјё-жё участокын гуса вредітелскёј уж нуёдёны ларокын вузасыс Філіппов, кылёдчан контораса начальк Мерзов, налы ківыв ужалё участокса начальк Макаров. Вредітелјас

сотісны пывган да сыс ыжыдисны стахановка Машаёс. Ётщёщ најё зілёны мынтёдчыны і Грішаыс, Машёкёд јітёд кутёмыс сіјёс мыждёмён. Бёрја пом најё—Мерзов да Філіппов—сорнітёсны сотны ларок, а выручкасё аслыныс бостны. Но Маша кывлё налыс сорнісё да суё Філіпповёс бурещ ёзтігас. Мерзовёс і Філіпповёс кутёны. Віст помасё кыпыда—автор петкёдлё, кыці стахановецјас став выннысё пуктёмён петкёдёны да кылёдёны космыны заводітём вёрсё.

Оз ков вунёдны, мыј І. Сельковлён тајё—медвозза віст. Ачыс авторыс том морт, комсомолец. Вістыс ылён кыпёдё лыдфысјаслыс народлён врагјас дінё лёлун, щёктё јостыны бёітельност.

Сельковлён ем самыс еща кывён сетны портрет. Напрімер, сіјё тазі петкёдлё Мерзовёс: „Мерзов вёлі ғырыс суставјаса јон морт. Руд паскыд сінјасыс ётмёдарё зіркјалігас вермёны повзёдны... Кер коф кузёс да кызёс кокјасыс. Вослалігас став чагјасыс вачкакылёмён чегјасёны. Букыштёдёмён вёдёдыштавлё ју тыр шуңгыс керјас вылё“.

Јона слабжыка вістас петкёдлёма положітельнёј тпјассё—Машаёс, Гріша Логіновёс. Ыжыд тырмытёмтор сіјё, мыј Макаровлыс образсё автор абу помёз серпасалёма. Лыдфыслы абу гёгёрвоана, мыј вёсна участокса начальк Макаров сёглаітё шупны вефілёсё Мерзовён індём местаё, кор ачыс зев бура гёгёрвоё, мыј сіці вермас вёрис ставнас космыны. Ёерт, ескё Мерзов

скөј соціалістіческөј революціја бөрын, і өістлөн доныс ескө секі лоіс јона ыжыджык.

Абу паскөдөма Габов јорт і Анналыс образсө. Кызі мі төдам, автор көсјө воқө нуөдны тајө өістсө. Кутам надејтчыны, мыј сені Габов јорт сетас-нын сещөм нывбабалыс образ, коді актївнө участвујтө выл колхознөј өіктөс лөсөдөмын, петкөдлас воқынмуныс нывбабалыс правдївөј художественнөј образ. Та вылө сылөн самыс ем, сөмын колө отсыштанвы сылы ақзыны зумыд тујсө.

Бөрја кадө вөлі печатајтөма і мүкөд том авторјаслыс өістјас. Сіқ, лөгыда гіжөма Шамановлөн „Доброволецјас“, Шестаковлөн „Разведка бөрын“, Малцевлөн „Завод вөсна“, „Вермөм“, „Доброволец Ваһа“, Турјевлөн „Том патриөтјас“, і с. в. Тајө авторјаслөн ембөс вынјас, поқө надејтчыны, мыј воқө гіжасны буржык өістјас. Јонжыка колө лыдөысны, осваївајтны классіческөј наследство, кыпөдны общцөј і політіческөј төдөмлун, паскөдны кругозор.

МЕ—РӨФИНАЛӨН ПИ!

Г. ЖЕРМОЛЫН

Виңа колад, зонјас, менам другјас!
Виңа колад, муса нывјас, ти!
Аски тас ме кыакөд щөщ муна.
Медбөрјаыс—менамам вескыд ки!

Краснөј воин аскисаң ме лоа,
Выл винтовка бостас менам ки.
Командирөн меным аски лоас
Полководец Ворошилов Клим.

Самурајјас чукөркөд јон косын
Герој мортөн усис менам вок.
Важ бојецјаскөд ме сувта радө
Том призывник—сылөн ічөт вок.

дөжөритны рөдинадс-мамөс
Ыжыдлөн і ічөт воклөн долг.
Төд-жө, враг! Бојец-кө мијан усө,
Сувтас сы местаө уна полк.

ТЕД ЧОЛӨМ, ИСПАЊИЈА!

Г. МОРОЗОВ

Испанија—быдөнлөн вежөрын мијан.
Сы јылыс јуөрјас
Сынөдыс ставөн ми быд часын кыјам.
Стервятник-фашистјас вір былө
горшөс,

Сынөдсаң газјасөн
Көсјөны пөдтыны ужалыс јөзөс.
Мадрид, Астуріја взрывјасөн тыр!
Кулөны шојјас,
Ужалыс јөзлөн шорөн визувтө вір.
Скөрмөмла сөлөмјас морөсын јөктө,
Солідарностным
Испанијаса вокјаслы отсавны щөктө.
Блі војвывсаң—тундрасаң, вөрсаң
Ыстам пөе чолөм.
Ударник-вөрлезыс, комі челад і аң,
Карјас і сиктјас—СССР-са народ
Гораа шуө,—
Испанија кылө:
„Мед олас свободнөј испанскөј
народ“!

„ЖУЖЫД ЗАПАҢ“

4 действіея, 9 вернаса драма

Г. И. ЖЕРМОЛЫН да Н. М. ШАКОНОВ

* * *

Тајо пјесасо гижома зев актуальнөј тема выло. Авторјас—коми национальнөј театрыг артистјас—асланьс пјесаын петкөдлөны народлөн врагјаслыг Жужыд запанын пеж вредительскөј ужсө. Ленин—Сталин фелөлы преданнөј јөз, стахановецјас, честнөј ужалысјас, ердөдөны народлыг врагјассө да мобилизуйтөны став выннысө вредительстволыг коласјассө өдјө бырдөм выло.

Коми национальнөј театраса дирекцијаөн тајо пјесасө примитөма локтав сезоньн сцена вылын сувтөдөм выло. Ми тани печатајтам Жермолин да Шаконов јортјаслыг пјесасө сы могы, медем ескө унжык морт лыддисны да гетисны авторјаслы колана индөдјас став тырмытөмторсө бырдөм куза. Редколлегіја лыддө, мыј сещөм тырмытөмторјасыс емөс. Си зев векниа, абу удачнөја петкөдлөма комсомолка Ниналыг образсө. Емөс омөла ескана сценајас, шуам, сјө, көни пионер Гриша, вөрпунктса директор Быковлы пакет сетөм возвылын, щөктө петкөдлыны документсө да с. в.

Редколлегіја корө лыддыгјассө мөдөдны асыныс индөдјассө тащөм адрес куза: *Сыктывкар, дом печати, „УДАРНІК“ журнал редакціјаб.*

ДЕЙСТВУЈТЫГ ЈӨЗ:

1. Пудов, Павел Иванович—ВКП(б) Райкомса секретар.	13. Комлин—партия Райкомса инструктор.
2. Ванков, Михаил Петрович—коммунист, стахановец.	14. Габов—сплав контораса начальник.
3. Луркина Нина—комсомолка, вөрпунктса бухгалтер.	15. Лелфимов—райкомьн технической секретар.
4. Гриша—пионер, Ниналөн вок.	16. Гилө Пила—вөрпункт контораса стөрж.
5. Герасим Прокопьевич—вөрлезыс-тысачык, бригадир.	17. Шмат Ван Микол.
6. Васильј Јефремович—орчча вөрпунктыс стахановец.	18. Кузма Сандрик.
7. Быков—вөрпунктса директор.	19. Чутык Опон.
8. Миташин—лесотрестын управлају-щщөј.	20. Јепрөм Тикөн.
9. Трошев—леспромхозса директор.	21. Јөртым Көста,
10. Кузванов—леспродторгса директор.	22. Төзко Петыр.
11. Кушманов—леспромхозлөн сплав куза уполномоченнөј.	23. Прокурор.
	24. Лотчик.

Комсомолцјас, ужалысјас: мужикјас, нывба-бас, нывјас зонјас. Суд вывса шленјас, под-судымөјјас, конвојјас, воєннөјјас.

Вөрлезысјас.

кѳ Ті став техніканас тан вескѳдлан-
ныд?

Піла. Во-во! Бурещ. *(Қазалѳ пач
діныс ғылалѳм биа дғырјас, котѳртѳ
пач дінѳ, ѳктѳ да чукѳртѳ најѳс
корѳѳѳн.)*

Грішка. *(Бокѳ).* Ставыс гѳгѳрвоа-
на. *(Піалы.)* Техніческѳј, сіз-кѳ?..
(Нумјалѳ.)

Піла. *(Гералѳ).* Техніческѳј.
(Кыкнанныс гералѳны.)

Грішка. А ме збыл чајті... ѳчки...
Газета...

Піла. А мыј? *(дѳзмѳмѳн.)* ѳчки...
Газета... ѳні, зон, мјан і стѳрѳжыд
почотнѳј морт, непѳштѳ кушѳмкѳ
директор сен.

Грішка. Збыл, збыл, ѳед. Те ен
дѳзмы. *(Друг қазалѳ).* ѳедушка, кѳн-
нѳ збылыс базаса директорыд?

Піла. Сіјѳ гаражын, зонмѳ. Ре-
гыд, регыд воас.

Гріша. А кѳн татчѳс бухгалтерыд
олѳ?

Піла. Бухгалтер? Сіјѳ коді—Ні-
на, да?

Грішка. да, да. Сіјѳ-ѳд чој ме-
на.

Піла. Чој? Но, зон. Час, тѳдма-
ла. *(Бостѳ ѳшищѳпек—зорпом, кујі-
мыс тощнітѳ пѳтѳлѳкас, кыззыш-
тѳ.)* Сіјѳ ескѳ тан олѳ да, абу со
гортын-а.

Грішка. Тајѳ, кыз-нѳ те?

Піла. *(Гералѳ).* Аскостса теле-
пон. Менам ізобретѳнѳ. Аслам ве-
жѳртас серті вѳчѳма. Техніка...

Грішка. Пѳрыс, зѳрмѳм тенад
технікаыд, ѳедушка. Вот кор бѳр
воа гортѳ, ме теныд вылѳс лѳсѳда,
електріческѳјѳс. Тані кнопка лычкан.
А сені звѳнок.

Піла. да, тајѳ техникаыд менам
дорыс томжык лѳѳ.

Грішка. *(Нужмасвігтыр очсалѳ).*
Мы-кѳ, зев-жѳ дыр ез во директорыд
тіјан.

Піла. А те, зон, водыштлы шојч-
чышт. Воас—чуксала. Кыз тенѳ шуѳ-
нысѳ?

Грішка. Грішукѳн. *(Нѳровтѳѳ
скамја вылѳ.)*

Піла. Сіз, сіз. А те, Грішук, во-
дыштлы, водыштлы. Ме теныд, кѳс-
јанкѳ, сылышта...

Грішка. *(Водѳ, шапкасѳ морѳс
бердас тонѳдѳмѳн).* Сыв, ѳедушка,
сыв. *(Вугралѳ).* Менам гортын аслам
радіо ем. Пыр кывза, кор сылѳны...
Москвасаң... Лѳннградсаң...

Піла. *(Сылѳ ѳті комі важдырса
сыланкыв.)*

Грішка. ѳедушка! ѳед! А скрип-
каыд буржык...

Піла. Но, ѳткоѳалін-тај скрипка-
кѳд менсым гѳлѳсѳс.

Грішка. *(Унмовсігмоз, назѳнзі,
мечтајтѳмѳн.)* Кор ме лоа музыкан-
тѳн, ѳкта сек сігудѳк вылын, став
комі вѳрыслыс зулк-гажа шыјассѳ:
мыјѳн сіјѳ долалѳ-олѳ... Гіжа сек ас
кывјѳн, быд шы улѳ, сылѳм. да лѳ-
сѳда јѳктѳм... дај леба ме зев ыжыд
лебач вылын ылѳ-ылѳ... Со сетчѳ...
Москвадѳ... Некутѳ пуксывтѳг леба
ме сетчѳз... І пукса ме вескыда јѳс
звезда вылас, коді зірдалѳ Кремль
башна јылас,—кыз јарјугыд шонді...
І боста ме сывны сек, ворсѳмѳн,
јѳктѳмѳн; гажа, выл сыланкывјас
выл горѳн горалыс мјан вѳрным јы-
лыс, выл шуда олѳмным јылыс, ас-
ланым некодѳн вермытѳм странаным
јылыс. *(Кылѳчѳ, візѳдѳ тырвінмѳн
челядѳн кыцовтѳм Сталин јорт
портрет вылѳ.)* Ме понда сіз ворс-
ны, ѳедушка, сіз сывны, мед менам
сыланкывјасѳј воисны сы дінѳз... ѳд
сіјѳ сіз раѳейтѳ мјанѳс, челядѳс...
*(Унмовѳ ыжыд шуда мѳвпјаса нум-
јалан чужѳмѳн; ылын кылѳ „Сталин
јылыс сыланкывлѳн“ мелѳдіја.)*

Піла. Унмовсіс... Шуда... Быд-
мѳ тащѳм кадѳ... Став олѳмыс во-
зын... Ыжыд, зев паскыд олѳм...
*(Чеччѳ, віччысѳмѳн шебралѳ Грішаѳс
і назѳнік петѳ.)*

Кост.

Пырѳны Ванков да Быков.

Быков. Полыс те, Міша, вывті
полыс. Вескыда шуа.

Ванков. Те абу прав, Быков јорт.
Меным повны нѳнѳмыс, но вежлас-
ны директорјасѳн, тащѳм кадѳ, вывті
ыжыд ѳшыбка.

Быков. Но, мыјын, мыјын ѳшыб-
каыс?

Ванков. Тащѳм решајущѳј ка-
дѳ шыбытны лесопункт... Ме тенѳ
зік ог гѳгѳрво, Быков јорт.

Быков. Но ме муртса кок жылың судала. Трест тӱлысӱн жыӱӱӱн клопочитис, мед меным путовка суӱӱӱны. Оз талун—аски Миташин самолет ыстас. Сесса-ӱд те-жӱ менам жорт, тен колӱ-нын асды гӱгӱрвоны...

Вањков. Виӱдтӱ, Быков жорт... Ме абу доктор. Тенсыд висӱмжастӱ тӱдмавны ме ог вермы. Но вот сы пыдди мијан лесопунктыдӱн висӱмжасыс меным ӱикӱз гӱгӱрвоанабс.

Быков. Кӱни, кӱни? Кушӱм висӱмжас?

(ӱӱдсӱ тошкӱдӱмӱн пырӱ Пешкин).

Пешкин. Семјон Иванович, позӱ?

Быков. Мыј тижан, Пешкин жорт?

Пешкин. Запан јывсыд ме...

Быков. (дӱзмӱмӱн). Но, мыј јешщӱ сен сешӱмыс?

Пешкин. Сортировка местаыд вывти лапкыдинын, Семјон Иванович. дај главнӱ коридортӱ вывти векнӱдӱмны... Заторјас лоасны...

Быков. Проект серти строитӱны.

Пешкин. Мӱвпыштлыны, ескӱ, мыј-кӱ колӱ, Семјон Иванович...

Быков. Тешкоӱ јӱз. Но кодӱ-нӱ тижанс леҕас сен мӱвпавны, вежлавны проект? Миташин менсым јурӱс нещыштас...

Вањков. Бурвылӱ-ӱд тенид сижӱ висгалӱ, Быков жорт. Ме динӱ со тајӱн-жӱ сплавшик-стахановецјас талун шыаслисны. Сиҕ-жӱ шуасдны...

Быков. Жортјас! Но кыз ти он вермӱ сижӱ гӱгӱрвоны? дасыс унжык инженерјас, техникјас, чертожникјас да конструкторјас во жын пукалисны тајӱ проект вылас. А ми сешӱм профессорјас аҕысим, мыј гӱтовдс ӱти галјӱн бракујтны сижӱс. дај сесса, кӱни ти воҕжыксӱ вӱлинныд?

Вањков. Быков жорт, здоровӱ критика—сижӱ зев бур тор. Некоӱ абу сор. Медым...

Быков. (Торкӱ). Сор, вывти сор! Бонајас лӱсӱдӱма. Сортирујтчан сисема вӱчӱма. Главнӱ коридор оз-кӱ талун—аски лоӱ гӱтов. А сплав нырулын. дај ме сесса ӱик ог вермы аҕыны сес кушӱмкӱ вывти ыжыд ӱшыбка. Зев тај-нын сен лоасны-кӱ неыжыд заторјас... Сы вылӱ и сплав. Сӱкыдлунјастӱг он артмӱдчы. Вот сижӱ и локыс, донајасӱ менам, мыј

сӱкыдлунјасыс ти меҕса јона полан-ныд. А большевикјасыд сӱкыдлунјасыд оз повны! Ти вот век зиланныд аҕыны кыкӱ-мыкӱ векни инјас, а мијанлы колӱ коҕасны накӱд, венны, жугӱдны сешӱм инјассӱ, мед петны сес тырвермӱмӱн. дај, ӱти кывјӱн-кӱ, ме лыдда, мыј став тајӱ болгӱмјасыс абу ӱик вескыд советскӱ карактера-ӱс, а нубдсӱны сы вӱсна, мед кыкӱ нуждны сплав кежлӱ лӱсӱдӱчӱм.

Вањков. Менам та куза ӱик мӱд мненје...

Быков. Верман сижӱ ас опрад и колны...

Вањков. Ог! Ме пукта сижӱс актывылын.

Быков. Но да, дерт... бара собранијејас, заседанијејас... А кор-нӱ ужавнысӱ? Буржык таҕ вӱчны: аски, аскомыс ме лоа трестын, сорнита начальник сплава Габовкӱд, тӱлкујтышта инженерјаскӱд. Тижанлы телеграфирујта. Но воҕыв тӱда, мыј проект вежлалӱм вылӱ некод оз бостчы. Пустӱ болгӱм. Мун, Пешкин, буржык, термас станокјаснад.

(Пешкин вӱрӱдыштлӱ пелпомјассӱ да петӱ.)

Вањков. Таҕ вот и ставыс мијан. Машиннӱ паркад развал. Ларокад—куш. Сӱмыд абу. Јӱзлӱн настројенијейс—некытчӱ тујтӱм. Такелаж пырна локтӱ, а кор воас—некод оз тӱд. Запан вӱчӱмад—вескыд вредителство...

Быков. (Чеччыштӱ мставыс, горзӱ.) Кӱн вредителство? Кушӱм вредителство? Мыј ти ставныд ӱгӱсӱмныд кушӱмкӱ ӱтипӱлӱс вредителствоӱ? Но, бдителност—ме сижӱ гӱгӱрвоа, сижӱ колана тор. Но оз-жӱ ӱд сесса поз помса горзыны: „вредителство, вредителство“, а аслыныд весиг желпом не бергӱдны. Кыз петукјас. Пукалдны завор пощ вылын, клопкӱны бордјаснас, „кукареку, кукареку“! А тӱлк некушӱм. Сӱкыдлун—вредителство! ҕескыдин—вредителство! Пила пиҕ чегис—вредителство! Шестерна чеччыштис—вредителство! Оз-жӱ поз таҕ, Вањков жорт! Тајӱ-жӱ вескыд паникјорство! (Кутчысӱ морӱсас, леччысӱ улӱс вылӱ.) Сӱлӱмӱ... Тӱдан, мыј виса...

Сöкыд төв... Со кык прöчент план динö... Сijö абу шутка...

Ваңков. Вернö, Быков жорт, но сплавыд абу-жö шутка. Ваыд—гер-
жознöй тор. Нiöтi öшыбка, нiöтi нуж-
масöм оз терпит.

(Пырö Герасiм. Сijö уж вылыс, коскас чер.)

Герасiм. Фiректор жорт! Мынö таjö мижан артмö, а? да кор таjö по-
масас, гач сылы гугöн? А?

Быков. Но мыj, мыj жешцö лоис?

Герасiм. Ме ог вермы сесга jöзнад есijöкертны, талун-жö гортö петны ставныс мыjкöкертöны.

Быков. Кыз гортö? Ташöм кадö? Герасiм. Мыj те меным кадтö есijöкертан? Некодлөн, жептаныс грöш сöмныс абу.

Быков. Сöм лоас.

Герасiм. Ларокад кöт шарjасөн мыjкöкерт... некытчö оз есijöкер-
тышты...

Быков. I прöдукта лоас.

Герасiм. Тöварыш фiректор, Семjон Иванович. да-öд i ме налы таж-жö мыjкöкерта, но најö-нин мен-
сым етамында сорныт оз есijöкерт-
ны... Пыр-пö бызганны: „Лоас, лоас,
а кор лоас? Вот таjö-нин ме налы
некыз ог вермы мыjкöкертны... Ваj
есijöкерт меным кыжкö-мыjкö...

Быков. Сöм лоас талун, полнöj рöшцöт.

Герасiм. Збыл, Семjон Иванович?

Быков. Верман ескöдны брига-
датö.

Герасiм. Вот таjö—да! Вот таjö бур!
Та вылö-нин нiнöм он есijöкерт...
Ветла jöз динö, мыjкöкерт-
тышта. Прöшцайтлöj. Ен фiвитöj.

(Мунö.)

Ваңков. Сiжкö, сöмыд ем?

Быков. (Нумjалö.) Ем.

Ваңков. Мыj-нö мен вожжык ен
вiставлы?

Быков. (Гералö.) Буржык сорөн-
жык, некор вiставтöм дорыс.

Ваңков. (Сувтö.) Но ладнö, ме
мöди...

Быков. Сiжкö, кыз-жö, Ваңков?
Кырымалан актö? Буракö ставыс?..

Ваңков. (Öзöс дорсан.) Ог тöд...
Мöвпыштла... Jитчыла Ражкомкöд.
(Мунö.)

Быков. (Öтмас.) Сiрöд вуж! Он
песовт... (Вiзöдö часi вылö.) Квайтöд
час... А Мiташинсан—некушöм жöбр.
Либö талун—либö... Збыл-öмöj-нö
орö? Ак, ч-чöрт!

(Ывланы сылöны.)

Мi гажаöс, мi збоjöс,

Мi вынаöс том jöз.

Мi ужалам, мi jöктам,

Мi враглы ыжыд грöз.

Мi ужалам, мi jöктам,

Пыр öтув жорта-жорт.

Öд ужсö гажкöд jитис,

да бетис Сталин жорт.

Быков. (Локтö öшин дорö). Ком-
сомол—уж вывсан. Крепыд jöз...
Нiнöмвылö вiзöдтöг ныркöдöны. I
кыс сымында вiзувлуныс наын лоб-
ма? (Локтö тэлефон динö, звөнiтö.)
Таjö кодi? Квайтöд километр? Кваj-
тöд километр? Алло! Ваңеве? Кыв-
зы, Ваңеве, Журкина тiянын-на? Бух-
галтер Журкина тiянын-на? Мунис-
нин? Кор? А-а. Аванстö ужалыс-
сыдлы сеталис? Но, мыj лöныштис-
ны? Сiж... А Кушмановыс мыj сетчö
сiбдiс? Мунис-жö? Журкинакöд? Бур,
бур. Сiж. Колö. (Пуктiс трубкасö).
да, кад-нин воны... (Вöчö кымынкö
восков жоож жуға, перjö часiсö). да...
Кад мунö. (Кутö часi воссөн да, сы
вылö вiзöдiг моз, мыjкö мöвпалö.)
Важ дырса тöдса... друг. Регыд
кыз во-нин кыз те ме ордын, пыр
мекöд. Кымын пöв-нин со таjö стрел-
каыс гөгöртис асгыс кышсö... Мен-
нам олöмлыс кышсö... Нiöтiкыс
сувтлытöг... Сiж-жö, кыз i ме,—муз-
лытöг, шоjчывтöг... Кад... Аслад
бөрвыв бергöдчывтöм мунöмнад,
те кыскан ас бөрсаыд ставсö: быд
уж, jöзjасöс, событiеjасöс... Оз ло
бур сылы, код нажмöдас асгыс вос-
ковсö, кодi оз! вескав öтшöц тенад
тувчöмкöд, кадöj... Те он вiччыс
колысjасöс... Стрелка некор оз бер-
гöдчы бөр аслаз вiзтасöж... Оз!

(Телефонлөн звöнок.)

Алло! Мыj? Мыj? Карсан? Ме кыв-
за. да, да, лесопункт: Кодöс? Таjö
Быков. да, да, ме кывза! Кодi? Чо-
лöм, чолöм. Мыj? Ме? Öтнам. да,
да. Локторjас? Көнi? Фвинолес
трестын? Пуксöдöмаöс? Кодjасöс?

Мыј те вісталан! Вот сволочјас! Сің, сің. Менсым? Ез. Вањков? Оз босты. Көсјө сорнітны Рајкомкөд. Код отсалас? Трошев? Шлапа! Рајкомса секретар? да-өд Поповтө бостісны. Кушөмкө Пудов. Ныріса шуоны. Ачыд леблан? Кор? Вот тајд бур. Аттө! Аттө! Азгыслытөз! (Өшөдө трубка.) Сің... Вот тајд здорово! (Чеччө, төдлытөз ускөдө стул.)

Грішка. (Унјывыс бергөдчис, піщөгсыс усі пакет. Унјывыс.) да, да, дедушка. Ме сылы ыла, а сіјд кывзө і чужөмыс сещөм мелі, нум-жалана-нум-жалана...

Быков. (Повзөмөн). Мыј тајд? Кушөм ч-чөрт? Кушөм тан узлан места? Көн стөрөжыс? (Аззө шапка ныс пакет, бостө лыдөд). „Личнө. Базаса діректор Быковлы“. А-а, тајд трестсан. (Чуксалө Грішаөс). Еј, другө. Кылан? Вај чеччы!..

Грішка. А? Мыј? А шапкаөј? Көн шапка? (Аззө). А пакетыс? (Чеччыштө). Вошти...

Быков. Лөнышт, лөнышт, зонмө. Пакетыд ме ордын. Сіјд усөма тенад.

Грішка. (Нещыштө кіыс пакетсө.) Мыјла бостін?

Быков. (Нумжалө). А мыј?

Грішка. Візөдтө, кушөм. Корсөма кад, кор узө мортыс...

Быков. да пакетыс-өд меным.

Грішка. А он ылөдлы?

Быков. Весіг ог.

Грішка. Кыз тіжанөс шуоны?

Быков. Быков, Семјон Івановіч.

Грішка. Петкөдлы документ,

Быков. (Сералігтыр перјө документ). Со відлы. (Грішка сетө пакет).

Грішка. А мыј? Відлыны колө. А друг кушөмкө шпіон ылө, лібө вредітель ылө вескалан. (Төдчана). Пакетыс абу прөстөј—государст-веннөј.

Быков. (Косалө конверт). Молодец, піонер! Вернө! (Лыдөд). Сің... Путовка... Пріказ... Міташінсан пі-мө... Зев бур! Но ладнө, піонер, аттө! Лебышт столовөјд. Сөмыд тенад ем?

Грішка. (Мунө өзөслан). да ме чој дінө.

Быков. А, чој тан ем? Вот і бур! (Грішка өзөсын паныдасө Нинакөд).

Нина. Грішук! Те кыз тані?

Грішка. (Нужөдөмөн). Срочнөј дөлабн.

Нина. Ок, те полөпі! (Сералө). Но, но, молодец! (Окалө сіјдс, Быков-лы). Вок менам.

Быков. Збөдөр сіјд тенад. Менө тан сің проверајтіс... Бдітөлнөј зонка! Нөкодлы оз ескы. Документ, шуө, вај.

Нина. Мед бур піонер отр'адас.

Грішка. (Яндысө). Но вісталіс-жө —медбур... Сещөм, кушөм і ставыс.

Быков. Сіңкө отр'адыс медбур.

Грішка. Отр'адыд—сіјд-тө збыл.

Нина. (Грішалы). Со, клуч, мун ме ордө, ылыас. Сен стөрөж Філіпп, тенө нуөдас.

Грішка. Ладнө, азға. (Мунө).

Нина. (Ускөдчө Быковлан, кут-лө, окалө). Сеңа! Гажтөмтчісө кыз! Кык лун сөмын і ег азыв тенө, а зік кык во куза кажітчіс.

Быков. Сіңкө радејтан? Чорыда? Збылыс?

Нина. (Лөзө јурсө сы морөс ылө). Сеңечка!

Быков. А ме талун зев рад, Нина! Талун верма мөдөдчыны. Пріка-зыд трестсаңыд воіс. (Бостө кіас путовка). Путовкаыд—со сіјд! Аскі асыв рајонын лоас самолөт.

Нина. (Лыдөдө путовка, шога). Кык төлыс... Быдса кык төлыс... Јөјмыны позө... (Сіндорас доршасө сінваыс. Сіјд бергөдчө, мунө бшн-лан.)

Быков. Нина, Нинуша! Но, мыј те, дөнаөј? Тан помтөм уж. Со сплав завоітчө. Комсомоллы колө лоны медвозын, кыскыны ас бөрсаяс став мукөд том јөсө. Тамында кадыд колас—он і төдлы... (Нина чөволө. Быков матыстчө сылан.) Нина! Ме ег чайтлы... Ташөм крепыда јітчөм... Нинуша! Но-өд колччыны татчө ме ог вермы. Те-жө төдан? Менам прок-латөј, лок сөлөмөј... (Нина дрөгмунө. Одјө бергөдчө сылан, гартыштө кіјаснас сылыс ылысө.)

Нина. дөнаөј! Но, дөрт-жө, дөрт-жө! Тед колө, тед быт колө мунны.

Прѡстїт менѡ... Ме сещѡм абу чуткѡј... (Куға окасѡны.)

(Ӗдјѡ пырѡ Вањков.)

Вањков. Прѡстїтѡј, мешајтї... (Мунѡ пызан дїнѡ, мыјкѡ гїжѡ.)

Быков. (Чепѡсјїс Ҡына дїныс.) Мыј тајѡ те? Ҡик бытѡ пѡжар выдѡ?

Вањков. (Гїжїг моз.) Тїжанлыс личнѡј пѡжартѡ весїг ег кѡсјы ме кусѡдны. Сотчѡј, мыјда тїжанлы колѡ!

Быков. (Буқыштчѡмѡн.) Вањков јортї!.

Ҡына. Ме мунї. (Мунѡ ӡзѡслањ.)

Быков. Ме регыд воа, Ҡына. (Ҡына мунѡ.) Вањков јорт, со трест-

лѡн прїказ. Кырымав актѡ.

Вањков. (Лыдѡдѡм мысты.) Ладнѡ... (Бостѡ акт, кырымалд.)

Быков. Молодец, вернѡ! Вот тајѡ дїсцїплїна!

Вањков. Ме сїјѡс некор-на јешщѡ ег нарушитлы...

Быков. (Бостѡ акт, пуктѡ зептас.) Но, муна. Колѡ јешщѡ лѡсѡдчыны. (Петѡ, но пырыспыр-жѡ бергѡдчѡ. Ӗдјѡ мунѡ пызан дорѡ, кватытѡ часїсѡ.) Чѡртлѡн паметї! (Бѡр петѡ.)

Вањков. (Вїзѡдѡ ӡѡрсањыс.) Тешкоф... Вывтї тешкоф...

Занавес.

MÖd dEJCTBICE.

II СЕРПАС.

Ҡыналѡн комната. Пелкѡдѡма. Зев ѡкуратнѡј. Крѡваф, ыжыд рѡмпѡштан, сундук, гѡгрѡс пызав, патефон да кык-кујим улѡс. Пызан сајын Грїшка да Гїлѡ Пїла јубны чај. Ҡына кујлѡ крѡваф вылын јур сајас кїјасѡ пуктѡмѡн.

Грїшка. Вај јешщѡ кїстам, ѡдуш. (Бостѡ сылыс чашкасѡ.)

Пїла. (Оз вет.) Мыј те, зонмѡ, шањ. Тырмас, Грїшук, тырмас.

Грїшка. Кыз тырмас? Сїңнад те сїнпѡла лоан.

Пїла. Кызї сїнпѡла? Менам і сїзїн...

Грїшка. Шуа-кѡ сїнпѡла, сїзкѡ сїнпѡла, те јуїн сѡмын-на кујим чашка, а сїнмыд тенад нѡл. Вај кїстам. (Грїшка бостѡ чашкасѡ, кѡсјѡ кїстны. сы костї Пїла зев ӡдјѡ зѡбѡ ӡчкїсѡ.)

Пїла. Чѡв зон, мыј те, Грїшук, вїсталан? Кѡн-нѡ менам нѡл сїнмыс, кык да? (Кыкнањыс сералѡны). Сїзкѡ, зон, менам плантѡ перевыполнїтѡма-нїн... (Друг чепѡсјѡ). Гошајтјасѡј, Ҡїкѡз вунѡдї, воштїн те менсым јурвежѡрѡс, Грїша. Ӗд Гемјон Ивановїч щѡктыліс јѡзѡс чукѡртны. Тѡфу, јѡј выжыв!

Грїшка. І ме текѡд, ѡдушка.

Пїла. Но, Ҡынушка, атѡ. (Ҡына оз кыс. Грїшка вѡчыштылѡ мыјкѡ Пїлалы кїјаснас—најѡ назѡнзї петѡны. Ҡына чеччѡ, бостѡ полка вылыс кнї-

га, востѡ сїјѡс, бѡр пуктѡ, бостѡ мѡдѡс, но пыр-жѡ бѡр, пуктѡ. Пуксылд, но сек-жѡ і бѡр чеччѡ. Вѡчѡ кымынкѡ шаг комнатадѡ. Сїн улас усѡ патефон, матыстчѡ, пуктѡ пластїнка. Кылѡ норынїк музыка. Сїн возас матыстчѡ сїнва, патефонсѡ дугѡдѡ. Сувтѡ жѡоҗ шѡрас... Оз аззы аслыс места).

Ҡына. Мунас... Кыз-нѡ сытѡгыс? Ӗткѡн... Гажтѡм... (Сек ӡшїнѡд кылѡ бајанѡн ворсѡм да сылѡм. Ҡына пуксѡ, лѡзѡ јурсѡ кїјас вылас. Назѡнзї бѡрдѡ. Пырѡ Быков.)

Быков. Но вот і ме, Ҡына! Мыј текѡд? (Локтѡ сы дїнѡ.) Сїнва? Но, шањ, дугды. Абу лѡсыд, Ҡына. Те нормѡдан менсым медбѡрја часјасѡ. Вїзѡдлы рытыс кушѡм! (Локтѡ ӡшїн дїнѡ, востѡ сїјѡс.) Тулыс! Ставыс лѡзѡ, овмѡдчѡ. Јујас берегыс петѡны... Шорјас зѡлгѡны... Лебачјас радысла сылѡны... Пујас вылын бѡрбајас полтѡны... Олѡмыс вѡсѡ, Ҡынушка. Олѡмыс! олѡмыс! (Кыскѡ сїјѡс кїѡдыс ас дїнас. Ҡына сїнва пыр нумјалд). Но, вот... і мыччысїс кы-мѡрув шондїѡј... Но, нумјовт! Јеш-

шд. Но вот сїз... (Окалѡ). А со, муна да комсомолскѡј комїтет вылѡ пукта вопрос: комсомѡлка Њина Јуркина јорт сїнва визувтѡм јылыс. Мыј секи пондан вѡчны? „Ак, дона јортјас... Ме—абу ме, дај сїнваыс абу менам... Сїјѡ сїз... Тувсов зер војтјас тѡпкїсны... (Гералѡмѡн грѡзїтѡ чуњнас.) Тѡдам мї! Но, мыј, јанчїм? Јанчїм? (Кыкнаныс вералѡны.) Но-ѡд бѡр воа, бѡр! Кык тѡлыс мысты.

Њина. Квајтымын лун, Сењечка...

Быков. А кымын час лоас? Ноко, бухгалтер! Артав! Ѳдјѡн!

Њина. Гурс да нѡлсо њѡламын.

Быков. (Гералѡ.) Стѡч сїз.

Њина. А ачыд ен і артав...

Быков. Но ме теныд еска. Те—мїрѡвѡј математїк!

Њина. (Бара шог пыр.) Гурс дај нѡлсо њѡламын час...

Быков. Бара? Тырмас, Њина, ен ѡшѡд ныртѡ! (Вежѡ сорњїсѡ.) да, со мыј, Њина,—уж дїнѡ! Прїмїт сѡмтѡ. (Бостѡ портфѡл.) Тани ветымын сурс. Лыдфы.

Њина. Мыј те, Сењечка... Ме теныд еска.

Быков. Чорыда ескан?

Њина. Ас дорыс јонжыка.

Быков. Но, атѡ!

Њина. (Гїжѡ распїска, сетѡ Быковлы.) Кушѡм талун радлѡмыс лоас. Лесопунктным ловзас.

Быков. Кѡн менам костюмѡј, Њина, ме кѡсја вежсыны.

Њина. Сен, мѡд комнатаын.

Быков перјалѡ ставсѡ зѡпјассыс, пѡрчѡ гїмнастѡркасѡ,

Њина. Сеѡ! Кол меным мыјкѡ катывлантор пыдфї.

Быков. Мыј-нѡ ме теныд кола, донаѡј?

Њина. Но кѡт-њын часїтѡ...

Быков. Ог! Ставсѡ, мыј колѡ, но сѡмын ње часї.

Њина. Мыјла? Теѡ жал?

Быков. Абу, Њина. Теныд менам нїнѡмтор абу жал. Но гѡгѡрвоан... Тајѡ часїсыс... Тајѡ часїсыс меным важ бојевѡј лунјасѡс катгыштантор пыдфї... Гражданскѡј војна дырса кад... Такѡд ме њекор ог јансѡдчы. Ташкѡ тајѡ важ предрассудок, но те

менѡ извїнїт. (Петѡ мѡд комнатаѡ. Ѳзѡсѡ јїркѡдчѡмѡн пырѡ Кушманов.)

Кушманов. Поѡѡ?

Њина. Пырѡј, пырѡј, Кушманов јорт.

Кушманов. А Семјон Ивановїч? (Вїзѡдлѡ гѡгѡр.)

Њина. Сїјѡ сен пастасѡ.

Кушманов. Кытчѡ-нѡ сїзсѡ лѡ-сѡдчѡ? Рајѡнѡ?

Њина. Оз, курорт вылѡ.

Кушманов. Курорт вылѡ?

Быков лѡн гѡлѡс:—„Кушманов, тајѡ те? Ме пырыс-пыр“.

(Кушманов локтѡ патѡфон дїнѡ, заводїтѡ музыка: Марш „Все выше...“ Петѡ Быков.)

Быков. Тајѡ меным? Тујѡ мѡдѡдчан марш? (Кїасѡ Кушмановкѡд да лыдѡѡ речетатївѡн пластїнка ворсѡм шы улѡ). Пыр вылѡ, і вылѡ і вылѡ... да, пыр вывлян мї кыптам Кушманов. Мї, брат, сы вылнаѡз-њын кыпѡдчїм, мыј мукѡддырїїс сѡлѡмыд дугдывлѡ чечѡмсыс... Чут-кѡ мыјкѡ і... торпырїгѡ! Њина, петав тѡдмав, ставыс ез-на сен чукѡртчыны. (Њина мунѡ. Кушмановлы.) Но мыј, кушѡм фелѡјас?

Кушманов. Ставсѡ вѡчї, кыз шѡктылїн.

Быков. Лотовкајас?

Кушманов. Местаынѡс.

Быков. Бонајас?

Кушманов. Сїз-жѡ.

Быков. Зев бур! Ѳнї: меѡ ыжыд вњїманїе Жужыд запањ вылѡ. Емѡ сорњїјас омѡл качества проект јылыс... Керав! Пешкїн вывтїжык сорнїтѡ. Вужѡд сїјѡс, сѡмын станок вылѡ. Сѡмѡн ставсѡ вѡчѡма. Сїјѡ тани—Јуркина ордын. Гѡгѡрвоан?

Кушманов. Гѡгѡрвоа.

Быков. Вїзѡд Вањков бѡрса. Пыксыс, кыз ч-чѡрт! Њервнїчартѡ. Вермас вѡчны уна вїччыстѡмторїас. Но, а мукѡдсѡ ставсѡ те тѡдан. Мїташїн асывнас лебас мела самолетѡн, тенѡ мыјѡн ковмас тѡдмѡда. Кодкѡ локтѡ. Но кажїтчѡ ставыс. Медсасѡ: ен трусїт, ен ус панїкаѡ. Ічѡтїка-кѡ мыјкѡ оз ло стѡч, і ставыс... ч-чѡртлы сур јылѡ! Тїшѡ...

(Пырѡ Сїлѡ Пїла.)

Пїла. Јѡзтѡ чукѡртї, Семјон Ивановїч.

Быков. А-а. Мунам. (Петõны.)
да, енлы-жõ, код менõ нуас?

Кушманов. А со старик, ме ча-
та, тујас.

Быков. Седко, нуан те менõ ра-
жонõз?

Піла. Зев рад пырыс, Семјон Ива-
нович.

Быков. Вот і бур! Сікõ улыс

конушыаыс бост вõв, лõсõдан. Соб-
раніе бõрын ме сетчõ воа.

Піла. Зев бур, Семјон Иванович.

Ниналõн гõлõс: „Семјон Ивано-
вич, чукõртчисны ставõн, виччысõны!“

Быков. (Локтõ õшиъ дорõ. Гум-
жалігтыр.) Мі лок-та-а-ам!

Занавес.

III СЕРПАС.

Вõчõ лесопункт контора õшинулын. Вескыдвылас кык судта керка, кык килчõ õдõса. Өтi õдõсјурјылас гижõма дõска вылõ: „Контора“, мõдас—„Гõрд пелõс“. Шужа вылас ылын ты-
далõ јулõи вожаланіныс да Жужыд запанлõн стрõитõм ставокјаслõн пелõсыс. Јешщõ ылынжык
орјавлытõм сук вõр. Ошинулын чукõртчõны работõјјас. Воынжык сулалõны стахановецјас.
На пын Герасім, Јõртым Кõста, Јепрõм Тикõн да мукõдјас. Бокынжык том ныв-
јас да зонјас гõгõртõмны гудõкасысõс; сылõны, сералõны.

Микол. Но, мы-нõ тајõ, дыр-на
мијанлы ковмас тан виччысны?

Петыр. Мыкõ-кõ ескõ вõлi вич-
чыснысõ. А со-õд бара õтi пõлõс
гõгрõс сорнi кõнкõ.

Сандрік. (Кодõскõ нерõмõн.) „Сõм
воас, тõвар воас, сојан-јуан воас“...
А кор тајõ ставыс воассõ?

Микол. Тфу!

Кõста. А мы-нõ ескõ те кõсјан?
Мед висталисны: оз-пõ во? Секитõ-
нын õтi лешак вõрад оз колччы.

Тикõн. да... Тајõ õтiпõлõс зõр
шыдõса рок вылад олõмõн дыр он
чеччав.

Герасім. Збыл, другјас, чорыда
ескõдiс: сõмтõ ставнас сетасны.

Микол. Чõв-нин те, Јарõ. (Õвтыш-
тõ кiнас да сõмыштõ).

Петыр. Мы-кõ-тај пыр те сõ-
ласан, Микол. Бригадiр-кõ тен виста-
лõ,—сiкõ лоас.

Сандрік. Серт-жõ. I õвтчыны
нинõмла.

Герасім. Нинõм, нинõм, мужiк-
јас, јурнитõ нинõм есiјõкертны. Сõм
лоас. Непременнõ лоас.

Опон. Но, серт, те ескы налы,
најõ висталасны пожõм јылыс турi.

Тикõн. Ме вот тiјанлы вистала:
Васка вок менам воiс, орчча база-
сыд. Висталõ: сен тысачникјасыд олõ-
ны о-о-о! Бурсы-пõ бура.

Микол. А-а-а... (Ескытõг õвтыш-
тõ кiнас.) Кõнi ми абудõс, сенi i бур.

Тикõн. да мыј те õвтчан, мыј
õвтчан? Васкаыс-õд танi.

Петыр. Нолтõ, кõн сiјõ? Мед
ачыс висталас.

Тикõн. Со сiјõ нывјаскõд. (Горõ-
дõ.) Васка! А, Вас! Ноке, зон, волы
татчõ.

(Нывјас чукõрыс торјалõ Васка, матыстчõ.)

Васка. (Тикõнлы.) Тед мыј?

Тикõн. Вистав вај налы, кызикõн
тијан базаад стахановецјасыд олõны.

Васка. А мыј сен виставнысõ?
Олõны кыч олõны. Ме-тај тед вiс-
талi-нын.

Тикõн. (Индõ мукõдјас вылõ.) Оз
ескыны.

Васка. (Пукõд, куритчõ.) Но, мы-
нõ, олам ог лока. Жежыд нань тõвбыд
на вõлi. Јајыд ез-на-жõ бырлы-i. Со-
јан-јуансыд вескыда-кõ виставны, ег-
на нораслõј. да мыј, тiјан олõмкõд
i õтлаõдны некыч оз поз.

Петыр. А рõшщõтнад кыч?

Васка. Мукõд дырјi овлõ, нужав-
лас лун-кык, кодыр кујим лун, а сiч
сесса пыр аскадõ сеталõны.

Тикõн. Кывлiнныд?

Васка. Сiректорыд мијан зев збо-
фер. Леспромхозыдлы спокој оз сет-
лы. Овлывлõ, мыј сiч пызысас—
спорiтас леспромхозса сiректорыд-
кõд, весiг щын-бус сõмын колõ. А
неунакõ кõнкõ тõварнад нужмасõм
лоас, либõ дыржык оз мõдõдны, сек
сiјõ леспродторг шеја вывсыд оз i
леччыс, кытчõз оз нещышт мыј ко-
лõ. Ми-вокõс сiјõ õбõдiтнытõ оз лез.
Общезежитiјејастõ вõчõдiс горнiча
кодõз.

Сандрік. Шоныдõс?

Васка. Кытчõ сен! Тõвбыд фор-
точкајас ег пõдлавлõј.

Мікол. А мијан керкајасын төв-быд көчјас чеччалісны.

Петыр. І мөвпыштныд он куж: сещөм-жө лесопункт, өтi вöрын ужалам, дај кварталјасыд-өд радөн. Сені олөм — і мијан олөм.

Көста. Тајө прөста таз оз артмы, мужікјас. Тан мыј сурө ем.

Мікол. А мыј ем? Мун дај төдмас...

Васка. Архангелскад төдмасісны, топыда төдмасісны.

Мікол. А мыј Архангелскас?

Васка. А ті-мөј ен лыдфылөј?

Ставөн.—А мыј?

— Ег кывлөј.

— Кыс мијанлы.

— Весіг ог төдб.

Васка. (*Кыскө газет „Правда севера.“*) А вот колөкө ме тіјанлы лыдфа. Кывзыны понданныд?

Мікол. Вај лыдфы.

Петыр. Вај. Вај. Кывзам.

Сандрік. Лыдфы, лыдфы.

Тікөн. Кывзөј, другјас.

Васка. (*Лыдфө прокуратуралыс соошщценіје двінолес трестыс вредітельство ердөдөм жылыс.*) Но вот... (*Быдмовтө газет да сурө жептас.*)

Мікол. Но і öказіја!

Петыр. Чудеса-тај...

Опон. М-да-а...

Көста. Бес кучікјас!

Петыр. А абу-ө щөщ і мијан тані тащөм сама „гудыр сорваыс“?

Мікол. Љешакыс-өмөј төдас.

Васка. Нінөм сені фивујтчынысө, другјас. Со-тај буржуазнөј націоналістјастө аззісны-жө. Көсјывлөмны мијанлыс озыр вөра крајтө фашістскөј Финландіјалы вузавны.

Герасім. Еща-өмөј народлөн врајјасыд свет вылад.

Тікөн. Ем-на ферт.

Герасім. Еща-өмөј-нын тавојас најөс есіјөкертісны, а со-өд бара-на кыскө мыјкөкертчөны, гач сылы гугөн. (*Чөвольштөм мысты.*) Со вот, мастер сплава, Пешкін, шуасө, мыј-пө Жужыд запантө стрөітөны... есіјө...

Көста. А мыј сен „есіјө“-сө кайтны? Вістав вескыда.

Герасім. Оз сіз, кыз колө... Вредітельство-лі, мыј-лі-жө-пө сен.

Васка. А мыј-нө чөволянныд?

Герасім. да мыјкөкертім лес-промхозса уполномоченнөј Кушмановлы.

Васка. Но?

Герасім. Мыј-нө, шуө, візөдлам, прөверітам.

Мікол. Бјурократјас! Вот ваыд кыз шлівкытас, најөс прөверітас секі. Сандрік. да-нын, мољнад кыз жмітны пондас...

Петыр. Јенежыс пөсавлас.

(*Матыстчө Пешкін.*)

Васка. Секі, другјас, сор-нын лөас. Мі стахановецјас, тащөмтор сіз колны ог вермө.

Герасім. (*Аззіс Пешкінөс.*) Но, мыј, друг Пешкін, кыз запаныд?

Пешкін. Вөлі фіректор ордын.

Герасім. І мыј-жө?

Пешкін. (*дөзмөмөн өвтыштө кінас.*) А код најөс гөгөрвоас...

Васка. Мыј, і пыдфi оз пукты?

Пешкін. Мен кажітчіс сіз...

Васка. А те төдан мыј бур мортөј, те ескө лебыштлін рајонө. Выл секретар воөма партіја рајкомад. Овыс Пудов. Зев төлкөвөј, јура мужік. Сіјө рөзберітас, мыј кытчө і мыј вылө. Ме сыкөд өтыв фронт вылын тышкаслі. Мијан полкын комісарөн вөлі. Морөсас орден новлө. Пыз-јыштлы, пыз-јыштлы, ен дышөдчы. Төлк лөас.

Петыр. (*Пешкінлы.*) Збыл, Öндрей Спірідонович, бур фелө ескө вөлі...

Мікол. Важөн колө вөлі. Вескыда Рајкомө...

Сандрік. Сіз і вістав сылы, секретарыслы, мыј со стахановецјас сумлевајтчөны...

Опон. Мед візөдлас, а со мијан Жужыд запаныд вермас лапкыдөны...

Көста. Мыј весіг өтi кер сес оз петав.

Пешкін. (*Кыскө запіснөј кнїжка, Васкалы.*) Кыз шуан овыс сылөн лөб?

Васка. Пудов. Пудов јорт. Во мужік! (*Петкөдлө певсө.*)

Герасім. (*Аззө воыс Быковөс, Ванковөс, Кушмановөс, Нынадс.*) Лөк-төны...

Быков. (*Матыстчө.*) Абу бур,

другјас, шога пукаланныд. Тулыс!
Сывны, јоктыны колѳ.

Мікол. Кушѳм али јѳктѳм...

Тікѳн. Зѳршыѳѳса рокуд пыржавны вермас...

Быков. Но мыј-нѳ, другјас, нінѳм, і зѳрја рок сојантор. Оѳ і ми оѳѳ булки вылын олѳ. Сещѳм кад. Зескалыштім... Нінѳм он вѳч...

Мікол. Ферт сіз...

Петыр. (божѳ.) Но мыј ме шулі? Бара алѳј сорні.

Сандрік. Буржык, вај вісталѳј, кушѳм сірѳѳ вужла міјан вѳрпунктѳ сакасѳма. Некушѳм олѳм оз сет, ні ужалѳм.

Опон. Вернѳ!

Тікѳн. Мыј вѳсна мукѳѳ вѳрпунктас буржыка олѳны?

Сандрік. Дај мынтысѳны ас кадѳ.

Быков. Кѳн сіз-сѳ, кушѳм вѳрпунктын?

Васка. Да міјан сізсѳ.

Быков. А те кытыс?

Васка. Орчча базасыс.

Быков. А тани мыјла?

Васка. Да, со вот шојччыны тѳлыс кежлѳ мѳѳѳѳлісны. Пѳпутѳѳ вок дінѳ пырі. (Копыртлѳ журнас Тікѳн-лан.)

Быков. Тајѳ те весшѳрѳ. Быд чіган ассыс вѳвсѳ ошкѳ.

Мікол. Сіјѳ-ѳѳ збыль вісталѳ.

Петыр. І оз весшѳрѳ.

Кѳста. Фактјасѳн мортыс петкѳѳлѳ.

(Шум.)

Быков. Јортјас! А но-кѳ, назѳнжык! Весшѳрѳ бызганныд? Јортјас! Герасім Прокопјевіч! А тен, кыз брігафірлы, јандысны колѳ! Ме тен важѳн-нын шѳктылі јѳзыкѳѳ сорнітны кыз колѳ.

Герасім. Да оз-нын мыјкѳкертны најѳ менсым, вераыс воші. Відлѳј, есіјѳкертлѳј колѳкѳ асныд, гашкѳ-і мыјкѳкертасыс.

Гѳлѳсјас.—Вернѳ!

— Асныд вісталѳј!

— Нінѳм сен Јарѳ вылѳ ыстысны...

— Абу сіјѳ мыжаыс!

Быков. Но, ладнѳ, лантыштілѳј! Јортјас! Талун лоас полнѳј расчѳт. Ставныдлы. Сѳм воіс ветымын сурс.

Гѳлѳсјас.—Ветымын сурс?

— Вот тајѳ да!

— Тақі тѳлкажык!

— Тајѳ бур!

— А, абу сѳрѳм?

Быков. Некушѳм сѳрѳм! Сѳмыс бухгалтер ордын-нін.

Мікол. Моздіс-жѳ-тај бѳрја помас!

Петыр. Мыјла, збыль-кѳ тајѳ вісталѳны, бур фелѳ, зев бур фелѳ...

Сандрік. Овмѳѳчам-на-тај...

Опон. Но, ѳні—празнік!

(Кылѳны сералѳмјас, шум.)

Быков. Сѳмын, другјас, ташѳмтор, мед кылѳѳчѳмын оѳѳ-жѳ пѳѳкачајтѳ. Тѳвса программа мі тыртім со да кык прѳчѳнт вылѳ. Таыс атѳѳ міјан медбур стахановец-тысачнік-јаслы, став ударнікјаслы! ѳні мог:—лезны вѳр ју вылѳ і мѳѳѳѳны міјан заводјасѳ. Талун меным воіс јубр, міјанлыс медбур ужалысјасѳс віт сурс шайтѳн премірујтѳм јылыс.

Гѳлѳсјас:—Вот тајѳ бур!

— Пріветствујтам!

— Тајѳ—да!

— Лѳсыд!

Быков. Менам омѳл зонвічалун вѳсна трест менѳ мѳѳѳѳѳ курорт вылѳ кык тѳлыс кежлѳ. Сіректорѳн колчѳ міјан ѳті медбур стахановец—Вањков јорт. (Аплодісментјас.)

Гѳлѳсјас: Зев бур!

Міјан мортыс!

Оз пѳѳкачајт!

Быков. Но вот і ставыс. Сіа ті-јанлы бура помавны сплав. Еска, мыј кылѳѳчѳм лоас помалѳма „отлічно“ вылѳ. (Аплодісментјас.)

Быков прѳшцајтѳѳ Вањковѳѳ, Кушмановѳѳ, Нінакѳѳ. Том јѳз бара бѳстчѳны гажѳѳчыны гудѳк шы улын.)

Грішка. А мекѳѳ, діректор јорт?

Быков. А, герој! Но, буѳ готов!

Грішка. (Салутујтѳ.) Всегда готов!

(Быков вѳчѳ прѳшцајтчан жест дај мунѳ. Кушманов вѳчѳ сы бѳрса.)

Вањков. (Матыстчѳ томјѳз дінѳ.) Петрунов, Болотов, Зімін—комітет вылѳ. (Најѳ мунѳны краснѳј уголокѳ.)

Гріша. А но, зонјас, кежыштілѳј!

(Гудькасылы.) А но-ко, жаржыка!
(Jöktö.)

Герасім. А но-ко, ме щощ важ
dedö моз. Паскөдчыштö. (Герас.
Круг паскалö. Герасім jöktö, кор
сурö вылыштö.)

Герасім. Коз нөр песö Марина,
Мол jötkalö Певруйна,
Со теныд і барына,
Со теныд сударына.

(Jöz kostјасас горөдлөны—„Ік-ек. Ек-ек-ек“).

Герасім. Прокö Јарö, кöт і пö-
рыс,

Вој-вој несјö, кызöдö...
Гудькыд-тај щощ-на сылыс
Пöрыс лыгöм лчöдö.
Jöz: Ік-ек. Ек-ек-ек!

(Jöktöм вогö мунö.)

Герасім. У-ф-ф. Ој, лолöј етјö-
кертс. Мыла пöрысмöны jöзыс?

Нывлөн гөлöс: А но-ко, нывјас,
зонјас, лубимöј кадсельнымöс!

Зонлөн гөлöс: давај, давај, сув-
талöј!

(Нывјас-зонјас бөрjөны аслыныс парајас. Заво-
дтöны кадсель jöктыны.)

Герасім. (Jöктысөм бöрын.) Но,
а öнi, jортјас, сөм бостны!

Гөлöсјас:—Mödimöј!

— Ставөн öтвыв!

— Артельнад гажажык!

Мунöны сералгтыр—гажөн, сылөмөн. Сцена
вылын недыр пуста. Ылысан кылö гажа сы-
лөм. Көтөртö Нина, чужөм вылас тöдчö јона
повөдм. Сінјаснас гөгөр вјöдö, мыкö корөб.
Вөчө кымынкö шаг, шатовтчö, кутчысö пу
динö.)

Нина. Кытчö-вö öнi воштысены?
Мыј ме налы вистала? Ветымын
сурс... (Нещыштчö мунны сетчан, ко-
дарö мунисны jöзыс. Сувтö. Мыкö
мөвпыштö, уекöдчö котөртны ју
дорлан, но бара друг сувтö. Тупкö
кјјаснас сінјассö. Недыр сулалö вөр-
жөдчытөг некущöм вын ебөстөм
морт моз. Кылö зев гажса сылөм
да серамөн сјјö веттöм. Нина бер-
гөдчö сылан. Чужөм вылас зев ыжыд
страданіје). Кущöм сөкыд! Мыј-вö
вөчны? Најö виччысöны... Најö, вич-
чысöны...

(Краснөј уголок öшныс кылö Вањковлөн гө-
лөсыс:—„І медвогза jöзөн мi, jортјас, Ленин-
скöј комсомол“... Сылөн кывјасыс веттөсöны

аплодсмент шыјасөн. Нина котөртö краснөј
уголок динö, но килчö вылас вошö выныс да
ебөстөг уөб килчö пос вылас. Орјасан гөлö-
сөн горөдö.)

Вањ-ков... Тö-ва-рыш... Вањ-ко-о-в...
(Вањков вјөдö öшныпыр, азгö Нинаөс,
і здук мыстi тыдовтчö килчö вылын.)

Вањков. Нина? Мыј текдö?

Нина. Сöмыд... абу...

Вањков. Кыз? Мыј те висталин?

Нина. Гусалöмны...

Вањков. Тајö збыл?

Нина. (чөв олö.)

Вањков. Јуркина jорт! Ме кора
тенö вочавіңны!

Нина. (Муртса кылөмөн.) Көт вi...
(Лежö јурсö.)

Вањков. О, ч-чөрт! (Ödjö пырö
керкаö.)

Нина. (чеччö, нуждöдö кicö вөр-
лан.) Сеңечка... Сена...

(І сiз кicö нуждөдөмөн котөртö вөрлан да са-
јалö понөдјас сажö. Недыр јешчö-на кылö пыр
ылысмыс і ылысмыс горзөм: „Сена... Сена...“
дај вошö.)

Вањков. (Петіг моз.) Нина! Көн-
нө сiјö? Зімін! (Петö Зімін). Öнi-жö
корс Нинаөс. (Зімін котөртö). Код-
лөн-вö тајö ужыс?.. Колö бергөдны
Быковөс! Төдмөдны Рајкомөс! Бе-
да!..

(Пырö Грiшка)

Грiшка. Миша, Нинаөс'ен азгыв?

Вањков. А мыј сещöмыс?

Грiшка. Да, со вот мунны мө-
дөдчi. Прөшщайтчыны сыкөд көсја-
да нөшта, со етјöс сетны, пызан
вывсыс азгi... А керкаыс вөсса гур-
јыв.

Вањков. Мыј азгін?

Грiшка. (Кыскö часi.) Со—штука!

Вањков (чепөсjö). Но-ко, петкөд-
лы!

Грiшка (сетö). Сöмын ен жугөд!

Вањков. (Вөстö ветсö.) А-а!..
(Лыдөдö гижөд.) „доблестному сыну
Россіји. За храброст, мужество і от-
вагу“... Сiз... Ме сiзi і чайтлі. Кызвы,
Грiша, часитö ме кола ас ордö.

Грiшка. Сiзкө те сет Ниналы.
Сiјö буракö Семјон Ивановичыд вунö-
дöма. Но ме мунi.

Вањков. Грiшутка! Со мыј: рај-
комса секретарлы запіскатор сетан?

Гришка. Ме пыр даг.

Ваңков. Ме пырыс-пыр. (Пыр керкад. Локтд Герасим.)

Герасим. Кылаң, зонмд, кдн-нд чожд тенад? Ен аздыв?

Гриша. да, ег ме...

Герасим. Гач сылы гугдн... Ждз сен ызгдны, мыла-пд сы дыра ез во сжд...

(Петд Ваңков пакетдн.)

Ваңков. Но, вот! На! Котдрт дджджык. (Гетд Гришалы пакет, нудддд сждс бокдджык да кднас мыждд вдчыштлд.) Сдмын смотрд... Гдгдрвоин?

Гришка. Стдч. (Ждбд пакетсд пыдд нжддгас.)

Ваңков. Но, пызды! (Гриша сетд салут да дджд сажалд.)

Герасим. (Скдрмдма, но авсд ку-тд.) Ваңков жорт! Дыр-на дешдд ков-мас ждзыслы вччыснысд?

(Ваңков матыстдд дк Герасим берддд, пуктд сылы пелпом вылас кдјассд да, сылы сднмас вждддмдн, надн всталд.)

Ваңков. Кывзы, Герасим Прокдп-двдч. Те пдрыс кадрдвдј работдј, медбур стахановец вдрпунктын. Ме теныд должен вставны. Артмдс зев омдлтор... Сдмыд абу.

Герасим. (Повжддмдн бдрынтчд.) Сждкд сдрдм?... Сдмыд ез вов?..

Ваңков. Вдлі... Вошдма...

Герасим. (Чдвтлд сднјассд сылаң, кываң кылд ждзлдн шумыс, да наддн-дј јурсд лездг моз, сднва доршасаң гдлдсдн.) Гач сылы гугдн!...

Занавес.

КОЛМӨд дЕЈСТВІЈЕ

IV СЕРПАС

ВКП(б) Рајкомса секретарлдн кабинет. Пдсменндј пызан дднын сулалд Желфдмов. Сжд лд-бдалд бумагајас, течд местад почта, газетјас. Звдндтд телефон.

Желфдмов (бостд трубка). Рајком. Абу. Регыд колд лоны. (Пуктд трубка, мунд бдр пызанлаң. Бара звднок.) да... Рајком. Секретардс? Абу, регыд воас. (Пуктд трубка, заводдтд јостыны карандашјас, мыждк наддн-дј вомгорулас сьлд.) (Бара звднок). Рајком. Кыд кушдм? Рајком парвдј. Абу. Пудов жорт абу. Желфдмов. Бур. Встала. (Пуктд трубка.) Помса тднгыны бостчсны. (Пырд Комлдн.)

Комлдн. Павел Ивановдч абу?

Желфдмов. Абу. А мыд тдјанлы?

Комлдн. Тудд мддбдчд, да вот ськдд сорнд ем дчдтк. Кдсдј инструк-цја бостны.

Желфдмов (нумјалд). Мыд тадд тд друг сдз вежсднныд? Весдг он тдд.

Комлдн. (Ез во сдлмвылас.) Пыр-на важ код.

Желфдмов. (Сднпдвсд куңыштд-мдн.) Збыл-д? Попов дырдыд-тај мыждк инструкцјатд ен јуаслдј?

Комлдн (лдгасдмдн). Сжд Попов...

Желфдмов. А тадд, Павел Ивано-вдч! да зон, Комлдн. Сыналдс тдјанс

ставнытд Павел Ивановдчыд... Тајд, зон, секретар! Кдзаин! Вын, со мыд. (Тел-ефон звднок.) да... Ме, Павел Ивано-вдч. Кывза. Сжд тан, Павел Ивано-вдч. Ем. Гета. (Гетд трубка Ком-лднлы.)

Комлдн. (Бостд трубка.) Ме кыв-за. Ег. Но ме тдјанс вччыса... Об-ком бјуролдн шумд? Лыддыл. Тдда... Кывза. Гдгдрвоана. Пырыс-пыр, Павел Ивановдч! Пыр-ждд і му-на! (Пуктд трубка да мунд.)

(Пырд Трошев.)

Трошев. А кдн Павел Ивановдч?

Желфдмов. Лдспродторгын.

Трошев. (дрдгмундс.) А мыд се-шдмыс?

Желфдмов. Мундс прдвердтны прдоволствдје запасјас.

Трошев (Пукдд, гыжјалд бала-бдјссд.) д-да... Секретар...

Желфдмов. да ндндм і шуны, ачыс быдлад. Кыв вылад оз ескы. Тајд, зон, абу Поповыд.

Трошев. д-да... Мыд сен і сор-дтны.

Јелфімов. Но кыз кылдчдым, Никанор Иванович?

Трошев. А мы кылдчдым? Кылдчдым сиз, кыз колд.

Јелфімов. Те сџмын Павел Ивановичлы тагтд ен шу.

Трошев. А мы?

Јелфімов. Терпитны оз вермы, кор сылы ошжысџны.

Трошев. Но, а збыл-кџ?

Јелфімов. Те-нын буржык чџвов, Никанор Иванович. Со бара талунја почтаџн сџгналјас сетџны Жужыд запанса нелучкјјас јылыс.

Трошев. Сјџ Вањков буракџ... Сен налџн Быковкџд, лчнџј почва вылын...

Јелфімов. Сиз чајтан?

Трошев. Тџда.

Јелфімов. Но смотри. Теџ тыданажык. Јџзыџ теџад.

Трошев. Ог, ме кылдчдым вџснаыџ ог пов. (Чечџ.) Војјасџ ог уз, ставнысџ муџтџдџ. Но сы пыџџи менам і достџженејјасыџ... (џџџ пырџ Пудов, бџрсањыс Куџиванов, гџрдџдџм чужџма. Пудов мунџ мозыс пџрчџ палто і кепка. Трошевлы кџрџтџмџн.)

Пудов. Бара ошжысан? Сеџџм мањератџ колџ вунџдны, абу большевџсткџј сјџ мањераыџ. (Јелфімовлы.) Почта? (Јелфімов матысџ папка.) Гаџетјас? (Јелфімов сетџ гаџет стопа.) Бара „Јеснаја промышленност“ абу.

Јелфімов. Час вџџдла, Павел Иванович. (Петџ кабинетыс.)

Пудов. Но, мы-нџ, Куџиванов јорт? Ставыс пџрадокын тџјан леспрџдторгаџ? (Куџиванов чџволџ.) А?

Куџиванов. Омџла вџџдџсџма, Павел Иванович.

Пудов (Трошевлы). да, а те тџдан, мыј ем складјасад?

Трошев (гџрдџдџмџн). Ылџссџ, Павел Иванович...

Пудов. Ылџссџ? Пызыџ ем?

Трошев. Њеуна вџлі...

Пудов. Черџ ем?

Трошев. Ез вџв, быџџџкџ...

Пудов. Быџџџкџ. А збыл вылас?

Трошев (Оз тџд мыј шуны). Ог вермы вџставны, Павел Иванович.

Пудов. А сакар, конфетјас?

Трошев. (Куџивановлан вџџдџг моз.) Тајџ лунјасџ быџџџ должен воны, кыз меным кажџтџџ.-

Пудов. Кыз кажџтџџ?.. А кыз теџад Жужыд запанад? Сетџџс складјасад? Уна мыј-сурџ ем? Кыз теџен кажџтџџ? (Јелфімов пырџ гаџетјасџн, сувџтџ пызан дџнџ.)

Трошев. Јџок сен делџным, Павел Иванович. Кушџс складјасным.

Пудов. Сџџкџ, со мыј. Кызы! Јеспрџдторг складјасын ем пыџ, черџ, сакар, конфетјас, шыџџсјас, пшеннџј, гречневџј, маннџј; мјаснџј консервјас... Колџ гашкџ весџ вџставны?

Трошев (зџџџ гџрдџдџ). Мыј тџ, Павел Иванович. (Куџивановлы скџра.) Мыј-нџ те мем џнџм ен вџставлы?

Пудов. А теџ-мџј вџставлыны колџ? Јелфімов! Пасјышт талунја бјуро вылџ повестка. (Јелфімов бџстџ блџкнџт.) Первој: Јесопунктјасџ продовољствџје мџдџдавтџм јылыс. Доклад Јеспрџмхозса дџректор Трошевлџн. І мџд вопрџс: Јеспрџдторг складјасын продовољствџје запас марџнуџтџм јылыс. Докладчџк—леспрџдторгса дџректор Куџиванов. Ставыс! (Јелфімов петџ.) Куџиванов јорт! Пырыџтџм-пыр-жџ, весџг џтџ здук воштытџг, бџстчы Жужыд запанџ прџдукта мџдџдџмџ. Мџјанлы јџзџс колџ верџны, ужалысјасџс, кодјас сетџны страналы вџр, а оз крысајасџс паскџдны тџјан складјасын. Трошев! џнџ-жџ вџч разнар'адка! Тџчка! Ставыс!—(Трошев да Куџиванов мунџны. Пудов вџдлалџ гаџетјас. Сувџтџ џтџ статья вылын.) „Вредџтелство в лесној промышленности“... (Лыџџџ аслыс.) Сџџ... Сџџ... М-м-м! (Мыјвыныс кучкџ пызанас кулакнас.) Подлџецјас! Сволџчјас! (Скџрлаыс гџрдџдџмџн мунџ џшџн дџрџ, вџстџ сџјџс да сџџ џеџыр сулалџ тџвру вылас, пыџысан мыјкџ ду-мајтџ.)

(Пырџ Јелфімов.)

Јелфімов. Павел Иванович, тџјан дџнџ кушџџмкџ сплав куџа маџтер вџзјысџ.

Пудов. Кор (Јелфімов петџ. Пырџ Пешкџн.)

Пешкин. Поџо тїанџ?

Пудов. Да, да, пџажалустя.

Пешкин. Ковміс тїан дїнџџ, секретар јорт... Сегга некытџџ...

Пудов. Тї кыса?

Пешкин. Ме сплав куџа мастер, Пешкин, Жужыд запанса.

Пудов. А-а... Пуксџџ.

Пешкин (пуксџџ). Станок ме сен ізобретїті... Выл пурјасап станок...

Пудов. А-а... Тајџ тї і емџџ? Кывлї... Но, но?

Пешкин. Стрџїтџны џнї сїџџ, Жужыд запанын, да вот сумленнџ менџ бостїс... Абу вот сїџ кыткџџ... Оз менам моз артмы... Збылвыласџџ... Стрџїтїгасџџ...

Пудов. Сїџџ... А тї мыј, асныд черџџжасџџ вџчїнныд, алї јешџџ кодкџџ?

Пешкин. (Јандысџмџн.) Кытџџ мен аслым. Грамотаџџ еща. Семјон Ивановїч, дїректорным мїјан трестџ мџдџдїліс. Сен інженерјас, алї технїкјас куџџмкџ черџїтџмны.

Пудов. Сїџ-кџ-нџ, мыј? Љока черџїтџмны? Алї стрџїтџнысџ лока?

Пешкин. Да вїџџднысџ стрџїтџны оз лока... плџџвнїкјасыс ас јџз, бур плџџвнїкјас. Зев бура вџџџны. (Вїџџд-лџ џџџс вылас.) Тан мыјкџ мџдтор...

Пудов. Мыј-нџ сещџмыс? Вїставлџџ, енџ јандысџџ.

Пешкин (матыетџџ сылан.) Танї, кызескџ тен буржыка вїставны... Со шуам молехранїлїшщєыс, а со главнџј корїдорыс. (Чуњнас гїжтџ пызанас.)

Пудов (сетџ карандаш да блокнот.) На гїжты, сїџїкџн гџгџрвоанажык лоас.

(Пешкин гїжтџ. Пудов сувтџ сы мышку сїџџ, зев збылыс вїџџдџ.)

Пешкин. Со тајџ мїјан јулџн усџјєыс. Со танї Ежва. Тан шуам запан. Со молехранїлїшщє. Татџџ воџ главнџј корїдор. А танї сорџїрујтчан сетка. А со танї тајџ самџј станокјастџ вџџџны... Менсым конструктїрујтџм станокјастџ. Станокјасыс, шуам, пондасны пурјасы кујїм сурс кубометра вџр џтї сменаџ, а корїдорыс да сорџїровкаыс, кыз сїџџ џнї стрџїтџны, сурсџн жынїџныс унжык џєкыз оз вермы лєґны... Сїџкџ ста-

нокјасыслы 50 прџџџент вылџ лоас прџџџџ, ужалысјас пондасны смена жынсџ сулавны весшџрџџ, сїџџ... лебачјасџс јенежыс лыдџџыны. А вџрыд... сїџџс пондас заломџ жмїтны... Кујїм пџлџс, вїџџдтџ, рџскџд госу-дарствоыдлы артмџ, дај ужалысјасыдлы, кодјас механїзмјас выладтџ лоасны, жын кынџмпџт вылџ сџмны пондас воны. ѐбїднџјтор артмџ... Вїџџдлан дај, вермас лџны, мыј сор арјавылџџ сен вїјєыны кутам, пурјасџмтџ орџдам. Сор арја пџраын сек ковмас моллџн Ежватџ тыртны, а сїџџ бостас дај џоннас і кынмас јї пїџ... Завџдјасыдлы пїлїтнытџ нїнџм лџџ. Бара-жџ зев ыжыд урон... Зев лџктор вермас лџны, секретар јорт. Зев обїднџј, кыз шуны, рабочџј клас-сыдлы.

Пудов. Збыл вїсталанныд, Пешкин јорт. Зев обїднџјтор вермас лџны. А тї асланыд дїректорыдлы, Быковыдлы, вїставлїнныд?

Пешкин. А кыз-жџ?

Пудов. Но і мыј-нџ сїџџ?

Пешкин. Проектсџ вежлавнысџ, шуџ, оз поџ. Трест оз щџкты. Сен, шуџ, черџїтїсны інженерјас, велџџџџм јџз...

Пудов. Велџџџџм јџз?.. Сїџџ... (Мыјкџ гїжалџ аслас блокнотас.) Ладнџ, Пешкин јорт. Парџїја Рајком тајџ делџнад зајмїтчас.

(Кылџ ајероплан шы. Пудов мунџ џшїн до-ро. Вїџџдџ.)

Пешкин (сувтџ). Дај стахановецјас мїјан, секретар јорт, вїставны щџктїсны тїјанлы, мыј і најџ щџщ, кыз шуны, сумленнџџ воџмны Жужыд запан куџаыдтџ...

Пудов. Ладнџ. Мї тџдмалам, вескџдам.

Пешкин. Но, азгыслытџџ!

Пудов. Бур туј, Пешкин јорт. (Сетџ сылы кїсџ, прџшцајтџџ.)

Пешкин (мунџ џџџслан, сетџџ сувтышлџ, матыетџџыс ајероплан шы кывзїг моз). Вїџџд-тџ куџџм лебачјасыд мїјан вџрјас вывтїыд пондїсны лебавнытџ. І ставсџ тајџ сџветскџј власт мїјан вџчїс.

Пудов. Кыв шутџг. І колџ ескыны, мыј унатор-на зев вџчасны.

Пешкин. Да-од ескам. (Вочо кинас ыжыд да паскыд жест.) Со кыз! (Паскыда нумјалд.)

Пудов. Вернө, друг!

Пешкин (Озос дорсан-нин.) Сиз-кө ыжыд урон оз ло, мијан запаһнад?

Пудов. Некущом ногон... Ас ка-дө вескөдам. Сещомтор мијан партіја оз ле?

Пешкин. Ферт, ферт. Но, сизкө, јещо аззыслытө?

Пудов. (бөрсааныс нумјалдмөн.) Быд бурсө сја!

(Пырө Јелфимов.)

Јелфимов. Павел Иванович, самолет, карсан. Лесотрестса управла-јушшөј лебзөма. Локтө тјан динө...

Пудов. Ладнө. (Јелфимов петө. Пудов локтө карта динө, мыжкө сев вичдө. Пырө Миташин.)

Миташин. По?

Пудов. Да.

Миташин. Пудов јорт! Чолөм!

(Пудов кывшутөг сетө кисө, лктө стул вылө.)

Миташин. (Луксө.) Но кушөма олан, Пудов јорт?

Пудов. Вывті лока.

Миташин. Мыла сиз?

Пудов. Лесотрест лока ужалө.

Миташин (серадө). Но вот... Мед-воzza кывјасааныс і гөстөс пинавны...

Пудов. Сіјө со і लोकыс, мыј гөст-јас.

Миташин. А көзаиныс тан өтi—Рајкомса секретар. Дај крепыд кө-зајн, кыз ме кывлі.

Пудов. (Көзыда.) Сыр кежлө тат-чө?

Миташин. Талун бөр. Одва мыні. Помтөм уж. Сетчөз пукалі трестын, мыј бакшасны заводіткi. Петі неуна ыркөдчыштны. Аззөдчывны текдө, кыв-мөдөн вежласыштны. Трошевөс термөдлыштны, а өтiсајын і Быкө-вөс кардз лебддны.

Пудов. А Быковсө мыјла?

Миташин. Кулан выјын-өд мор-тыс... Сблөмнас висөдчө. Путовка сүдөдiм. Мед ісковтө лунвывлаң, бурдөдчыштас неуна.

Пудов. Весшөрб.

Миташин. Лечитамсө? Кадрјастө визны колө, Пудов јорт!

Пудов. Ме ог сы понда...

Миташин. А мыј?

Пудов. Жужыд запаһад абу зев бурдө делөјасыс...

Миташин. Но?

Пудов. А трестыд мөдног чаттө?

Миташин. Медбур вөрпункт! Вөрлезан план тыртис...

Пудов. (Сбзмөмөн торкө.) Тө-да. Со кык прөчент вылө. Та јылыс вывті уна-нин сорытөны мыжкө...

Миташин. Но-өд, а кыз-нө сесса? Ужыс збыл вылө геројскөј.

Пудов. Вөртө уна пөрлөдлісны, а сплавыд?

Миташин. Дај сен-на медвоzө пе-тасны.

Пудов. Те ескам?

Миташин. Быков вөчас—сылөн оз ор.

Пудов. А Жужыд запаһанд?

Миташин. А мыј сещөмыс?

Пудов. Сен ставыс ладнө?

Миташин. Ог гөгөрво ме тенө, Пудов јорт. Вистав вескыда, мыј сен сещөмыс?

Пудов. Ме динөз воисны јуөрјас, мыј Жужыд запаһанд стрөйтсө, оз сиз, кыз колө, мыј пурјасөм пыддi сен лөсөдчө вөркуталан зуг.

Миташин. А-а-а... да тајө сөрөм! Сөрөм! Сөрөм, кывшутөг сөрөм. Те тан, Пудов јорт, выл морт-на, тыдалө уна тор-на он төд. Сен Быков динын, Ванков сещөм ем, замөн выд-винітiм. Нывка на костө сүјсөма, но Ванков і вежөктө...

Пудов. (Орөдөмөн.) Тырмас, Ми-ташин јорт! Нинөмабујассө вистав-лан!

Миташин. Быков косасө кустар-шцінакөд, нуөдө сплавын рационали-заціја, пыртө выл механизација, а кодлы сурө тыдалө тајө абу сөлөм вылас вома.

Пудов. Мед ескө сещөм механи-заціјаыд бокөн ез пет. Те Жужыд запаһандлыс проектсө аззывлн?

Миташин. Ме-жө утврждајтi сіјөс!

Пудов. Тед-жө локжык!

Миташин. (Сувтө). Мыжкө тенад, Пудов јорт, зев лок настројеніјейд. Вывті пессімістическөј. Ферт, те прөстiт менө... Ме өні котөртла

Њина. (Повѣдм-џивујтчѣмѣн.) Мыј тајѣ?

Быков. (Вундыштѣмѣн.) Портфель.

Њина. Менам?

Быков. Да.

Њина. Сен... сѣмѣј?..

Быков. Да.

Њина. Те?

Быков. Ме.

Њина. Кыз... Те... Вермин?..

Быков. (Лѣокыс сербѣтѣ.) Ме унатор верма. А те ен тѣдлы?

Њина. I ме тенѣ... раѣјтлѣ... Ескѣ!.. Вај бѣр!

Быков. Ог!..

(Мунѣ њежыд кос. Быков њецыштѣ портфель.)

Њина. (Зев лѣокыс.) Етащѣм пежгаг те вѣлѣмыд?... I тајѣ мортсѣ ме вермылѣ раѣјтны? (Тупкѣ кѣнас сѣн-јассѣ.) Кущѣм стыд... Кущѣм ыжыд стыд... Вѣр!..

Быков. (Ќзјѣ.) Ме абу вѣр! Ме олѣмѣ пѣртѣ ассым кѣсјѣмѣс.

Њина. Кѣсјѣмѣтѣ? Код возын?

Быков. Код менѣ ыстывлѣс...

Њина. Њещкыны сѣмсѣ ужалыс јѣзлыс?

Быков. Лант!

Њина. Лантны? Њинѣм вылѣ! Ме понда горзыны! (Ускѣдчѣ бокланѣ.) Ме чукѣрта став јѣзсѣ. Ме налы петкѣдла кущѣм збылвылас налѣн врагыс, кущѣм сещѣм кѣјѣныс, кодѣ зѣбсасѣ бала кучѣкјас улас. Е-еј! Ме дѣнѣ, татчѣ!

Быков лѣокыс ускѣдчѣ сы дѣнѣ, кѣсјѣ тупкыны вѣмсѣ кѣнас. Њина њещкысѣ, горзѣ. Быков ускѣдѣ сѣјѣс кок јывсыс, кутчѣсѣ голаас,—пѣдтѣ. Вѣрыс горавлѣ мортсѣмѣтѣм гѣлѣсѣн да наѣнѣнѣ чѣнѣмѣн лѣнѣ-лантѣ. Бурещ сек кылѣ сылѣм. Быков повѣд, бѣстѣ Њина ѣс, нуѣ сѣјѣс пѣрѣм пу вужла улѣ, тыртѣ увјасѣн. Полѣгтыр, гѣгѣр вѣдѣдѣмѣн, зѣбѣсѣ вѣр пыщкѣ. Сылѣм матысѣмѣ. Туј вылын тыдовтѣчѣ
Грѣшка. Сылѣ.

Ме пѣонер.

Ме тујтѣг вѣртѣ ветла;

Вѣр пыщкын ме

Њекодыр ог вош.

Кѣт паныд ош—

Њекодыр ог повѣзы.

Ќз сој.

Ќз сој.

Ек, вына, зумыд

Пѣонерлѣн сој.

(Грѣшка пыр матыстѣчѣ.)

Ме пѣонер.

Ме врагѣс быдлун корса,

I врагыс ме вылѣ

Зев скѣр.

Кѣт паныд ош—

Њекодыр ог повѣзы.

Ќз сој.

Ќз сој.

Ек, вына, зумыд

Пѣонерлѣн сој.

(Сылѣм друг орѣ. Грѣшка азѣ орјасѣмѣ стугајас, кодјас ѣшѣдчѣмаѣс му бердѣчыс.)

Грѣшка. Мыј-нѣ тајѣ? Тѣлѣн алы мыјѣн? (Вѣзѣдѣ мувыс.) Абу... Јѣз... Нарошнѣ... (Копыртчѣмѣн вѣзѣдѣ коктујјас.) Код-нѣ тазсѣ вѣчѣма? (Мунѣ коктуј куѣа. Воѣ пѣрѣм пу дѣнѣ. Повѣдѣмѣн горѣдѣ. Бѣрынѣтѣчѣ. Кыщовтѣ пу гѣгѣр, вѣзѣдалѣ да ѣтѣ вуж кѣстѣ заводѣтѣ назѣнѣнѣ кыс-кавныс чукѣртѣм пу увјас. Кылѣ омѣ-лык ымзѣм). Ој! Морт... Њывбаба... (Зев ѣдѣ шыблалѣ увјас сы вылыс.) Код тајѣ? Њина? Чѣј? Кодѣ тенѣ? Њина!

Њина. (Ымзѣгтыр назѣнѣнѣ, унѣлыс моз.) Грѣшутка... ьдѣдѣжык... Кѣтѣрт... Ваѣковлы... Ставныслѣ... Быков... Враг... Сѣм...

(Гѣлѣсыс лантѣ. Грѣша бѣрдѣдѣ да мыјвынѣсыс кѣтѣртѣ вѣрпунктѣ мунан туј куѣа, бѣр-вылас вѣдѣдлытѣг.)

Занавес.

VI СЕРПАС

Сѣјѣ-жѣ туј, сѣмын мѣдлаын. Вѣрса ердын. Овраг. Сор рыт. Кымѣрјас сајсаѣ шѣчынѣка мыч-чыслывлѣ тѣлыс. Авансѣнавывланын телега, сы вылын сѣјѣса кѣлуј да мегыр. Телега вылыс кылѣ Сѣлѣ-Пѣла. Сѣјѣ сылѣ:

Сѣлѣмшѣрѣј, Машукѣј дај

Мѣча парја гѣтырѣј.

Мѣча парја гѣтырѣј дај

Шылыд бордја гулуѣј.

Шылыд бордја гулуѣј дај

Менам муса гѣтырѣј.

Менам муса гѣтырѣј дај

Важ том дырса кѣзукѣј.

Важ том дырса кбзукдј дај
Сбд сінкыма аканбј.

Піла (помаліс еывны, лыбдчб,
пуксб). Мы-нб тајб век-на оз лок
сіб? Куџа-нын ветлб... (Мбдарсан
кылб тращкбдчбм, кокшы. Пырб
Вањков.)

Вањков. Седко? Те-нб мыј тани?

Піла. Коді тајб? Міша?.. да со
Семјон Івановічбс віччыса... Улыс
барак дінб чеччис... Те, шуб, мун во-
џ да менб віччыс Расју шор увта-
сын. Ме, шуб, пыр воа... Со-тај воіс!..
І кытчб сіб воіс.

(Вањков вібдб гбгбр, мыкб мбвпалб. Сеса
бдјб локтб Піла дінб.)

Вањков. Кывзы, дед! Пбрччы ту-
луптб! Вај сіб мем. А ачыд мун
улыс баракбџ, сен віччыс.

Піла. Мыј, ачыд алі мыј нуан,
Семјон Івановічтб?

Вањков. Ббрас вістала. Ббрас...
Пбрччыс, дед!

Піла. (Пбрччб тулуп, сува нум-
јалб.) Ок-жб тајб том јбз. Пыр по-
кусјасбн да горањасбмбн...

Вањков. Вај, вај, дед! Бдјбжык!
Піла. Но, но... А вбвсб вадба
ог? Гашкб додбавны?

Вањков. Оз ков... Ме ачым.
Мун.

(Піла ружтгтыр мунб.)

Вањков. (насталб тулуп.) Сво-
лоч! Каџалис-бмбј? Оз-бмбј-нб во? А
мыј, пызјыштас-кб прбсек куџа по-
дбв? (Кост. Кылб шум, кодлбнкб
вбртннн кокшыјас. Вањков зев бдјб
вевттысб тулуп пб да старік моз
заводітб кыздбны да ружтыны, Пі-
ла моз. Пырб Быков.)

Быков. А-а, Філіп Сілантјіч! Віч-
чысан? Молодеч, старік. Но, лбсбд-
чы, пондам гбнітны. (Чеччыштб те-
легаб.)

Вањков. Пырыс-пыр, піук, пы-
рыс-пыр... (Кбсјб мунны.)

Быков. Те кытчб, Філіп Сілантјіч?
Вањков. Вбвла, Семјон Івановіч.
Со есчб, шор горулас домавлі. Ме
здукбн... (Сајалб војнемыдас. Быков
водб телегаб.)

Быков. Но і вој талун... І бур-жб
вој... Кыџ дасбкмсыб воын... (Сылб):
„Ок, нывјас, нывјас, нывјас да...“—
А Нынушка жал... Ез лок вбв ныв-

ка... с-да... Нынбм он вбч. Кор пбр-
лбны пујас—чеччбны чагјас...

(Кымбр улыс мыччысб тблыс: пујас костб
сіб сетб сцена вылб пблбс вбџасбн југбрјас,
і заводітб зев бура тыдавны, мыј кодлбнкб
вужбрыс кысбб телегалан.)

Быков. Тблыс... Југыд лоас гб-
нітны. (Вањков нужбдб кісб Быков
јур дорын кујлыс револьвер дінб да
кватйтб сібс.) Мыј тајб? Увтор,
тыдалб, усі пу вывсыс. А гашкб і
лебач повзіс да лебзіс... А кушбм
чбв тани... Лбсыд-жб-нын вбрад ов-
ны. (Кытбдчб, вібдлб гбгбр. Тблыс
југдбдб аслас југбрјаснас сцена выв-
сб зоннас і сіб југбрјас улас Бы-
ков возын кыптб Вањков став ту-
шанас. Сы кын зірдалб револьвер.)

Быков. Те?

Вањков. Ме, граждаын Быков.

Быков. Мела локтін?

Вањков. Да.

Быков. А бружјенас-нб код вылб?

Вањков. Звер вылб.

Быков. Кбн збврыс?

Вањков. Те!

Быков. Ме? Сералан те, Вањков
друг.

Вањков. Сіб те сералан мјан
Сбветскбј власт вылын... Чорыд,
зон, сіб, Быков. Јонгыс јон... Не-
кытчб те сіб кара улыс он зббсы.

(Быков гимнбв кучкбмбн моз ускбдб Вањ-
ков кыс бружјесб, мыј вынсыс сібс јбт-
кыштб да бостб ас ордас револьверсб. Вањков
зббсб коз пу дін сајб.)

Быков. Сбран, сбран, сволоч! Те
јешчб, кычпб-на менб бостнытб!
Еща-на, зон, рок те сојлбмыд...

(Вањков ускбдчб пу сајсан Быков вылб,
но сіб удітб лыжны. Вањков довјовтб, бер-
гбдчб мышнас Быковлан да кутчысб ра-
нітчбм кіас.)

А-а-а... Чушкіс астб! Чушкіс?...
Но, бні кутчыс...

(Лептб кісб револьвернас, метітб Вањков-
лы мышкас. Но бурещ сек вужла вывсань
кодкб чеччыштб Быков вылб. Сіб Грш-
ка. Гршкка сакасб піннас Быков кіб.
Быков горбдб, ускбдб бружјесб. Ускбдчб
Вањков, кваітб усбм револьверсб да чурбдб
Быков вылб.)

Вањков. Лепты кіјастб!

Быков. (Назбн лептб кіјассб.)
Лој ті кујимс проклатбн!
З а н а в с.

НОЛОД ДЕЈСТВИЈЕ

VII СЕРПАС

Ыжыд ју вывса пристан. Фебаркадер. Кѳнкѳ ылын кылѳ бајан шы улын ыслѳм: паскыд јујас, мујас да вѳрјас јылыс... Ју вывсаң кывлѳны муныс пароходјаслѳн свѳстојас. Корсурѳ кывлѳ парлѳн чушкѳмјас да чепјаслѳн ѳлѳдѳчѳм. Пристанын муно дугдывтѳг жуѳм муныс јѳзлѳн, кыѳ і овывлѳ блыд лун пароход вѳрѳдѳчан кадѳ. Касса ѳшиң дорѳ воѳ том лѳтѳк, сы бѳрса кысѳѳ пѳрыс нывбаба, ыслѳн мам.

Лѳтѳк. Котласѳ. Мѳд классѳ. Уна-ѳ? Пѳжалујста.

(Пароходлѳн первој гудок.)

Пѳрыс нывбаба. Лѳна! Лѳнѳчка! Мед ескѳ ен-жѳ сормы...

Лѳтѳк. (*Виѳѳдлѳ часѳ ыылѳ.*) Но мыј те, мамѳ. Зев-на уна кадыс. (*Бостѳ белѳт, вѳшјѳ касса дорыс.*)

Нывбаба. Лѳнѳчка! Кора ме те нѳ, бур пѳдј... Ен вывти ѳдјѳ лебав. Он-ѳд і тѳдлы, кыѳ жугалан... (*Матыстѳ сѳндорас чышјансѳ.*)

Лѳтѳк. (*Нумјалѳ, мелѳа мамѳѳ кутышылѳ.*) Дона мамѳј... да гѳгѳр-во-жѳ те... Сѳветскѳј пѳлотыдлы на-ѳѳнѳтѳ лебавны некыѳкѳн оз поѳ.

Нывбаба. Мыј вѳсна-нѳ, Лѳнѳчка? Лѳнѳчка? Мыј вѳсна оз поѳ?

Лѳтѳк. Да, сы вѳсна, мыј мѳјан самолетјасыд, мамѳ, медса терыбѳѳс мѳрас.

(Мунѳны. Пырѳ понја нывбаба.)

Понја нывбаба.—Носѳлшѳк! Носѳлшѳк! Вторѳј класс кајутаѳ. Ак, Шарк, те вот пыр менам кок гѳгѳр гартчан. Но кытѳ-нѳ сѳјѳ пропаѳ-тѳс? (*Мунѳг моз.*) Носѳлшѳк! Носѳлшѳк!

(Пырѳ гѳрд флот вывса мор'ак, ыскѳд ныв. Мор'ак бајана, ыслѳны: „Краснофлотскѳј ыланкыв“... Сувтѳны лубујтѳны лѳн ју вор-сѳмнас.)

Мор'ак. Кушѳм мѳча јуыс...

Ныв. А Балтѳјскѳј морѳыд буржык?

Мор'ак. Балтѳјскѳј морѳыд? О-о...

Ныв. Кола! А сѳјѳ збыл, мыј мор'акыд-пѳ, шуѳны, раѳѳјтѳ нывјастѳ сѳмын сетѳѳ, кытѳѳ оз сајас ма-јак? І те сѳѳ-жѳ?

Мор'ак. Но, мыј те, Валѳчка! Ежва вылад-ѳд мајакјасыд абуѳс...

(Кыкнанныс сералѳны, і сѳѳ кутчысѳмѳн му-нѳны. Мѳд гудок. Пырѳ нывбаба, важмо-даа паскѳмјаса. ыскѳд зонка—сылѳн пѳ. Локтѳны касса дѳнѳ.)

Нывбаба (*гудѳник пѳыслы*). Бор'а лѳпкѳдчы, кыѳ ме теѳ вѳставлѳ. (*Зонка лѳпкѳдѳѳ улѳѳ ыскѳд орч-чѳн.*) Архангѳлскѳѳ, ѳтѳ вѳрослѳј да ѳтѳ ѳѳтскѳј. (*Зонка вунѳдѳѳ да бѳѳ сувтѳ.*) Бо-ор'а! Бо-ор'а! (*Кассаѳ.*) Да, да. ѳтѳ вѳрослѳј, ѳтѳ ѳѳтскѳј.

(Зонка сек костѳ ѳдјѳ чеччыштѳ кок јылас.)

Зонка. Мама! Мама! Пароходыс ку-у-шѳм! Кујѳм судта!

Нывбаба. (*Швачѳѳѳтѳ зонкалы журпѳдѳсас.*) Сѳкыд вѳсѳм те, пѳ. (*Кассаѳ.*) Кыѳ вѳрослѳј? да-ѳд сѳјѳ јѳшѳѳ зев-на іѳѳтѳк! Сѳјѳ-ѳд чеччыштѳліс ѳнѳ.

(ѳшѳнѳд мыччысѳ кассѳрлѳн јурыс.)

Кассѳр. Зонка, ен мучѳт астѳ! Кыпѳдчы! (*Зонка сувтѳ став тушанас.*) І кушѳм мѳјан чѳлаѳ ѳнѳ мѳдѳс-ны, граждѳночка, мѳјан странаын. Ыжыдѳс, јѳнѳс, весѳг лубѳ вѳѳдѳны на ыылѳ. Бостѳј кык вѳрослѳј бѳлет, граждѳночка. Бур туј! (*Нывбаба скѳрыс вѳѳдлѳ кассѳр ыылѳ, лѳкыс квѳтитѳ пѳсѳ кѳѳдыс да мунѳны.*)

(Пырѳ Мѳѳашѳн. Сѳјѳ јѳна вѳчысѳмѳн вѳѳ-дѳ гѳгѳр, кодѳскѳ корѳѳ. Кѳс портѳѳл да іѳѳтѳк чемѳдан. Матыстѳѳ касса дѳнѳ.)

Мѳѳашѳн. Котласѳ. Первој клас-сыс кајута. (*Бостѳ бѳлет да вѳшјѳ касса дѳныс. Виѳѳдлѳ часѳ ыылѳ.*) Колѳ дас мѳнуг. Кѳн-нѳ сѳјѳ? (*Восковтѳ кымынкѳ восков.*) А со, вѳлістѳ!... Га-бов!

(Пырѳ Габов.)

Мѳѳашѳн. Но вот, кывзы бѳра. Колѳ дѳмајтны, мыј Быковѳс каѳа-лісны. Рајкомса ыыл секретар Пудо-выд сѳщкысѳма быд шѳщѳлѳ. Сыыс зев сѳкыд мѳјанлы мыјкѳ ѳѳбны. Сѳјѳ абу Поповыд... Збој јур! Сѳјѳ-нѳн кывлѳма Жужыд запѳныд мѳјанлыс

ужтö, i талун мем вескыда сiнмö вiсталис, мы-пö тiјан вөр куталан зүг. Ветлöма ачыс леспродторг став складжастi. Онi буракö муноны-нын продовольствије тырөн обозјас вөр-пунктјасö...

Габов. (Торкö.) да. А те ветлиг костi талун Обком щöктiс пырыс-пыр-жö мöдöдавны сöм меставыв-јасö.

Миґашин. Но?

Габов. Ковмiс сетны приказ банк-лы...

Миґашин. Ч-чöрт! I сетчöз-нын тујалöмны... Те ескö мед вiсталин, мыј сiјö резервнöј фонд кылöдчiг кежлö.

Габов. Шули... Ез отсав...

Миґашин. d-da... Пудовыккöд сорнитöм бöрад ме ег кут весiг Быковöс виччысны. Пыр-жö бөр леби. Кывзы! Москваыи ме тöдмöда ассын-ным организацијанымöс татчöс лöдм положенијенас. Зев дыр, ферт, таз-над ми огöј вермöј кутчысны. Луныс-лун мијанлы лоас зельдыжык i зельдыжык... Ме-нын чувствуйта, гöгөрвоан, кыз быттö кушöмкö фјавольскöј кыщ заводитiс топавны мијан гöгөр... Мед Москваа асланым центрным шуас, мыј мијанлы вöчны. сесатоје ме-нын лoа Наркоматын i рытнас-жö теде телеграмма ыста. Жужыд запанад ме уфитi возыв ставсö лöсöдны. Көт сес мыжкö i казаласны, дај уфитасны вылыс лöсöдны сортировочнöј сiстематö, то всоровно станокјассö лöд петкöдöма стројыс, сы вöсна, мыј заводад закажитöм көрт конструкцијасыд кокниöс да станокјас ыж-далуныслы некыз оз лöсавны...

Габов. Сiзкö чертожастö...

Миґашин. Бырöд талун-жö.

Габов. Назöнжык. Локтöны.

(Пыр муноны: Мор'ак нывкöд, најö сылöны.)

Миґашин. (Вiздöд медбөрјасы мунысјас бөрса, чабыртö кулаксö Габовлы.) Леспродторгö вiстав Шулөповлы, мед кыз мыј вермас дыржык оз мöдöд продовольствијесö местајас вылас. Мед ыстас сплав вылас унжык пудра, дуки, оеколон, сiкöщјас, мукöд сешöм ковтöм нинöмабусö...

Габов. Вiстала.

Миґашин. Такелажјас кут бокысажык складјасын. Сувтöд унжык автомашина ремонтö. Ыстыг машина туј абутöм вылö.

Габов. Гöгөрвоана.

(Кожмöд гудок.)

Миґашин. Но, прöщажтлы, Габов! Кутчыс кыз мыј верман кузжыка. Организација тенсыд услугајастö оз вунöд.

(Миґашин прöщажтчö Габовкöд да муно пароход вылö пыран послан. Сек матыстчöны сы дiнö кык војеннöј морт.)

I-ј војеннöј. Ти Миґашин?

Миґашин. (Кельдöдö.) d-da...

(Габов көсiс сажмовтчыны.)

II-ј војеннöј, (Габовлы). Гражданин, бергöдчöј!

Габов. Kod, ме?

II-ј војеннöј. Именнö, Ти.

Габов. (Сувтöд). Нинöм ог гöгөрво...

I-ј војеннöј (Миґашинлы). Ти лесотрестын управлаушщöј?

Миґашин, да, да... А мыј тiјанлы колö, јорт?

I-ј војеннöј. (Кыскö документ.) Тiјанöс арестуйтöма.

(Миґашин уекöд портфелсö, öшöдö јурсö. Кылö вөрöдчан сiсток пароходлөн. Ылын кылö сылöм.)

З а н а в е с.

VIII СЕРПАС

(Вöчсö лесопункт контора дiнын. Југдандор. Рабочöјјас чукортчöмны Нi на комнатаö пыран килчö пос вылö. Öзöсöд петö Сiлö Пiла.)

Гöлöсјас:—Мыј ськöд?

— Кыс аззiн?

— Kod сiјöс сiзсö?

— Гашкö ачыс?

Пiла. Нинöм ме, другјас, ог тöд. Вöрыс аззi, туј бокыс. Жагöдны

пондылöма кодкö. Сорнитнысö оз вермы... Сöмын сыркјалö... Бöрдö...

Гöлöсјас:—Öбöдiтöма морттö кодкö...

— Ветлыс-мунысјас көнкö...

— Жал, том нывкаыс.

— Воші міжан сѡмным.

Кушманов. Но вот, мыј ме шулі? Сѡерт Вањков, сегда некодлы. Сіјѡ важысан-нын Быковкѡд вежѡктис, дај сѡмсѡ бѡстис, сы пыѡѡи воѡѡс. А ачыс со ѡебсис. Муна јешщѡ ѡтчыѡ видла рајѡнѡѡ звѡнитлыны. (Муно).

(Јѡз пійн шум.)

Піла. (Мыјѡ думажтѡ, аслыс арталѡ.) Тан, мужікјас, мыјкѡ абу ѡік сѡстѡм. Вістала ме тіјанлы... Вѡлѡс сіјѡ менсым бѡстис... Вањковидтѡ... дај тулупѡс щѡщ... Вежсис сен. Гашкѡ і сіјѡ... Сѡмын ог тѡд... (Сѡлѡмсаньыс жалітѡмѡн.) Мортыс вывті бур да тѡлка вѡлі... Аскотырыс... Міјан пійыс.

(Јѡз сулалѡны лѡна, јурсѡ ѡшѡѡѡмѡн.)

Вањков. (Сѡцена сајын.) Тпру! Но, но бѡрѡ, бѡрѡ. (Пельѡс сајыс петѡ телега бѡрвыс бѡрынтѡмѡн. Сен пукалѡны Вањков да Быков.) Тпру! Но і воім! Чеччѡј, граждаѡнн Быков! Лоѡј кыѡ аслаѡ гортын! (Быков дыша кыпѡѡѡѡ телегаыс. Кіјасыс сьлѡн кѡрталѡма мышкас.)

Герасім. Гач сылы гугѡн, Семјѡн Ивановіч? Тајѡ те?

Гѡлѡсјас:—Быков?

— Сіректорным міјан?

— Семјѡн Ивановіч?

Вањков. Сіјѡ, другјас!.. Буреш сіјѡ!..

(Наѡнзї вѡссѡ Нїналѡн ѡѡѡс. Петѡ Нїна да лечѡѡ кычѡ пѡскѡѡ періѡѡас кучысѡмѡн. Јѡз кежѡны, сіјѡ вескыда муно Быков дїнѡѡ да зумыда сувтѡ.)

Нїна. (Быковлы.) Кѡн сѡмыс? (Быков ѡвѡлѡ.) Кѡн сѡмыс? Вај!

Быков. (Букышѡн.) Јуав со сылыс. (Ѳвтыштѡ јурнас Вањковлан.)

Вањков (Кыскѡ телегаыс портфел.) Сѡмыѡ ѡн. Со сіјѡ! (Гетѡ Нїналы.) Мѡдыс буржыка віѡ. Чорыѡжыка. Кодлы оз ков ен ескы. (Нїна матыстѡѡ Быков берѡѡѡ.)

Нїна. (Сорнїтѡ зев сѡкыда, наѡнзї, мыжласѡмѡн.) Те кѡсјылѡмыѡ јѡѡѡс ылѡѡлыны. Јѡз, сіјѡ ыжыѡ, некодѡн вермытѡм вын. А те... те сіѡмѡм пеж гаг! Картавын ныш!... Тенѡ колѡ чышкыштны... (Ѳвтыштѡ кїнас.) Кыѡ чышкышкѡлѡны бус!.. Вањков! (Кор

берѡѡѡѡ Вањковлан, азѡѡ ранїтѡм кїсѡ.) Міша! Мыј тајѡ? Вір?

Вањков (Лантїгмоз.) Тајѡ сыкѡд... Неуна дурыштїм.

Нїна. (Кѡтѡртѡ керкаас.) Ме пырыс-пыр, Вањков јорт.

Герасім. (Локтѡ Вањков дїнѡ, нуждѡѡѡ кїсѡ.) Вај! (Чабыртѡ сылыс кїсѡ.) Те—вывті прамѡј морт, Міхаїл Петровіч!

Петыр. (Сіѡжѡ кутѡ сылыс кїсѡ.) Атѡѡ, Вањков јорт!

(Мікол, Сандрїк, Тїкѡн і мукѡѡѡѡс ѡѡмѡѡ бѡра локталѡны Вањков дїнѡ, кутлѡны кїсѡ.)

Сандрїк. Народ оз вунѡѡ, Вањков јорт!

Мікол. Некоп!

Піла (кїсѡ пѡлаас чышкїг моз.) Ме-жѡ шулі, мыј мїса том јѡзыѡ мїјан геројјас!

Вањков. (Јандысѡмѡн.) Но мыј ті, јортјас?.. Тајѡ менам долг... Быѡ сѡветскѡј граждаѡннлѡн долг.

(Нїна кѡтѡрѡн петѡ керкаыс бїнтѡн да кѡрталѡ Вањковлыс кїсѡ.)

Вањков. Неуна сѡмын, Нїна... Весшѡрѡ тѡждысан.

Нїна. Мыј те! Мыј те! Віѡѡѡ, пулаыс пырыс петѡма.

Вањков. (Сералѡмѡн.) Но мыјнѡ... Артыштам тајѡ тенсыѡ ГСѡ вылад сѡјтїгѡн.

(Сѡцена сајын кылѡ Кушмановлѡн гѡлѡс: „Јортјас. Вај разѡѡѡѡѡ, асыввоѡѡѡ нїнѡм ог вермѡј тѡѡмавын“.)

Кушманов (пырїгмоз.) Телефоныѡ некѡн оз ужав... Јїтѡѡсѡ орѡѡѡмны... (Азѡѡ Вањковѡс, Быковѡс, да щѡкмунѡммоз дугѡѡ ворнїтѡммыс, оз тѡѡ мыј вѡчны.)

Вањков. (Нумјалѡ.) Нїнѡм, лѡсѡѡѡѡ! А те вај, буржык, вістав јѡзыс-лы, кыѡ госуѡарствоыс-лыс сѡмсѡ гусалїн да сетїн Быковыѡлы.

Кушманов. Кѡдї, ме?.. да те јѡјмѡмыѡ!

Вањков. Нѡтї ег. Со аслаѡ другыѡ колѡкѡ щѡщ вісталас.

Кушманов. Етїјѡ?.. Быковыс? да кущѡм сїјѡ мен друг?

Вањков. Но, но. Ен јанѡѡ астѡ. Абу лѡсыѡ сешѡм регыѡн дружба-сыѡ суссысны. (Јѡз пійн серам.)

Кушманов. да мыј ті, збылыс, ставныд јѳѳѳмныд алы мыј?

Быков (*пінпырыс.*) дугды... дугды, Кушманов, јѳѳѳ сен песны. Но бостінныд бѳмсѳ і ставыс. Ме-нын вѳстасѳ...

Кушманов (*Быковлы*). Те? (*Ускѳдѳчѳ Быков вылѳ, мыј вынғыс кучкѳ пѳлбокас.*) На теныд, сволоч! Менѳ щѳщ вузалин? На! На!

Быков (*скѳрыс*). Вузалин? А код тѳнѳ нѳбас? Понјѳн вѳлѳн, понјѳн і колан. да јѳщѳ јѳ, пѳрыс понјѳн. Ѵні нѳксыны бостѳн? Шулі ег ме теныд, бѳлбанлы, мега воѳжык-кѳ ка-ѳаласны, лепты шынјыв конторасѳ, дај став вѳрпунктсѳ. Вѳч пѳјѳмѳ, к чортовѳј матерѳ!.. А те?.. Ок-те... Кын мыр! (*Сѳлыштѳ сылы.*)

Вањков. Но, тырмас пурсынытѳ. Сен тѳјанѳс бурѳдасны... (*Кушманов вылѳ инѳѳмѳн, комсомолецјаслы.*) А но-кѳ, кѳрталѳј сѳјѳс, зонјас!

(Комсомолецјас ускѳдѳчыны кѳртавын Кушмановѳс. Кушманов друг нещыштѳѳмѳн перѳј ѳепѳыс браунѳнг да вескѳѳѳ на вылѳ.)

Кушманов. Ак, сволочјас! Ен вѳрѳѳј местасыд! Ставнытѳ лыјла!

(Мысғаныс кыпѳѳчѳ Герасѳм, нещыштѳ сылыс кѳыс ѳружјесѳ да вескѳѳѳ аслыс чужѳмас.)

Герасѳм. Лыјлан? Гач сылы гугѳн, збыл-мѳј-нѳ ставнымѳс? А мыјѳн? Ок, зѳв-ѳѳ мѳ унаѳнѳс, Кушманов... Вывтѳ унаѳн... Е, да мыј текѳѳ і есѳјѳ кертны, соровно нѳнѳм он мыј-кѳ керт...

(Јѳз сералѳны. Кушмановлыс кѳрталѳны кѳјассѳ. Кылѳ автомобиллѳн гудок. Ставыс вѳѳѳѳѳны туж вывлян. Пырѳны Пудов да војеннѳј морт, бѳрсанныс Грѳшка.)

Пудов. Чолѳм, јортјас! Мыј тајѳ тѳјан? Мѳтѳнг?

Герасѳм. да сы модаа... А тѳ ко-ѳѳ лоанныд?

Пудов. Ме—Партѳја Рајкомсаң, а тајѳ—јорт, карсаң воѳс. Кѳн ѳѳректорныд?

Вањков. Ѵні ме сы пыѳѳѳ, секретар јорт. Кытѳѳѳкѳ...

Пудов. Вањков јорт?

Вањков. да. (*Пудов нуждѳѳ Вањковлы кѳсѳ.*)

Пудов. А тајѳ кодјас? (*Инѳѳ Быков да Кушманов вылѳ. Вањков нуѳ-*

дѳ Пудовѳс бокѳжык да мыјкѳ сылы вѳсталѳ гугѳн). А-а... Молодец! Сѳз, лѳсыд! (*Матыстѳѳ Быковлаң матѳжык. Вѳзѳѳѳ сы вылѳ. Мыјкѳ тѳѳмалѳ... Пыр матысаңжык да сугжыка.*) Кыз тѳјан овныд?

Быков. Быков...

Пудов. Он ылѳѳлѳј?

Быков. Ме тѳјанлы вѳсталѳ...

Пудов. Тѳ менѳ тѳѳанныд?

Быков. Первојыс аѳа.

Пудов. А тѳ буржыка вѳѳѳлѳј.

Быков (*Сѳнкымувтѳыс*) г... Ог тѳѳ.

Пудов. А сугжыка.

Быков (*бергѳѳѳ мѳѳарѳ.*) Ог тѳѳ...

Первојыс аѳа...

Пудов. А ме тѳјанѳс—мѳдыс.

Быков. Ме ог тѳѳ... Ог помнѳт...

Пудов. Пудов. Павел Пудов. Војыв фронт... 1919 во... Помнѳтанныд?

Быков. Ог.

Пудов. Кѳссѳм рыныш дорса гумла вывтѳ тѳѳан?... А орловскѳј бандалыс казаматкасѳ? А?

Быков. Ог.

Пудов. А гашкѳ те і поручѳк Кырнышевѳс он тѳѳ-да? Кѳѳѳ банѳѳт капѳтан Орлов щѳѳтѳм сертѳ куш мѳјан сѳктыс саблѳнас кералѳма гумла вылын дассѳѳм коммунистѳс? Он тѳѳѳ?... Но, јѳщѳѳ-тај ѳтѳ кушѳмкѳ коммунист сѳс кыѳкѳ пышјыны уѳѳѳтѳма, сугжык, тыдалѳ, поручѳк Кырнышевсыс вѳлѳма-да... Весѳг і тајѳс он помнѳт?..

Быков. (*Скѳрыс пѳн пырыс.*) Ог...

Пудов. Жал... Зѳв жал... А ме ставсѳ помнѳла. Ставсѳ. Нѳ ѳтѳ војт-на ег вунѳѳ сѳсаң... Кѳѳ-нын уна во колѳ. Весѳг со тѳнсыд-на чужѳмтѳѳ абу вунѳѳѳѳма, поручѳк Кырнышев! Кѳѳ со пыр-на сысан ужалыс вѳрсѳ јѳѳмыд, тыдалѳ он щѳѳ јѳз вѳр вылад. Но тѳѳ, Кырнышев, мыј некод оз щѳѳ, дај некод оз лыт щѳѳѳѳчыны ужалыс јѳз вѳрѳн мѳјан Сѳветскѳј странаын. Мѳјан странаын емѳ народлѳн суд. Врајјасѳс прѳѳѳѳѳѳѳм. суд!

Војеннѳј. Поѳѳ нуѳѳны?

Пудов. Поѳѳ. Мѳ сыкѳѳ аѳыслам-на.

(Војенној кыскө наган да најс нуөдө. Пу-
дов, Ванковкөд муңны јөз піө.)

Гришка. (Мунысјас бөрсаң.) Еј,
Кырнышев, пуғовкаңд сөрсыд лоіі?

Герасім. Серт-жө ез вунөд! Гач
сылы гугөн...

(Јөз сералөны. Машина сетө гудок да муңө.)

З а н а в е с .

IX СЕРПАС

Республикаса Верховној суд Спецколлегијалөн заседаније. Шөрас, пызан сайын, председател,
судлөн кык шлен да секретар. Вескыд вылас баржер сайын подсудимөјјас: Быков, Ми-
шин, Кушманов, Кузванов, Габов да мукөд. На динын сулалө шашкајассө кыскө-
мөн конвој. Шурга вылас прокурорлөн трибуна, код вывсаң занавес воссигөн висталө обвини-
тельнөј реч Республикаса прокурор.

Прокурор. Судфа јортјас! Су-
дебној следствије вылын, а сиң-жө і
өта-мөддөрсәң пренијејасын дај под-
судимөјјас асланыс показанијејасын
тырвыјө јаркөја тыдовтчис подлөјыс
подлөј, омерзительнөј преступленије-
јаслөн картына, кодөс вөчисны јөз,
кодјас пукалөны өнi тiјан воңын под-
судимөјјас скамја вылын. Социалнөј
выродокјас, јөз, кодјас воштөмны
ассыныс стыд, чест, сөвест, кодјас
воштөмны весиг элементарнөј поча-
тије морал јылыс, јөз, кодјас тыртөм,
төшшө пышкөсаөе, зикөз сисмөмаөс
асланыс лок вөчөм пиас да мерзот-
тас... I тајө јөзис лыстисны лептыны
ассыныс најтөс кинисө ужалыс јөз
власт вылө, лыстисны посагнитны
великөј советскөј Народлөн право
вылө, ассыс шуда, гажа олөм вөч-
ны право вылө. Тајөтор вылас сред-
ствојас бөрјигөн нинөмөн брезгуттөг,
вөрпромышленностса медгырыс об-
јектјас вылө ассыныс ударсө вескө-
дөмөн, најө стрөитавлисны быдсама
вредительскөј сооруженијејас, жуглис-
ны да шыкөдлисны механизмјас, быд
ногыс пыкисны местајас вылө ас ка-
дө техничскөј груз да продоволст-
вије мөддөдөм, торкавлисны да быд-
ног зүглисны вөрлезысјаслы уждон
мынтөмын, і тајөн ставныс срывајт-
лисны воыс-воө вөрзаготовка дај
сплав. Отарсаң—право-троцкистскөј
центр отсөгөн, мөдарсаң зарубеж-
ној фашизм да Советскөј Сојуз вылө
интервенцијадн ускөдчан најө планјас
вылө надеттөчөмөн, тајө сбродыс көс-
жылис лишитны мијанлыс странанымөс

вөрыс, көзны недовольствије народ
пөвстө, назмөдны көт мыкө-мында
социалистическөј строителствольыс
бурнөја быдмөмсө да Советскөј го-
сударствольыс слабмөдны вынсө. Но
народлөн врагјас сорсисны... Тани,
суд воңын подсудимөј Быков—Кыр-
нышев шыбытис кыв: „Ми чајтлим,
мыј парма вөр—сijө пемыд места“.
Но врагјас абу артыштлөмны сijөс,
мыј і пемыд парма вөрын, кычикөн і
шахтајасын, заводјасын, колхозјасын
да совхозјасын, кызи быдлаын, пом-
саң да помөз, мијан необјатнөј стра-
наын, олөны јөз, кодјас помөз пре-
даннөјөс асланыс партијалы да Со-
ветскөј властлы, јөз, кодјас асланыс
вирөн виçисны Октабрскөј революци-
јалыс завојеванијејассө, јөз, кодјас
помса рафөјтөны ассыс мича да гажа
рөдинасө. Ыжыд народ—ыжыд стра-
налөн. Тајө јөзис некөр, некөдлы оз
лез посагнитны аслас мујас вылө,
аслас вөр да недрајас вылө, аслас
мездлун вылө, аслас шуд вылө, ас-
лас олөм вылө.

Шпiонјаслөн, диверсантјаслөн тајө
омерзительнөј троцкистско-бухаринскөј
охвостејыс мед лоас орөдөма! Соја-
сөн рабочөјјаслөн, колхозникјаслөн
да советскөј интеллигенцијалөн резо-
люцијас корөны суровөј кара на-
родлөн врагјаслы. Республика зон-
нас, ставөн, кыз өтi морт, корөны
чышкыштны му чужөм бан вывгыс тајө
подлөј бандасө. Ме өтув јiта ассым
гөлөсөс народ гөлөскөд і кора тi-
јанс, судфа јортјас, петкөдны ассы-
ныд справедливөј приговор. Ассым

обвінітельнōй речōс ме кōсја помавны Сōветскōй Сојузса Прокурор Вышинскіј юрт історічскōй кывјасōн: „Прōдїтас кад. Ненавістнōй ізмєнїкјаслōн гујасныс ежасны меџ лок некодōн сојтōм туруннас, кодōс вєвтасны быџ честнōй сōветскōй морт, став сōветскōй народ, вечнōй презрєнїєбн. А мї вєстын, мїјан шуда страна вєстын, важ моз југыџа да долы-

да пондас зїрџавны аслас југыџ лучјаснас мїјан шондї. Мї, став народ, пондам важ моз вославны, быџсама ковтōм нечїстєыс да мерзостєыс зїкōз вєсалōм тужōџ, мїјан раџєјтана вожџ да учїтел—вєлїкōй Сталїн јурнуџдōмōн—возō і возō коммунїзм-лан!“

З а н а в е с .

АҢҢЫГӨМ

СЕР. ПОПОВ

Мунам кыкөн мијан чужан сиктөд,
Кытөн колі челаф оландыр;
Варов сорні олөм жылыс кыптө,
Улыч куза ылө кылө дыр.

—Кымын во-нын бөрө колі,
Машук!
Кушөм јон да мича лоін те!
Уна тулыс ен воливлы важөн!
Весіг гіжөд те ен ыстыв мен.

Јургө серам чөла лантөм сиктөд.
—Кывзы, кывзы: кадыс колө кыз!
Налы бост те кут вај сјјөс кинад.
Төда, сывјыд сы бөрга оз суз...

Сорні куз, а кадыс тенад абу.
Терыб тувчөм—челаф дырга век.
Важ коф зумыд, гожјалыштөм
кабыр
МТС-лыс кутө выл проект.

Шуда кадө кыкнаным ми чужим.
Пез важ немсө аңылин-ө те?
Мијан муын долыд лоі ужыс.
Ужын немтор сылөм шы оз вен.

Уна тујјас, паскыд тујјас возын.
Скромнөј нывка, ен-ва вежсы век.
Гафет вылыс чужөмтө ме аңгі,
Нымкоф лоі меным сыыс сек.

Быдмы, кыпты, страна мед тенө
төдө.
Лөсөд долыд немлы выл проект.
Тан чужан сиктын паныдагам мөдыс,
Том комбајнерөс, чајта, төдан сек.

ВУНДАН КАДЫН

МИВАШЕКОВ

Зарниџн лџсталџ му вылын џаџ,
Шепјасџн ворсџдџџ џебыџџк тџлыс.
Бобув коџ миџаник, сџџ сџнма аџ
Урожај видлыны му дорџ воџс.

Нымкоџн тырџма том нывлџн јур,
Сџлџмыс ыпјалџ џзјан јар биџн.
Урожај колхозлџн вџвлытџм бур,
Том нывка—бригаџир—шеџџџис сџјџс.

Чужџмыс банјџма, кыџи гџрд пув,
Вџчџџма, быџџџџкџ џџрдалан шовџџи.
Шенџыны му помџ сџјџ ез сувт,
Шепјасџс кџ костас џџрјыны повџџис.

Кышкџмсџ џаџыслыс ез-џмџј кыв
Озтуе коџ вомџдора томџџик нылыс?
Мыјла-нџ мелџа сывкџџ ез сыв?
Мыјла-нџ јџ тор моз му помыс сылыс?

Вџли-кџ кадыс, џерт, сылыштџс ныв,
Му вылыс ез котџрт џџџџџџџџ сџктџ.
Сылџн-џџ сџлџмыс вывџџи-на сыв,
Морџсас том вџрыс дугџдывтџџџ тџпкџ.

Сувтџмџн сывны сен сџјџ ез кут,
Урожај воџма, џдравны корџ.
Тажџ-џџ том нывлџн сталџнскџј шуд,
Шуд јылыс сыласны вунџџџн гора...

Трактор шы саргыны кутас кор тан,
Машина вотјыны повџџас су-џџсџ.
Сылас сек лџсыда томџџик аџ,
Сылас, мед тџџџџџны ассыс выл
шудсџ.

Зарниџн лџсталџ му вылын џаџ,
Шепјасџн ворсџдџџџ, гыасџ тџлџн.
Колхозлџн урожај воџма шаџ,
џдравны воџсны тракторџн, вџлџн.

ВАҢА ДОБРОВОЛЕЦ

МІХ. МАЛЦЕВ

Вітсо овмбса Александровск сікт шөрбд візувтіс нежыд ју. Сіјб өні кыммбма да тырбма лымјдн. Јутор бокас, жужыд нбрыс јылын, сулаліс кык судта ыжыд каменнбј вічко. Сіјб кбрт бграда пыщкас быдмісны жужыд тополјас, кызјас, паскыд лапјаса суспујас да вбліны жежыдбб, гыбрабб. Вічко шпілјас јылын тблыс југбрыс зірдалісны зарнбн мавтбм крестјас. Керкајасыс вбліны сад пыщкын-жб да пујас косттыс муртса зузгісны кымббм бшнјасті пузыроктбм лампа бјјас, быттб гбрдов козувјас руа војын. Кажітчб, мы повјас кынці, кодјас шыаслбны кбнсурб, сіктас некбд і абу. Но кор воан вічко плбщцад гбгбрын сулалыс кык судта каменнбј да пу керкајас бшнј улб, сек азған, мыј сені олбны мбд сікас олбмбн. Первој гібдіа купеч Сібірцевлбн кык судта каменнбј керкаын јарјугыда ломалісны гырыс лампајас. Тані өні сулаліс белбјјас Омскбј полкса 1-бј баталјонлбн штаб. Баталјонбн командуетыс штабс-капітан Макаров сулаліс телефон аппарат дінын, сорнбіт полкса командірыскбд.

— Госпофін полковнїк! Краснбјјас наступајтбны станціјасаң. Најб өні бурещ војладор вбрдорасбб, тајб вічкосаыс лунвывланын 800 восков гбгбр. Кора отсбг, госпофін полковнїк, бронепоездсаынд лылбмбн. Онб-кб отсалбј, мїјан позіціја лок, вермасны вбтлыны. А краснбјјас чорыда лыјебны, тыдалб, унабн, фронтыс паскыд, квајт „Максім“—саң резбны.

Полковнїк, кылб, сербктіс да сеса жуаліс:

— Повзін-нїн?... Ачыд оборонаын сулалан. Прїказывајта: краснбјјасбб

сіктб не лезны. Лыжнбј ротатб мбдбдны краснбјјас тылб, најбс кыщавны. Регыд ыста 100 казакбс да бронепоезд.

Макаров пуктіс телефоннбј трубкасб да јорччїгтырјї пасталіс куз шыельсб. Сесса вїсталіс телефонїстлы:

— Кутасны-кб јуасны, вїстав: муніс, шу, переднеј лынїја вылб.

Белбјјас мбдісны лыјсыны зїла. Вічкосаң, сарај бокјасаң стрбчїтісны вїт кымын пулемјот. Тблыса војб сынбдті лбзјас моз дізјбдлісны пулајас, но краснбјјас цепб ез інманы, лебісны јур вывтїныс.

Камскбј краснбј баталјоннбј командір Лебедев бојецјаслы шбктіс кысыны бткбн-бткбн селолан. Но друг асыв-лунвывсаң, кылб, шувгбмбн воіс даскык дїумаа снарад. Сіјб акбтіс-усіс бојецјас мышкб да осколокјаснас шырзыштіс вбрлыс увјассб. Краснбј пулемјотчїкјас чујмісны, недыр кежлб лантлісны лысбмыс. А сесса лоіс кыссыны бокыв: броневїксаң мбдісны лылыны гранатајасбн; шрапнельјас поражаїтісны паскыда.

Савелјев кыліс тајб чорыд коссб. Сіјб мбдбдіс связнбјјасбс тбдмавын Лебедевылыс положенїјесб, а ачыс отр'адыскбд кежис вбрса тујыс асыв-војлаң да сбрса-ббрса мбдісны ујны лымјдн.

Најб матыстчїсны Александровск сїктб і друг азгісны: поснї кустјас пбвстті кыкбн-кыкбн, куз гез моз нужбдчбмбн, воісны лыжнїкјас. Вїн-товкајасыс налбн вбліны мышку сајасбб, ремеңјас вылын.

Савелјев бојецјаслы сетіс прїказ:

— Ең лылбј, кытчбз ог шбкты.— Пулемјотчїкјаслы шбктіс сувтны вбрдорб.

— Ловјон не лезны ні дні лыжнікбс; лыжнікјассѝ чукѝртны да кышавны селосѝ,—вѝшта содтис.

Лыжнікјасыс кынчі пулемјотјаслы мушка улѝ ыеыжыд мылкјассаы гѝнітісны казакјас.

дасквајт „Максім“ візѝдісны воысјас вылѝ. Бојецјас вічыысісны команда.

Лыжнікјаслѝн кылѝнын лыж шаргѝмыс, воѝны вічыыстѝг. Казакјаслѝн воѝза воѝјас судѝісны лыжнікјасѝс, сувтисны, јуасѝны.

— О-г-о-н!—чорыда горѝдіс Савелјев, і белѝјас здрѝгнітісны. Пулемјотјас којыштисны свіечѝня. Сѝмын дас кымын вѝла удітісны усјыны асывлаы...

Краснѝј бронепѝезд. „М. В. Фрунзе“ тупкіс шын петан трубаѝ; нѝжјѝнік гѝгылтчіс асывлаы, кѝні кыліс „Колчак“ бронепѝездлѝн лысѝм. Бронепѝезд воѝвылас гѝгылтчіс релс тыра платформа. Бронеплошцадка вывсаы чурвісісны даскык фујмаа кык пушкалѝн ыырвомјас. Суса візѝдісны „номерјас“; со, чу кылаы петѝм бѝрын налы тыдовтчіс „Колчак“ бронепѝезд. Сіјѝ зіла чѝвтало снарадјас краснѝјас фронт куза. „М. В. Фрунзе“ бронепѝездлѝн лылѝмыс налы вѝлі сещѝм-жѝ вічыыстѝмѝн, кычі сез јенежсаы чорыд гым. Первој снарадјасыс-жѝ інісны броневікѝ, віалісны сы днѝ чукѝртчѝм јѝсѝ, да „Колчак“ лысытѝг, воѝсастѝг гѝгылтчіс. Панікаын пышјисны колчаковејас.

Штабс-капітан Макаров пыріс аслас штабѝ, дрѝжжітана кіјасѝн бѝстіс телефоннѝј трубка.

— Господіні полковнік! Краснѝјас кышалѝны міјанлыс село. Казакјасѝс віісны. Лыжнѝј ротаѝс бырѝдѝма. Вістав, мыј вѝчны?

— дурак! Скѝфіна! Кѝні вѝліні ачыд, мыј узін?—кылѝ горзіс полковнік, сесса јуаліс:—Уна-ѝ лыдыс краснѝјаслѝн?

— Сурс віт кымын, господіні полковнік. Пулемјотыс лыдтѝм.—Сіјѝ тірзіс, бергаліс места вылас, візѝдіс ѝшынѝ, оз-ѝнын пырны штабѝ краснѝјас.

4. Ударнік № 8.

— Но, мыј те дні кѝсјан вѝчны?— бара јуаліс полковнік.

— Отступајтны, господіні полковнік. Мѝдног—сгінітам.

Та кадѝ ывласаы кыліс „ура“ горзѝм. Сіјѝ шыбытіс телефонсѝ да укѝдчіс ѝѝсѝ телефоніст бѝрса.

Александровск село вѝлі краснѝјасѝн кышалѝма быд дорсаы да белѝј салдатјасѝс лоі бѝстѝма пленѝ, раінічѝмјасѝс пырталѝма керкајасѝ.

ѝні чукѝртісны крестанскѝј подводајас раінічѝмјасѝс нуѝм вылѝ. Најѝ чукѝртчісны вічко площаѝдорѝ, кѝні коміссар ѝенін сорнітіс крестанакѝд. Пѝрыс јамшцікјас чорыда јорччісны белѝјас вылѝ. ѝенін дорѝ матыстчіс лащкѝсінік тушаа, кіссѝм куѝ дукѝса, зѝрмѝм паскыд тошка старік да јуаліс ѝенінлыс:

— Кычі тенѝ шуѝны, јорт?

— Иван Семјоновічѝн. А мыј?

— Сіѝкѝ со мыј, Иван Семјовіч! Ті шѝктанныд раінічѝм белогвардејецјасѝс нуны лазаретѝ. А ме шуа: віавны најѝс колѝ. Кор белѝјасыд воісны міјан сіктѝ, пыр-жѝ кутісны грабітны. Ме орѝд пырісны вітѝн, кутісны корны жарітѝм јай, выј, колк да пѝжны јѝв, кодјасѝс ме ачым важѝн-нін ег аѝзыв. Сесса асныс пырісны гѝбѝчѝ да мыј сурі, ставсѝ петкѝдісны. Корвісны амбар клуч дај сетыс ставсѝ нуісны. ѝні олам шыјѝн.

— Ез-кѝ вѝјтны, сіјѝ бур-на-да!— татчѝ содтис мѝд, гѝрдов тоша старік.—Міјанѝс кѝзајкакѝд кыкнанымѝс нѝјтісны. А јуавсѝ: мыјыс? Атѝѝ ті-јанлы, јортјас, мездінныд став гѝл олысѝ. Купецјас да поп-ѝак јурјассѝ кушѝма лептывлісны, бытѝѝ ыжыд пражнік воѝма—міча паскѝмасѝмаѝс. Грѝѝтіѝны-нін вѝлі.

дыр да унатор јылыс сорнітісны мужікјас. Коміссар ѝенін кывзіс најѝс да шуіс:

— Јортјас! Воас кад—вѝчасны ставсѝ, а дні колѝ нуны раінічѝм белѝј салдатјасѝс кѝрттуј станціја вылѝ. На пѝвсын-ѝд унаѝн емѝс сещѝмјас, кодјасѝс мырѝдѝн да пѝрјалѝмѝн бѝстісны белѝј арміјаад, ко-

лө бурдодны најс да вiставны мiанлыг целнымс, i најö гөгөрвоасны асгыныс ылавломнысö.

Жамшикјас разöдчисны.

Савелјев аслас штабон вескалис буреш сiјö керкаб, кöни вöли белö-јаслөн штабыс. Пыригас ақис телефон аппарат да ускöдчис трубка дорас, бостис трубкасö кывзыштис. Оз кыв. Бөр пуктис трубкасö да кутис личкыштавны позывнöй кнопкаас. Телефон ужалис. Кодкö мöдис звöнитны. Савелјев бостис трубкасö да жуалис:

— Алло! Коді корö?

— Васа, те?

— да. Мыј колö?

— Вајлы штабс-капитан Макаровтö!..

— Коді корö?

— Полковник Ференговскіј.

— Зік пыр,—трубкасö пуктывтöг горöдис:—Господин капитан! Тенö корö господин полковник!

Минут мытi жуöртис:

— Сета трубка господин капитанлы.

Савелјев вежис гөлөссö да мöдис сорнитны:

— Кывза штабс-капитан Макаров.—Мыјкö-тај-нö гөлөсыд тöдтöм?

— Лөб тöдтöм, господин полковник. Муртса удитi кутны баталјонс, мöдлисны пышјыны. А öни контр-атакаөн бөр вöтлим краснöй-јасб.

— Михаил Павлович!—радпырыс жуалис полковник.—Уна-ö вiсны јöзтö?

— Уна, господин полковник. Казакјассыд öтдор, зоннас лыжвöй ротаб, дај мукöд ротасыс вел уна,—стöчсö ог-на тöд. Навернö краснöй-ыд мöдас вылыг наступајтны. Кора отсöг.

— Отсöг?... Тi сераланныд, капитан Макаров. Тед бура тöдса, мыј 3-öд баталјон мунис кöрттуј куқта. 4-öд баталјон—Фирсово сiктö. Öни менам тан выныс абу. Татчö-кö воасны краснöйјас, мiанöс бостасны костöг. Приказывајта: краснöйјасö сiктö не лезны. Отсöг пырыс-пыр оз ло. Но Чајковскіј станцијасаң öни петöма Пепелев нiма бронепоезд. Сiјö-кö оз вермы отсавны, лөб

сöкыд ставнымлы.

Друг полковник, кылö, чорыда јорчыштис, сеса вiсталис:

— Менö кышалисны краснöйјас! Ысты öтi рота!

— Ага, сурин, банцит!—Сек сöмын вiстасис Савелјев.—Тајö краснöй командир текöд сорнитö.

Полковник шыбытис телефоннöй трубкасö. Савелјев куснасöмөн сералис да ошкис Малышев јортöс, кодi удитöма-нин мунны аслас отр'адөн да кышовтны Кулига сiктöс.

Тајö сералигас пырисны Зенин да Камскöй полкса баталјоннöй командир Лебедев аслас комиссаркöд.

Савелјев вiсталис јортјасыслы белöй полковниккөд бесөда јылыс. Најö зев јона сералисны.

Но полковник пленö ез сурöдчы. Помтöг јорччöмөн сiјö котöртис Кулига сiкт мышкö, кöрттуј станцијаланö, мед ақыны Пепелев нiма бронепоезд да сысаң лылыны Кулига сiктö, кытчö öни воисны краснöйјас. I некымын час мытi гырыс калiбра снарадјас жуғлисны поспи керкајас, вiалисны мирнöй јöзсө да скöт; олысјас керкајасыс ускöдчисны улыч вылö. Горзисны челафјас, нывбабајас, пöрысјас. Снарадјас сөд столбөн лепталисны лым сора му. Регыд сiкт кутис сотчыны. Кык час мытi колисны сöмын кöстерјас да сотчыс столбјас, сiркурыд сотчöм дукөн да лöзов щынөн тырис Кулига сiкт.

Зев еша јöз да скöт спаситчис адскöй бi улыс.

Колыс крестана вöзјысисны Малышевлы добровольнö Краснöй армијаб. Малышев најс ыстис Александровскö, Савелјев да Зенин дiнö.

I Савелјевлөн штабыс тырис позтöг колыс Кулига сiктса крестанаөн. Најö вöзјысисны Краснöй армијаб:

— Бост мiанöс, командир јорт. Мi кöсјам вöзс мынтыны белöй бандалы. Честнöја кутам служитны гөлјас дор сулалыс Краснöй армијаын. Вöзјысысјас пiын вöлины щöщ кујим ныв, дассiзим арöссаң кыч арöсöз, да кык четiнка—öтыс 13 арöса, мöдыс 15 арöса. Тајö четiнкајасыс колöмаб бат-мамтöг, сiрöтајасөн. Бат-мамсö вiсны тајö ког дырјi.

Савельев зев дыр віқдіс ҫетінка-јас вылѡ. Најѡ вѡліны нерѡс-на, кызі тувсовја љеторос, но корісны бостны арміјаѡ-жѡ.

— ҫаҫа, бост мијанѡс! Ми бат-мам пыҫҫи кѡсјам воѡс мынтыны. Бура кутам служітны.

— Ладнѡ, піукјас, боста. Кызі овныд тіјан?

— Нежданов кыкнаннмлѡн,— воча вііс 13 арѡса ҫетінка.

— А нїмјасныд?

— Менам Ваҥа, а сылѡн Кола,— бара вісталіс сіјѡ-жѡ ҫетінкаыс.

— Сің, Ваҥа да Кола, шуанныд? Ті кутанны служітны штабын. Ме тіјанѡс велѡда војујтны—врагјасѡс нѡјтны, а коміссар велѡдас, мыј вѡсна мі, ужалыс јѡз, тышкасам буржујјаскѡд. Мунѡ со есіјѡ јорт дінас. Сіјѡ—коміссар, вісталас, мыј колѡ вѡчны тіјанлы. А ті, ор'олјас,—вісталіс нывјаслы Савельев,— мунѡј пулемјотнѡј командаѡ, Лохтін взводѡ. Сіјѡ зев бур старік, коммуніст, рабочѡј.

Коміссар ҫенін рытѡзыс пукаліс ҫетінкајаскѡд, тѡдмасіс најѡ важ олѡмѡн да щѡщ велѡдіс, мыј ковмас вѡчны налы.

...Квајт час рытын Ваҥа вѡзјысіс поп орѡдѡ уҫны. Ічѡтїк тушаа, паскыд да куҫ јурсі-тошка, муҫер сінјаса поп дыр віқдіс Ваҥа вылѡ да јуаліс:

— Те кытыс, ҫетінка?

— Ме Кулҫа сїктыс, Оҥѡ Олѡшлѡн пі,—жугыла вочавііс Ваҥа.—Міјанлыс, оҫец Геннаҫїј, сїктѡс талун сотісны, бат-мамѡс віісны, ме кылі ѡтнам, лунтыр-на шыг.

— Сің, піук. Тѡда бат-мамтѡ, бур јѡз вѡлісны. А мыјла те вескалін татчѡ?

— Ме уж корса, оз-ѡ кодкѡ бост кынѡмпѡтыс кѡт.

— Сің, сің, бур пі,—шуіс поп да бергѡдчіс попаҫфалаҥ.

— Верд, матушка, ҫетінкасѡ да мед уҫас мијанын.

Сесса сіјѡ Ваҥаѡс малыштїс јурѡдыс, јуаліс нїмсѡ да тѡдѡ-ѡ молїтвајас.

—Молїтвајассѡ тѡда, баҫушко. Ме кык во велѡдчі.

Поп ѡтї-мѡдтор јуасіс нѡшта да сы

бѡрын попаҫфайскѡд пырісны жырјѡ.

— Аҫқѡмтор тајѡ, матушка, јенлѡн ыстѡмтор,—попаҫфайслы вісталіс поп.

Муртса уҫтїс водны Ваҥа, поп керкаса пыщкѡс жырјыс ѡтїѡн-ѡтїѡн кутісны петавны јѡз. Пѡлат јурјывыс занавескасѡ муртса лептыштѡмѡн Ваҥѡ тѡдмѡдіс мунысјасѡс. Ставыс вѡліны Александровск сїктыс купечјас да озыра олысјас. Ез тѡд сѡмын ѡтї мордѡс, кодї вѡлі тупкысѡма палто воротнїкѡн. Кабаладн ежѡм сҫенын шарѡдчісны тѡрѡканјас. Ваҥа мѡвпаліс. Ваҥалѡн војыс коліс уҫтѡг. Кызі ескѡ буржыка выполнїтны коміссарлыс щѡктѡмсѡ да не ѡшїбітчыны кывјасѡн? Тајѡ мѡвпалїгѡн Ваҥалы кыліс паччѡрлаҥын шѡпкѡдчѡмѡн сорнїтѡм. Каҥ моз Ваҥа кысгїс паччѡрлаҥ, пѡлат пѡвјасыс ҫуртѡны-да унаыс сувтовкерліс. Бѡрын-нас кысгїс пѡлат брус куҫта. Сѡлѡмыс чеччаліс. Бытѡ кѡсјіс петны морѡс пыщыс. Паччѡрсаҥ пыщкѡс жырјыс кыліс сорнї, сорнїтїсны поп гозја.

— Сы бѡрса мі сувтѡдам слеҫїтны Лїҫаѡс, кутас-кѡ сіјѡ јакшајччыны большевїкјаскѡд, војнас віам дај гуд,— вісталіс поп.

— Ме ногѡн сіјѡ зев-на том, нїнѡмна оз гѡгѡрво. Сіјѡс поҫѡ бура іспѡлзујтны, унжык сѡм сетны кѡсјѡмѡн. Сыкѡд колѡ мелїа сорнїтны, бат-мамсѡ частѡжык каҫтывлыны, ассѡ пі вылѡ бостны, а бѡрас поҫас вѡтлыны, кор ҫелѡыс артмас. Ме ногѡн сің,—кыліс попаҫфалѡн гѡлѡс.

— Вернѡ. Сіңї і вѡчам. Ме вот јона пола Сїбірцевыс, сіјѡ вермас вузавны аслас термасѡмѡн, зев нервнѡј. Ме-пѡ ог жалїт ассым керкаѡс нї лолѡс.

— Оз-жѡ-ѡд,—ѡлѡдіс попаҫфа.—Сіјѡ-ѡд сек скѡрысла сің шуіс.

Поп, кылѡ, нѡшта-на мыјкѡ сорнїтїс, но Ваҥалы дугдіс кывны. Пѡлатѡ мунѡм бѡрын сіјѡ дыр мѡвпаліс, кызіжык сіјѡ мѡдас ассѡ кутны поп ордын, мед најѡ сіјѡс ез гѡгѡрвоны да мѡдісны став гугаторјассѡ віставлыны.

Асывнас поп гозја Ваҥаѡс пукеѡдісны чај јуны гѡрд јурсїа, куҫ сін-

ту]. Ме тѡда татчѡс местајассѡ,— шуіс Вана.

— Но вот, сіңкѡ бур, фіта. Кор аңан, сещѡм тујсѡ, меным вѡстав пыр-жѡ; сек вѡстала, мыј колѡ вѡчны.

Вана іслаліс шор логті лыңѡн, шор куңтаыс кајліс војлан вѡрдорышѡзыс да мѡвпаліс, кыңи ескѡ та јылыс вѡставны коміссарлы.

Бѡр воігѡн сіјѡ паныдасіс Колакѡд вѡчко плѡшщад дорын, Вана зев гуѡбык вѡсталіс Кокалы поппыс горнісѡ да шѡктіс вѡставны коміссарлы.

Кор Вана воіс поп ордѡ, сек аңгіс, мыј поп бурещ гѡжѡ. А кор аңгіс Ванаѡс, лептіс јурсѡ. Сылѡн сѡңјасыс быттѡ војварышлѡн југјалісны.

— Но мыј, піук, аңгін ен?—јуаліс поп.

Вана мырдѡн нуммуніс да збоја вѡсталіс:

— Аңгі. Шор куңаыс кајлі вѡр дорышѡзыс. Лыңѡс гуалі лымјас, бѡрѡи кежлѡ.

— Молодеч, фіта,—радпырыс шуіс поп да воңѡ ыжыд надејабѡн вѡсталіс:—Мі, фіта, текѡд лоам бур јѡз вѡсна геројјасѡн, кујам-кѡ пѡртны олѡмѡ планнымѡс. Міјанѡс сек тыртасны зарніѡн, сетасны георгіјевскѡј крестјас.

— Кор-нѡ, батушко, Фірсовад ме муна?..

— Гашкѡ полан-да?

— Ог,—збоја вѡчавігіс Вана.

Сесса поп јуасіс, аңгылісны ез Ванаѡс часѡвѡјјас, да кодыр тѡдмаліс, мыј абу аңгылѡмаѡс, сек шуіс:

— Бур сің-кѡ. Оні мун шојччыны, фіта. Ме мыј, сурѡ гѡжышта.

Рытнас чай јуігѡн поп гозја Ванаѡс бара-на зев јона гѡсѡтѡдісны, дугдывтѡг шыалісны дона піѡн.

Сесса поп пыртіс Ванаѡс пыщкѡс жырас да дыр вѡсталіс, кыңи колѡ мунны і мыј вѡставны кывјѡн белѡј начальнікы.

Пызан јѡрыс перјіс пакет да сетіс Ванаы.

— Но, господѡ тенѡ благословітас ыжыд бур фелѡ вылѡ, піук.

Ванаѡс кинас кресталіс поп да шѡктіс оқышты кыз рушку воңас бша-

лыс крестѡ. Ачыс сорнітіс:

— Кланітча, шу, господѡ Іисус Крістос нѡмѡн, честѡн пѡртны олѡмѡ свјатѡј фелѡ.

Вана вѡчіс ставсѡ, мыј шѡктіс поп. Ванаѡс колѡдісны керкаыс ставѡн.

— Батушко да матушка, енѡ петѡ ме бѡрса, мед-жѡ оз каңавны јѡзыс,—вѡсталіс Вана, і поп гозја нѡмкода кывзісны да шензісны Вана вежѡр вылѡ. Вана каң моз леччіс посвоңсан кѡлчѡ пос вылѡ да нѡжјѡныкѡн востіс кѡлчѡ ѡңѡссѡ. Ывлаыс вѡлі пемыд, кѡзыд, јенежсѡ вевттѡма пемыд кымѡр. Оградаті муігѡн кок улас зуртіс лым, калітка ѡңѡс дорѡ воѡм бѡрын нѡжјѡнык лептіс голскансѡ да востіс калітка ѡңѡс. Уліч вылын вѡлі лѡн, некод ез тыдав. Муртса уфітіс сіјѡ петны улічѡ, друг мышґаныс сіјѡс кодкѡ кутіс. Вана тракнітіс, но ез мын.

— Вана!—нѡжјѡнык кодкѡ шуіс мышґаныс. Вана тѡдіс Кокалыс гѡлѡс.

— Мыј јѡталан? Кушѡма повзѡдін. Таңнад те верман вузавны менѡ.

— Ог. Менѡ ыстіс коміссарыд, медпѡ пыралас ме ордѡ. Ме тані кынмытѡң-ын сулалі.

— А сені Сібірцевыс абу?—јуаліс Вана.

— Абу, некод абу. Ѳтнас коміссарыд.

— Сің-кѡ, бур.—Кѡтѡрѡн муісны штабѡ кык друг.

Коміссар дорѡ пырѡм бѡрын Вана бостіс шапкасѡ, вѡңаасіс коміссаркѡд. Коміссар чеччіс улѡс вылыс, локтіс Вана дінѡ, малыштіс јурѡдыс да јуаліс:

— Но, мыј, чекіст, кың фелѡнды?..

— Нѡжјѡнык, коміссар јорт. Танѡд кѡңаиныс ыжыд враг міјан.

— Но, но. Те збылыс лѡбмыд чекіст код. Вана, ме тѡда коді тан кѡңаиныс.—Вана перјіс зѡпчыс пакет да шуіс:

— Аңған, тајѡ мыјѡн дукалѡ?..

Коміссар нуммуніс, меліа вѡѡдліс Вана вылѡ, унаыс сіјѡс муртыштіс сѡңјаснас да топыда сывјыштіс:

— Ок те, герој!..

Сесса пукіс пызан сајѡ да каран-

даш жынас вогтіс конвертсѳ, мѳдіс лыѳфыны. Ачыс нуммуніс. Ваѳа жуаліс:

— Мы, коміссар јорт, лѳсалана абу?—

— Н-н-да, молоѳеч, Ваѳук. Те ге-рој, ог вунѳд тајѳ.

Сіјѳ лыѳѳіс помѳзыс поплыс гіжѳдсѳ, кѳн вѳлі гіжѳма: „Свјатѳј Россіјаса высокопревосходітелстволы да хрістолубівѳј воінстволы мі, Александровскіктыс пастырјас, купечјас да став озыр јѳз, котыртім тајѳ лунјасѳ сојуз, кодлѳн могыс—мездыны свјатѳј Россіјаѳс болшевікјасыс, антіхрістјасыс да гѳл стабуныс, кодјас мырдѳалѳны озырјаслыс властсѳ, ембурсѳ да тупкалѳны вічкојас. Міјан сојузын дасквајт морт. Міјан ем кык јашщік бомба да мукѳд дружіе, кодѳс коліс міјанлы капітан Макаровыд. Мі віччысам тіјанѳс, бур јѳзѳс мездысјасѳс, кычі пасхаѳс. Тајѳ гіжѳдсѳ мѳдѳда ѳві ѳетінка сѳрыс, кодѳс мешуі аслам піѳн. Сіјѳ честнѳј сірѳта, колѳма баѳ-мамтѳг. Сы сѳрыс јубѳртѳј пісмѳѳн, кор воанныд, мі чукѳртчылам да јуклам, кодлы мыј вѳчны. Міјан план: краснѳјлыс штабсѳ арестутны, пулемјотјассѳ жуглыны. Штабыс сулалѳ міјан сојузса шлен ордын, но заводітам сек, кор тіјан лѳѳ первојја лыјѳмјас. Воѳј сет, кыт індас менам пі, сіјѳ бура тѳдѳ тужјассѳ.

Копрасам тіјанлы ставѳн, віччысам індѳд болшевікјаскѳд да гѳлјаскѳд тыш заводітѳм куѳа. Свјашщенік Маслов. Пукта та дінѳ сојузса шленјаслыс спісок“.

— да, Ваѳук,—кыпѳдіс јурсѳ ѳеніс,—зев бур. Пуксы шојчышт.

Мыјнѳ гіжѳма сетчѳ, коміссар јорт?—жуаліс Ваѳа.

— Та жылыс, Ваѳук, вістала мѳдыс,—шуіс ѳеніс да зіла мѳдіс перепішітны пісмѳсѳ, а бѳрыннас бѳр сујіс канвертѳ да клејітіс, сесса бѳр сетіс Ваѳалы да шѳккітіс нуны белѳјаслы.

— Те—револуціјалѳн пі, ен болтајт кывјаснад, попыдлыс кывјассѳ вістав стѳча. Бѳр воігад пырав татчѳ. Ме шѳкта, мед міјан часѳвѳјјас оз кутны тенѳ. Гѳгѳрвоін?

— Стѳча гѳгѳрвоі, коміссар јорт. Вѳча сіі, кычі коранныд ті.

Коміссар сывјыштіс Ваѳаѳс, окыштіс да шуіс:

— Вѳч, Ваѳук. Воѳѳс мынты гадјаслы баѳ-мамтѳ віѳм пыѳѳі.

Ваѳа петѳм бѳрын коміссар ѳеніс дыр ветлѳдліс жѳж куѳа. Сіјѳ кабраліс кісѳ, сесса мурѳстіс:

— Пеж гагјас! Со мыј најѳ кѳсјѳны вѳчны; но народлѳн выныс ыжыд. Кутанныд каѳтывлыны немтѳ агныд дај челаѳыд. Сојузјас ковмѳма...

Пыріс отрадѳн командужтыс Савелјев. Сіјѳ сувтіс ѳѳѳс дорас да дыр віѳдліс ѳеніс вылѳ, сесса жуаліс:

— Мыј лоі? Мыјла сещѳм скѳр, Іван Семјоновіч?..

ѳеніс індіс пызан вылас кабала вылѳ:

— То, лыѳѳѳј, мыј гіжѳма сетчѳ.

Савелјев гырыс восколѳн муніс пызан дорѳ, пуккіс улѳс вылѳ да бумага-сѳ лыѳѳѳм бѳрын жуалѳмѳн віѳдліс ѳеніс вылѳ. ѳеніс вісталіс Савелјевлы ставсѳ, кычі вѳлі ѳелѳыс. Савелјев мурѳстіс, зымкнітіс кулакнас пызанас да піпырыс шуіс:

— Гадјас!

Вата код лым жежыд шебрасѳн ѳт-моза шебралѳма мусѳ. Но сѳд пемыд војѳ сіјѳ кажітчѳ рудѳн. Јенежыс вѳлі руд-жѳ, кымѳра. Лѳн. Муртса кылыштѳ лыѳлѳн шаргѳм. Бѳрѳ колѳ лыѳ туж. Ваѳа пѳсалис-ніс; сіјѳ ѳні муніс посні кустјас пѳвстті, а возынжык муртса тыдаліс пожѳма вѳрлѳн мыгѳрыс. Ваѳалы тѳдса тајѳ вѳрыс, челаѳкѳд сіјѳ унаыс воліс татчѳ. Тајѳ вѳрыс вѳлі Фірсово сіктван верст сайын.

Фірсово сіктлаѳ матыстчѳм бѳрын Ваѳа петіс туж вылѳ. Сѳлѳмыс терыба чеччаліс. Сіктыс муртса тыдаліс пемыдысла. Сіктын вѳлі лѳн. Ваѳа віѳдліс гѳгѳрбок да лыѳјассѳ сујіс лымјѳ, местасѳ пасыштіс. Сіктѳ матысмігѳн горѳдісны:

— Сулав! Коді воѳ?

Ваѳа чујміс, сувтіс, оз-і вѳрѳдчы, сѳмын јурнас бергѳдлѳ: корсѳ, коді сіјѳс сувтѳдіс.

— Кіјастѳ лепты!—бара кыліс горѳдѳм. Ваѳалѳн лыбісны кіјасыс, сіјѳ медсасѳ поліс лыјѳмыс. Пошѳс

динсаң воіс шынепа морт, кіас чур-гөдөм винтовка тыдаліс.

— Те коді?

— Морт, он-өмөј ақы, — збоја вочавізіс Вапа. — Менө мөдөдісны татчө Александровскөјсаң.

— Коді мөдөдіс?

— Менө мөдөдісны пісмөөн да шөктісны сетны начальниклы.

— А, но, көн пісмөыд?

— Те абу началнык, теd ог сет. Шөктісны сетны кіас началныкыслы; ну менө сы дорө.

— Те кодлөн ташөм збојыс?

— Свјашщенныклөү пі.

— Сікө мунам, — шуіс часөвөј.

Штабыс белөјјаслөн сікт шөрас, віж краскаөн мавтөм обшівајтөм керкаын. Салдаткөд Вапа пыріс первој жырө. Свежурнөјыс вісталіс полковныкысылы воісө, і Вапаөс лезісны полковнык жырө. Вапа ақыс пызан сајын пукалыс өдө кыз мортөс. Сіјө вөлі зашчітнөј рөма френча, зарны погонјаса, зев југыд кіјјаса, ыжыд өдө тошка, вывланө чургысөм усјаса.

— Ваше высокоблагородіе. Вајөді фетінкаөс, пост вывсаң, воө Александровскөјсаң да шуө ваја-пө пісмө началныкыдлы, — вісталіс салдат. Полковнык сылы шөктіс петны, а Вапалы шуіс:

— Лок татчө, піук. Пісмө-пө вајөмыд?

— Вајі, госпоін. — Вапа кутіс перјыны палто тепыс пісмө, сөсса сетігас-нын шуіс:

— Папа шөктіс сетны сөмын началныкы кіас, көт-пө лыјасны, ен сет некодлы. А селосы петігөн-көпө кажаласны, кутасны сувтөдны краснөјјас, талышт-пө лымјас, а ачыд век воө мун. Ме воі лычөн гусбнык, некод ез ақыы.

Полковнык шенчыштіс Вапа суслун куза, сіјө ошкыштіс да шөктіс пукалыны, а ачыс мөдіс лыдфыны.

— Молодеч! — пісмө лыдфөм бөрын шуіс полковнык, сөсса јуаліс:

— Кызі тенө шуөны?

— Вапаөн.

— Зев бур, Вапа. А те он төд, ува-ө краснөјыс сіктад?

— Мыкө-тај ветлөдлөны уна код-а,

лыдсө ог төд, меным ез віставны.

— Тенө ез ақыыны воігад?

— Ез. Ме гусбнык шор логтыс кајі вөр дорас, сөсаң вөр пөдөныс пыр воі татчө.

— Замечательнөј разведчік! — горөдіс полковнык. — Бура служіт, наградіта сікт бостөм бөрас.

— Ме сөдөмсаң служіта, госпоін. Сөмын өті тор кора: өдөжык бөрысты!

— Ен шогы, дона пі, ставсө лөб вөчөма, ас кадө мунөмыс ен пов; текөд мөдөдө 4—5 салдатөс да најөс төдмөдан сіјө местанас, кыті воін.

Вапалы дыр вічысны ез ковмы. Регыд пөлучітис сургучөн печатајтөм пакет, бостіс да зөбіс палто тептас. Полковнык мыкө-дыра вісталіс Вапалы пель дорас. Сөсса Вапа мөдөдчіс. Нөл салдат, лычтөмөс, Вапакөд воісны шор логө леччан вөр дорышөз да сувтісны, мөдісны вічөдны, оз-ө кутны Вапаөс.

Вапа төвныр моз ісковтіс горув, сајаліс логас.

Вапаөс часөвөј төдіс да лезіс пырны штабө. Коміссар бурещ уыс пызан сајса фіван вылын. Сіјө абу і пөрчысөма, гөрд ыжку пасыс сөмын кіјјассө разөма, јур улас пунктөма кушөмкө важ палто.

Ордінарец Шурка мыкө гіжіс пызан дорын, улөс вылө пукөмөөн. Вапаөс ақыс да јуаліс сіјөс:

— Мыј војнас шлајччан, он уз?

— Учөмнад фелөыд оз артмы, — зев серјознөја шуіс Вапа. — Ме коміссар дінөзыд.

— Учө, — нөжөбныкөн шуіс да чуңнас індіс пызан сајө ордінарец. — Муртса водіс.

— Менам зев важнөј фелө ем.

— Ог сафмөд. Аскі воы. Сіјө кык вој-нын ез уылы, — вочавізіс ордінарец.

— Аскі лөб сор, төварыш, колө өніжө.

Венчгөн налөн гөлөсјасныс лоіны горажыкөс да фөнін сафміс.

— Вапа, те? — шуіс коміссар да матыстчіс Вапа дінө, а ордінарецлы шөктіс петны. Вапа чөва палтосыс перјіс сургучалөм конверт да сетіс коміссарлы.

Комісар малыштіс Ваһаӊс јурӊыс:

— Молодец, те герој.—Сегса вәрӊӊс сургучсӊ.—Мі вьлӊс вӊчам попылды,—вӊсталӊс сӊӊ. Ваһа вӊсталӊс сылы ставсӊ, кызі вӊлі делӊыс.

— А суран-кӊ да пакетӊ-кӊ ковмас талыштны лымјас, вӊстав-пӊ кывнад: воам вьл во паныд, стӊч војшӊӊрын. Вьл восӊ-пӊ празнујтам тӊјан сӊктын.

Сегса комісар вӊсталӊс, мыј ковмас вӊчны Ваһалы.

— Војнас налӊн лоӊ собранӊје,—вӊсталӊс җеһнӊ. Поп керка дӊӊӊ ме ыста Колаӊс. Чукӊртчӊм бӊрас те аҗы да петавлы сылы вӊставны. Гӊгӊрвоӊн?

— Гӊгӊрвоӊ, комісар јорт!—вочавӊзӊс Ваһа.

Поп орӊӊ Ваһа воӊс 5 час асылын, декабр 30-ӊӊ луӊӊ. Поп гозја вӊлі уӊӊны-на, дыр ез востыны. Кынмытӊзыс грымӊӊчӊс Ваһа. Сегса коркӊ петӊс попадӊа да јуалӊс:

— Коди сен зымӊӊчӊ?

— Ме, матушка,—вочавӊзӊс Ваһа.

Кӊлчӊ посјас, кылӊ, җуртӊсны. Попадӊа мыјкӊ вомгорулас бормочӊтӊс.

Вешјасан кӊрт калӊч голснӊтӊс восӊс, попадӊа тӊӊӊс Ваһаӊс да зев ме-ліа шуӊс:

— Кынтӊӊ-ӊӊ мӊ тенӊ, муса пӊ. Мыјла ен ӊшӊӊ торкӊӊ.

Керкаӊ пырӊм бӊрын Ваһа нӊртӊс воча кӊ, бытӊӊ зев јона кынмӊс. Тӊвјӊм бӊрын гуыс петӊм ош коӊ поп пукалӊс пызан сајын да лыдӊс Ваһалыс вајӊм белӊјјасан лӊст. Поплы воча мӊдар пызан дорас пукалӊ попадӊа, сӊјјасӊ оз вештыв поп вьлыс, бытӊӊ вӊчысӊ шыг пон кӊҗанлыс кусӊк. Поп асыс нӊмкоӊсӊ кутны ез вермы. Сӊӊ сывјыштӊс да оқыштӊс Ваһаӊс.

— Но, матушка. Со-ӊӊ мӊјан пӊыд кушӊм ыҗыд делӊ вӊчӊс. Вьл во кутам празнујтны образованӊӊ бур јӊзкӊӊ. Толькӊ колӊ чукӊртчывны аскӊ, сорнӊтыштны.—Попадӊа пернапасасӊс, сегса шуӊс.

— Колӊ вӊставны Сӊбірцевлы, мед Ваһалы лӊсӊӊас бур палто да костюм.

— Ғерт-жӊ, ғерт-жӊ, матушка.

Ваһа мунӊм бӊрын комісар пыр пукалӊс пызан дорас, мӊвпалӊс, кызі бурҗыка пасвартны тајӊ контрреволюцӊӊӊ заговорсӊ. Пыріс Савелјев. Аҗыс комісарӊс пукалӊмӊн да сувтӊс порог дорас: мунӊгас-на муртса водӊс, а бара-һнӊ пукалӊ. җеһнӊ бергӊӊчӊс Савелјевлаӊ. Сылӊн чужӊмыс вӊлі зумыш, уӊтӊмла гӊрдӊӊӊм сӊјјасас ӊзӊс решӊмогт.

— Иван Семјоновӊч,—шыагӊс Савелјев.—Те пулатӊг кулан таҗӊкӊн, мыјла он уӊ?..

җеһнӊ вӊсталӊс ставсӊ, мыј вајӊс Ваһа белӊӊ штабсаӊ. Најӊ сен-жӊ вӊчӊсны план, јуклӊсны вынјас, коӊӊс кытӊӊ ыстыны.

— Вага!—чукӊстӊс орӊӊнарецӊс Савелјев. Орӊӊнарец сувтӊс да јуалӊс:

— Мыј колӊ, командӊр јорт?..

— Кор став командӊрјасӊс асыным да Камскӊӊ полкса баталјонӊӊ командӊрӊс комісарјаскӊӊ. ӊнӊ-жӊ мед воасны, но гусӊн. Гӊгӊрвоӊн?

— Гӊгӊрвоӊ, командӊр јорт!

Командӊрјас чукӊртчӊсны ӊӊӊ. Совешчанӊје мунӊс делӊвӊја,—јуклӊсны вынјас. Ғекабр 31-ӊӊ вој кежлӊ шуӊсны ыстыны кык группа засадаӊ да бостны белӊјјасӊс лысӊтӊг. Заговоршӊцӊјасӊс кутны индысӊс ачыс җеһнӊ да та јылыс ез і сорнӊт. Весӊг ез сорнӊт, мыј сӊктын лӊсӊӊӊма заговор. А засада вӊчӊм јылыс ез шӊкты болтајтны.

Кӊкјамыс час рытын поп керкаын, пыщкӊс ыҗрјас, ыҗыд пызан гӊгӊр улӊсјас вылын пукалӊсны заговоршӊцӊјас. Поп шьлӊӊӊма јурсӊ, мавтӊма јелејӊн, вьл пӊдрасныка, зев паскыд сосјаснас ӊвтӊмӊн вӊставлӊс белӊӊ полковнӊкыс јуӊр. Сылӊн морсас болтајтчӊс езыс чепа крест. Пызан улас заптӊма кык јашщӊк гӊррӊс англӊјскӊӊ ручнӊӊ граната, сӊзім карабӊн вӊнтовка сулалӊсны пельӊсас Ваһа крӊват помын. Ваһалыс нӊӊм ез јуавны, кӊт ескӊ сӊӊӊ пукалӊс сен-жӊ аслас крӊват помын. Сӊӊ кыӊӊӊс кад да гусӊнӊк петӊс керкаыс, нӊжӊӊнӊк востӊс кӊлчӊ ӊӊӊсӊ, сегса воротасӊ. Сӊӊ вӊлі сӊгеч дӊрӊм кеҗыс, кӊзыдыс чеплалӊ јӊсӊ. Ваһа

котортис мыҥ выныс штабб. Пыриг-мозыс і висталис:

— Комиссар јорт, чукортчисны поп ordad дасквајт морт, мунд собраније. Ен җевајтб. Ме муна, а то каҗаласны,—ускбдчис Вапа бдр бҗдсб, комиссар весиг ез удит ни бти кыв шуны. Комиссаркбд кыз морт мбдчисны поп ordб. Поп ворота воом ббрын комиссар шбктис пырны шытбвтбг. Вапа бара-нын вблі керкаын, бҗдсјассб колис восббн. Купеч Сибирцев јуклб кывкутбм, кодлы мыҥ вбчны војшбр воигбн. Попадфа зев важнбја гыравывчбма, чужбм бокас пуктбма кјјассб да виббдб Сибирцев вылб. Поп шылбдб тошсб вескыд кинас, вожбдб бтмбдарб шбрсаыс.

— Руки вверх!—друг горбдис комиссар. Скрабин чургбдбма зарада пулемјотсб:

— Вбрбдчаннуд-кб, шырышта!

Попадфа повббмысла уеис жожб, мукбдыс кынмисны местааныс, кјјас лептбмбн.

— Шоббј!—чорыда горбдис комиссар.

Вапа indic пызан улб. Красноармејецјас шобисны заговоршчкјјасбс, кыскисны граната тыра јашчкјјас, бостисны винтовкајас пельбссыс. Попадфа вылб красноармејец кистис кбзид ва ведра, сјбд пыр-жб ырскбптис чеччис. Вит минут мысты банбйтјас пукалисны Сибирцев керкаын, краснбјјас штабын, часбвбјјас охрана улын. Бтибн корбмбн допроситисны җенин да Савелјев.

Асыв-вој. Александровскбјсаы ма-тын вбрдбрышас куза нуббдчбма краснбјјаслбн цеп. Војыс пемыд. Лбн. Оз кыв некушбм шы. Суга виббдчисны часбвбјјас асывлаы, кысаы должебс воны белбјјас. Сасбти час да комын минутын тыдовтчисны воысјас-

лбн сбдов рудббјас, набб воисны кыкбн-кыкбн. Горни шы ез кыв, тажк прбјфитисны часбвбјјас дорті морт кыксо гбгбр, но помыс ез-на і тыдав. Лызга дафјас вылын кыскисны „Максим“ пулемјотјас. Муртса уфитисны прбјфитны бстатки ббрја салдатјас, гымыштисны взрывјас ручнбј гранатајаслбн. Бтпырбд вбрсаы ускбдчисны атакаб „ура“ горзбмбн краснбј бојецјас.

Белбјјас шыблалисны винтовкајас, сулалисны кјјас лептбмбн. Полковник Соболев тирчис полбмысла, офицерјас чужбмбны тащбм виччыстбмыс. Нблсо белбј салдатбс офицерјаскбд бтщбщ лбі бостбма краснбјјасбн.

Офицерјасбс да полковникбс пыртисны штабб сек, кор вблі җенин допроситб куз јурсја попбс. Полковник Соболев сінкымувсаыс виббдчис поп вылб да шуис:

— Предайтин, гад!

Поп ез шыас. Вапа петис мбдар жырсаныс да сербктбмбн шуис:

— Воинныд, господин? Тенсыд гижбдтб сетбма адрес серти.

Полковник лбг җвер моз виббдчис сы вылб да локыс горбдис.

— Пон пи! Виччыс, суран-кб, бшбдасны.

Вапа сербктис:

— Не тенад вомбн кыжны шырјасбс. Ми тјјанбс бшбдам, а не ти, пеж озыр стабун.

Комиссар җенин сербктис. Заговоршчкјјасбс јуасигбн тыдовтчис: набб вблбмбны кбкјамыс озыр олыс, вит купеч, поп гозја да факбн. Допрос вбчбм ббрын мбдбдчисны бригадаса штабб, суфитбм вылб.

Вапабс сетисны Краснбј Знамя орббнбн награфитбм вылб.

ЛЕБҘЫ, СЫЛАНҚЫВ

С. ЈЕРМОЛЫН

ҶорҶав те да радујтчы,
Комі парма вөр.
Зарны Ҷірнад Ҷірдовтчы,
Паскыд Ежва шөр.

Кыпөдчы лөз јенежө,
Менам сыланкыв.
ЛебҘы ылөз, шондікөд
Вылын ворс да сыв.

Леб те сет, көн вашкөдчө
Зарны шепта һаһ;
Гажа кар көн кыпөдчө—
Кыпыд, мича, шаһ.

Москва карө, Кремль пыщкө
Жужыд поклон ну,
Со мыј дона Стаһынлы
Мелі кывјөн шу:

—Шудөн гажөн тырөма
Комі му і вөр.
Міжан долыд сөләмө
Радлуныс оз төр.

Кыпөдчы лөз јенежө,
Менам сыланкыв.
ЛебҘы ылөз! Шондікөд
Вылын ворс да сыв.

ШУД КОРГОМ

Олісны өті сіктын старік да старука. Налён вёлі кујім пі. Олісны вывті гёла.

Аззё старік: лоё став семјаён шыгла кувны. Мыј вёчны?

Кывліс старік, кор-на вёлі том, ді-вё коф лёсыд мојккыв—бытёкё кор-кё јуклісны јёз костын шуд. Ез вескав шудыс первојја чувашлы, кодсаң петіс чувашскёј јёзыс, сы вёсна, мыј сорміс сіјё—нікём кёмаліс.

І решітіс старік мёдёдны ассыс кујімнан пісё кујім туј куға шуд корсны.

Медічёт пісё шуісны Ендрі.

Муніс сіјё, муніс туј куға, воіс сешём местаёз, кёні тујыс кык вожён јукёё. Сулалё столб, а столбас—гіжод: „Вескыдыв мунан—ош дінё вескалан, шујгавыв мунан—ор’олёс азған.

Сыр мёвпаліс Ендрі, кущём туј куғта мунны. Шуіс мунны шујгаёдыс. Мёд луннас туј вылын мунігён воіс сіјё вёр дорёз, аззёс қірдалыс шонді, а шонді вылас пукалё ор’ол.

— Кытчё мунан, Ендрі?—јуаліс сылыс ор’ол.

— Муна вот шуд корсны, быріс вын шыгла корёмён овны.

Коріс Ендріёс ор’ол ас дінас да і шуд:

— Шудыд туј вылын оз туплас, сіјёс колё кужны бостны. Бост тајё зорсё да бергёдчы бёр. Паныдасас воча туј вылын теё ош. Кучкы ошкыслы тајё зорнас, поткёд кынёмсё, і уғас сес зарні кёрбкка. Кужан сіјёс востыны—азған шуд.

Кывзёс ор’оллыс Ендрі, вііс сіјё ошкёс, перјіс кёрбкка, востіс сіјёс, і чеччыштіс сетыс порё да ыж.

Муно Ендрі гортас, нумјалё: аззё

ассым шуд. Олыштёс Ендрі сіктын неуна—аззё: овны кёт коккыджык лоіс, а шудёз—ок, ылын-на.

Сумыштёс сіјё бара шуд корсны мунны. Аззёс бара ор’олёс, а ор’ол сылыс јуалё:

— Кытчё бара те, друг Ендрі, мунан?—Сіјё ставсё сылы вісталіс.

— Сіз,—шудё ор’ол,—вот тенид зор, бергёдчы те бёр, азған кёјінёс. Ві сіјёс, поткёд кынёмсё, уғас тенид кокјас улад кёрбкка. Востан кёрбккасё—азған ассыд шудтё.

Ендрі ставсё вёчіс сізі, кызі щёктёс ор’ол. Востіс кёрбккасё, а сес чеччыштёсны вёв да мёс.

„Вот вёлём кёні сіјё, шудыд“, мёвпаліс Ендрі да котёртіс гортас.

Оліс недыр сіктын—аззё: овны кёт коккыджык лоіс, а век-жё шудёз ылын. Сумыштёс сіјё бара мунны шуд корсны.

Бара паныдасіс ор’ол да вісталіс сылы, мыј век-жё-на сёкыда овсё.

— Сіз,—шуіс ор’ол.—Бергёдчы бёр, паныдасас руч. Ві сіјёс, і мёста вылас, кёні сіјёс бырёдан, азған сен ассыд шуд.

Сізі і вёчіс Ендрі. Самёј аслас сікт дорын паныдасіс сылы руч. Ендрі вііс сіјёс, віждё аслас сікт вылас да оз тёд сіјёс: тёдса сікт мёстаын—выл, дівё коф сікт, бур стрёјбасён, наң тыра амбарјасён, скёт тыра картајасён да коңушна-јасён, а медыжыд керкаас гіжёма гора кыв: „колхоз“.

Тағ гёль Ендрі, чуваш, аззёс ассыс шуд, кор вііс цар-ошкёс, помешшік—кёјінёс, кулак-ручёс.

А ор’оллён німыс, коді індаліс тујсё гёль чувашлы,—Сталин.

(Мојккывсё бостёма „Сталин в песнях народов СССР“ кыгаыс).

ЧАПАЈЕВ ЛОВЈА!

Чапајев вѡлі гордѡј да повтѡм, кѡт і прѡстѡј званіѡеа. Вір кістан воінаын, кодѡс нуѡдісны уна странајас-са—государствојасса буржујјас, Чапајев служітіс прѡстѡј салдатѡн. Повтѡм сіјѡ вѡлі, некодѡе ез повлы да шашканас ужаліс сізі, кызі черѡн ужалѡ бур плѡтнык: керыштас-кѡ, вескалас-нын. Таыс сылы генералјас да офіцерјас сеталісны уна пѡлѡс орденјас да лентајас. Сѡмын Чапајев ез вѡвлы сещѡм, медым бѡстны генералскѡј пѡдаркіјас.

А сесса, кор буржујјасѡс путкылтисны, кыліс сы јылыс Чапајев, чукѡртіс став салдатјасѡ да вісталіс ташѡм кывјас:

— Со мі, салдатјас, і свобѡдаѡ вѡѡдчім, і мујас асланыс кіѡ міјан мужікјас бѡстисны. Сіқ-кѡ кутам мі вѡзѡ војујтны алі огѡ? Вајѡ лушщѡ гортаным мунамѡј!

Сорнітисны салдатјас, бѡстисны ружјѡјасѡ, сумкајасѡ пельпомјас саяныс да і мунісны станціја вылѡ, гортаныс мунѡм могыс.

Ладнѡ, мунісны. Сені ыжыд војска, а вѡзвылас тѡдса генерал јежыд вѡв вылын, быттѡ пан пукалѡ, став кыз рушкуыс вевттысѡма орденјасѡн

— Кытѡ ті, салдатјас?—шуѡ генерал.

— Гортѡ.

— Кыз сіқ гортѡ, кор војна езна помас?—І сетѡ приказ ставлы петны да бѡр мунны.

Секі Чапајев сувтѡ да вісталѡ:

— Ен кывзѡј генералскѡј пѡрјасѡмјас! Свѡбѡда ѡні! Менсым кывзѡј! Ещаднѡе мі, бѡрынтчыны колѡ, сѡмын медым генералскѡј цепјасын не лоны.

Ладнѡ. Кызі шуіс Чапајев, сізі салдатјас і вѡчісны: мунісны генералскѡј војска дорыс.

А станціја вылын, кытѡ салдатјас лѡктисны Чапајевкѡд, аззысісны нѡшта мукѡд салдатјас. Гортаныс-жѡ мѡѡѡѡѡѡмаѡс. Мѡвпалѡны салдатјас: „Мунны оз поз, кыз-жѡ лоны?“

— Војујтны колѡ,—шуіс Чапајев,—кытѡз став буржујјасѡ да налыс генералјасѡ ог вѡтлалѡј. А војујтныкѡ ог кутѡј—міјанѡс нѡјтасны да свѡбоданымѡс пѡѡтасны. Вескыда ме сорніта, јортјас?

— Вескыда! Колѡ војујтны!

Салдатјас бѡрјисны аслыныс командірон Чапајевѡс. Сылѡн лоі војска: салдатјас дінѡ нѡшта работѡјјас да мужікјас локтисны. Чапајев лоі ыжыд краснѡј командірон. Но, і нуѡдіс сіјѡ тѡдса генерал вылѡ ассыс полкјасѡ. Тујвылас сылы мужікјас сетисны вѡвјас, пукѡдіс сіјѡ став салдатјасѡ вѡвјас вылѡ—дај мунісны! Чапајев первојѡ муніс бѡрынжык, а кор кутісны матысмыны генералскѡјјас дінѡ, усјасѡ гартліс, шапкасѡ пѡлѡстіс, шашкасѡ кыскіс, ускѡдчіс вѡзѡ да горѡдіс:

— Ме бѡрса!..

І разѡѡдісны му паста, скачітисны чапајевецјас. А Чапајев бергѡдчывлѡ бѡрвыс да зѡјмѡдыштѡ:

— Повтѡгжык! Сыланкыв!..

Сывны заводітисны—Чапајев раѡејтис сыланкывјастѡ,—да быттѡ пыр-жѡ вынјасыс содіны. Сіқ ыліг тырјі і лебчісны генералјас вылѡ. Наяјѡ пыр-жѡ повзісны: кытыс ташѡм војскаыс лоі? А генерал кыз сулаліс, сізі і кынміс, воштис біноклсѡ, а сесса пуксіс вѡв вылѡ, да пышјыны! А сы бѡрса і сылѡн став војскаыс.

Сіјѡ лунсан став генералјас кутісны тѡдны, кушѡм-сещѡм Чапајев. Сыліг тырјі-кѡ мунѡны бојѡ да вѡзвылас командір,—сіјѡ бурещ чапајевскѡјјас і емѡс. А медга повтѡмыс—

Чапаев. I прѣстѣ, бытѣ боец-красноармеец: бој-кѣ абу—сїѣ ставныскѣд сыланкывјас сылѣ да јѣктѣ, а уѣны водѣ—сїѣ-жѣ ставныскѣд.

Повтѣмлуныс, прѣстѣјлуныс i радејтисны сїѣс боецјасыс; ѣбѣдїтны некодѣс оз сет, сулалѣ му да свобода вѣсна. Шуас вѣлі мукѣд дырїі:

— Вот војутгас, сек коллєктивнѣ кутам овны. А ѣні, ребјата, војутны колѣ, лѣпјас гѣгѣр чужѣмаѣс.

I мѣвпалѣны јѣзыс: збылтор вїсталѣ командїр.

Җѣн сїктјасѣн локталисны Чапаев дївѣ. Генералјас кутисны бѣрынтчыны век бѣрѣжык да бѣрѣжык, бухарскѣј, калмыцкѣј лыајаслаң, Каспїј мореланѣ.

Кыѣкѣ ѣтчыд Чапаев став генералскѣјјасѣс вѣтлїс зев ылѣз, ачыс колччїс Лбїшшенск карѣ.

— Но, ѣні позѣ i шојччыштны,— вїсталѣ.—Мѣдѣда ме ассым полкјасѣс гѣгѣрбок лѣпјасѣс ѣктыны.

Сїѣ i вѣчїс. Аскѣдыс колїс сѣмын ѣтї полк. Тѣдмалїсны та јылыс генералјас: сїѣ, шуѣны, сїѣ, Чапаевкѣд јѣзыс еша.

Радлыны кутисны генералјас. А кор Лбїшшенскын ставыс вѣлі уѣдны, најѣ i кысїсны војнас. Кылѣ Чапаев—лысѣсны. Котѣртїс ывлаѣ. Ак, геб-

јыс мыјтѣм! I скѣралїс чорыда—ез каѣав, уѣїс..

Ускѣдчїсны боецјас-красноармеец-јас двѣр пыщкѣ, а сетчѣ Чапаев пулемјѣт-нїн сувтѣдѣма да стрѣчїтѣ. Тышкасїсны чапаевскѣјјас вој дај асыв, гебјас оз лыстны воѣд мунны. I бѣрѣ оз бѣрынтчыны. „Кыјам тајѣ Чапаевсѣ“,—надејтѣбны...

Равїтисны сїѣ бојас Чапаевѣс да сорнїтѣны, бытѣ вѣјї Уралѣ.

Сѣмын абу правда, мыј Чапаев вѣјї. Генералскѣјјас нѣјтїсны чапаевскѣјјасѣс, правда, а Чапаев колї. Равїтѣмѣн, ставыс вїр пыщкын, шатлалѣ... Петка, сылѣн јортыс, сылы отсалѣ:

— Мыј те ѣтнадсѣ вѣчан?—вїсталѣ сылы Петка. А Чапаев сорнїтныс-нїн оз вермы—слабїтѣма. Вѣдтѣдїс сїѣс Петка ас вылас, да Урал јуѣ, да ас вылас i вужѣдїс ју сајас. Бурѣдїс сїѣс сенї.

Бурѣдїс Чапаев да прозвїшщесѣ вежїс, ез Чапаевѣн кут шусыны, а кыѣ-кѣ мѣдногѣн. Аслас ѣшыбка вѣсна, медем јѣз воѣн ез вѣв јанѣїм... I ѣні, јѣзјас вїсталѣны, Чапаев ловја, ыжыд началыкѣн лої,—справедлївѣј сещѣм, шаң.

(„СССР-са народјаслѣн творчество“ кыгаыс.)

ЛІТЭРАТУРНОЇ ХРОЊКА

1938-дд васа август 2-дд лунд карса літатів, комі націоналнѳ театрыс актѳрјас да режиссѳрјас чукѳртчылісны відлавы Амосов јѳртлыс пјеса „домна Калікова“. Авторлѳн тајѳ драматіческѳј произведѳніејс медвоѳза-на. Гѳраа лыѳѳѳм бѳрын унабн сорнітісны пјеса јылыс (В. Выборѳв, Б. Семјачков, П. Мысов, Ју. Обѳтурѳва, В. Лухын, П. дѳронын, Г. Федѳров да мук.) Выступајтысјас ошкісны Амосов јѳртѳс колана тема вылын ужалѳмыс, ѳтщѳц сеталісны індѳѳјас, кызі буржыка гіжны пјесасѳ. Сорнітысјас тѳдчѳдісны, мыј авторлѳн абу тырмымѳн петкѳдлѳма комі народлѳн легендарнѳј героїна-комсомолкалыс домна Каліковалыс образсѳ. Сіѳ-жѳ вѳлі індѳма пыдысањжык, вескыджыка серпасавны і мукѳд геројјассѳ, паскыджыка петкѳдлыны Вѳјвылын граждѳнскѳј војна мунѳмсѳ да јітны інтервенціјакѳд. Амосов јѳрт аслас кѳрталана кывјын вісталіс, мыј тѳд-вылѳ богтас став індѳѳјассѳ да кутас воѳд ужавны аслас пјеса бурмѳѳѳм вылын.

Август 20-дд лунд „Ударнік“ жур-

нал редакціја бердын вѳлі котыртлѳма карса літатівлыс творческѳј вечер. Том поет Сер. Попѳв тѳдмѳдіс чукѳртчысјасѳс аслас выл поема содержаніејекѳд. „Левко Поѳемскіј“ поемасѳ Попѳв јѳрт сіјѳ Леѳынскѳј комсомоллы 20 во тырѳмлы. Пѳемаын главнѳј герој—комсомолец Левко Поѳемскіј, граждѳнскѳј војна мунан кадѳ, аслас олѳмнас ріс-кујтѳмѳн олѳмѳ пѳртѳ бојевѳј ріказ: Псков кар бердын взрывајтѳ кѳрттуј пос, медым сувтѳдны чешско-немецкѳј інтервентјаслыс воѳд пырѳдчѳмсѳ. Бѳрынас Левко сурѳ інтервентјас кіѳ да геројскѳја кулѳ најѳ пулајас улын. Автор лыѳѳіс поемаыс некымын отрывок.

Та бѳрын черногорскѳј поет Радѳле Стіенскіј нуѳдіс женыѳік беседа аслас творческѳј туј јылыс да лыѳѳіс рѳч кыв вылын ассыс кывбурјас: „Абиссинскому народу“, „Винтовка“, „Могила юнака“ да мук. Комі поетјас лыѳѳісны ассыныс кывбурјас. С. Јермолин лыѳѳіс „Гажа сад“, „Лѳбзы сыланкыв“, М. Шѳстаков лыѳѳіс „Сталінлы“, „Вундан кадын“, Сер. Попѳв—„Ме дає!“

ЈУРИДАЛЫГ

	лсб.
Комі АССР Верховној Сѡветлѡн Первој Сессіја	3
В. Јухнѡн. Большевістскѡја дагысны писателјас конференціја кежлѡ	10
М. Лебедеѡв. Комі поезіја јылыг	14
Г. Федоров. Кујѡм віст	16
С. Јермолин. Ме—рѡфиналѡн пі (кывбур)	20
С. Морозов. Тед чолѡм, Испаніја! (кывбыр)	—
С. Јермолин да Н. Сѡјаконов. Жужыд запањ (пјеса)	21
С. Попов. Азгысѡм (кывбур)	46
Мівашеков. Вундан кадын (кывбур)	47
М. Малцев. Вања доброволец	48
С. Попов. Ме талун даг (кывбур)	58
С. Јермолин. Лебзы сыланкыв (кывбур)	59
* * * Шуд корсѡм (чувашскѡј мојд)	60
* * * Чапајев ловја! (народнѡј мојд)	61
* * * Лытературнѡј хроніка	63

Редколлегія—Комі Оргбюро ССП.

Техн. редактор М. Шестаков

Обложка худ. В. Полякова.

Главлит № 3344. Заказ № 1812. Стат. формат бумаги 72 × 108 . 4 печ. листа, 66.000 знак.
в п. л. Тираж 1000 экз. Сдано в набор 25/VIII-38 г. Подписано к печати 23/IX-38 г. Издание № 7.

Типография НКМП, Коми АССР, гор. Сыктывкар, Дом печати.

Ц. 1934 г.

Акт № _____

СУҖӖДӖӖ, ЛЫԁԁӖӖ!

ЛЫԒЕРАТУРНО-ХУԁОЖЕСТВЕННӖӖ ДА
ОБШЩЕСТВЕННО-ПОЛЫԒЧЕСКӖӖ КОМІ ЖУРНАЛ

„УԁАРНЫԒ“

ЛЕҖӖ СӖВЕТСКӖӖ ПИСАԒЕЛЈАС СОЈУЗЛӖН
КОМІ АССР-са ОРГБЈУРО.

Журнал „УԁарныԒ“ петӖ быд тӖлысын Ӗтчыд.

Журналын печатајтсӖны партијнӖӖ да сӖветскӖӖ руковоԁашщӖӖ материалјас, обшщественно-полыԒическӖӖ, историческӖӖ да научнӖӖ вопросјас куҗа статјас.

Журналын печатајтсӖны комі художественнӖӖ выл произвеԁеніејас: повестјас, вистјас, очеркјас, кывбурјас, поемајас да с. в. ПечатајтсӖны коміӖн сӖветскӖӖ да иностранныӖӖ художественнӖӖ лыԒератураыс медтӖдчана произвеԁеніејас.

„УԁарныԒ“ журналын печатајтсӖны народнӖӖ творчествоыс произвеԁеніејас: мојдјас, сыланкывјас, частушкајас да с. в.

Журнал „УԁарныԒ“ колӖ суҗӖдны быд библіотекалы, клублы, лыԁԁысан керкалы, гӖрд пельӖслы, школалы, сӖветскӖӖ да партијнӖӖ учреԁеніејаслы.

Журнал „УԁарныԒ“ колӖ суҗӖдны да лыԁԁыны рабочӖјјаслы, колхозныԒјаслы, вӖрлеҗысјаслы, велӖдчысјаслы, культурнӖӖ да научнӖӖ работныԒјаслы.

„УԁарныԒ“ журналлӖн 1938-Ӗд во вылӖ подпіснӖӖ доныс:

3 тӖлыс вылӖ 4 ш. 50 ур.

6 тӖлыс вылӖ 9 ш.

Подпіска бостсӖ „СојузпечатӖн“ быдлаын — поштовӖӖ отԁеленіејасын, пісмоносецјасӖн.

Торја номерлӖн доныс 1 ш. 50 ур.

ССП-лӖн Комі АССР-са Оргбјуро.